

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Viikin opetuksen kehittämispalvelut -hankkeen arviointi

Lena M. Levander ja Anu Liukkonen (toim.)

Viikin opetuksen kehittämispalvelut
Julkaisu 1/2006

VIIKIN OPETUKSEN KEHITTÄMISPALVELUT - HANKKEEN ARVIOINTI

Lena M. Levander ja Anu Liukkonen (toim.)

**Viikin opetuksen kehittämispalvelut
Julkaisuja 1/2006**

Julkaisija:

Helsingin yliopisto
Viikin opetuksen kehittämisspalvelut (VOK)
PL 62, 00014 Helsingin yliopisto
<http://www.helsinki.fi/vok>

Tekijä:

Lena M. Levander ja Anu Liukkonen (toim.)

Julkaisun nimi:

Viikin opetuksen kehittämisspalvelut -hankkeen arviointi

Asiasanat:

hankkeen arviointi, opetuksen kehittäminen

Sarjan nimi ja numero:

Viikin opetuksen kehittämisspalvelut, julkaisuja 1/2006

ISBN:

952-10-3279-0

Kokonaissivumäärä:

85

Kieli:

suomi

Yliopistopaino, 2006
Helsinki

Sisälllys

Summary of the evaluation process.....	6
Esipuhe	8
I ARVIOINNIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	10
II TOIMINNAN YHTEENVETO JA ITSEARVIOINTI 1.6.2002 - 31.5.2005.....	14
1 Viikin opetuksen kehittämispalvelut -hanke	14
2 Hankkeen tavoitteet	15
3 Toimintaprosessit.....	16
3.1 <i>Toiminnan ja palvelujen suunnittelu.....</i>	<i>17</i>
3.2 <i>VOKin toiminnan markkinointi ja tiedotus.....</i>	<i>18</i>
3.3 <i>Toiminnan arviointi ja kehittäminen.....</i>	<i>18</i>
3.4 <i>Tiimin osaamisen kehittäminen</i>	<i>19</i>
4 Toteutetut palvelut	20
4.1 <i>Koulutus ja tilaisuudet.....</i>	<i>20</i>
4.2 <i>Konsultointi ja asiantuntijatyö</i>	<i>21</i>
4.3 <i>Yhteistyö ja verkostoituminen.....</i>	<i>21</i>
4.4 <i>Yliopistopedagogisen tiedon välittäminen.....</i>	<i>22</i>
5 Toiminnan itsearviointi	23
5.1 <i>Tavoitteiden saavuttamisen arviointi.....</i>	<i>23</i>
5.2 <i>Toimintaprosessien arviointi</i>	<i>26</i>
5.3 <i>Palvelujen arviointi</i>	<i>28</i>
5.4 <i>Kustannustehokkuuden arviointi.....</i>	<i>30</i>
6 Opetuksen kehittäminen jatkossa.....	31
III PALAUTEKYSELY – KOULUTUKSET JA TILAISUUDET SEKÄ KONSULTOINTI JA ASIAANTUNTIJATYÖ.....	44
1 Johdanto.....	44
2 Palautelomakkeen toteutus.....	44
3 Palautekyselyyn vastanneet.....	44
4 Toiminnan onnistuminen	46
5 Myönteiset kokemukset toiminnasta.....	46
6 Kielteiset kokemukset toiminnasta	48
7 Toimintaan osallistumisen vaikutukset opetustyöhön	49
8 Hankkeen vaikutukset opetuksen kehittämiseen kampuksella.....	51
9 Toimintaan osallistumattomat vastaajat.....	53

IV ULKOISEN ARVIOINNIN RAPORTTI.....	59
Saatteeksi.....	59
1 Viikin kampuksen opetuksen kehittämishanke (VOK).....	60
1.1 Viikin kampus osana Helsingin yliopistoa	60
1.2 VOK-hankkeen toimintaperiaatteet.....	61
2 Ulkoisen arvioinnin toteuttaminen ja raportin rakenne	62
3 VOK-hankkeen suunnittelu, tavoitteet sekä yhteys Helsingin yliopiston strategiaan ja laatutyöhön.....	63
4 Tavoitteiden asettaminen, asiakkuuksien tunnistaminen	66
5 Hankkeen johtaminen, organisaatio ja vastuuhenkilöt	67
6 Viestintä	68
7 Toiminta ja palvelut, näkyminen kampuksella.....	69
8 Arviointimenettelyt ja tavoitteiden saavuttaminen	73
9 Tulevaisuuden näkymät	75
10 Ulkoisen arvioinnin analyysi VOK-hankkeesta ja johtopäätökset.....	78
10.1 Yleishavaintoja	78
10.2 Viikin kampuksen tilanne	80
10.3 VOK-toiminnan vahvuudet ja saadut hyödyt.....	81
10.4 VOK:n toiminnan heikkouksia.....	82
10.5 Ehdotuksia hankkeen viimeiselle vuodelle ja sen jälkeen.....	83

Summary of the evaluation process

Viikki Educational Development Service (VOK) is a de-centralized, fixed-term and campus-based initiative to enhance the quality of teaching and learning at the University of Helsinki in Finland. The project started in mid 2002 and will draw to a close at the end of 2006. The partners of the project are four applied natural science faculties, a research institute and the science library at Viikki campus. The project has been funded mainly from the university's central administration budget with some contributions from the four faculties.

The evaluation of the project was discussed by the Project Steering Committee immediately at the onset of the project in 2002. The questions raised were: When should the evaluation take place, what would be the evaluation criteria, who should carry out the evaluation and what would be its purpose? The Project Steering Committee concluded that the evaluation should not take place too early but that it should not be left to the final year. In 2003 when the matter was re-assessed it was decided that the evaluation would be carried out in 2005, which would be one year before the completion of the project. Nevertheless the advancement of the project was constantly monitored and the project manager compiled a self-evaluation report in the summer of 2003 in order to summarize the achievements of the first stage of the project.

The project goals were agreed by the Project Steering Committee at the start of the project. However, the Committee was reluctant to set any criteria regarding evaluation for the achievement of the goals and the outcome of the project. The feeling was that this is such an innovative and new project, based on collaboration, that it was difficult to set criteria for the outcome. There was no clear idea of what the service could be, nobody could quite see what might emerge and there was not a clear idea what could be expected and achieved. It was more important to see what works and what does not. By observing the progress, the project could be revised continuously as it proceeded.

The planning of the official evaluation process started in autumn 2004. During the preliminary planning, the project manager consulted evaluation literature and colleague networks regarding suitable benchmarks for the evaluation of similar projects or units. The concerns of the partner organization leaders were addressed during an interview round and an electronic mail exchange.

The Project Steering Committee discussed and agreed on the following aims for the evaluation process: to provide directions for the final year of the project, and to obtain information which can be used when deciding about educational development services on Viikki campus and more widely at the university level following the project period.

It was decided to apply the development-oriented four-phase model promoted by The Finnish Higher Education Evaluation Council. The four phases used were 1) Establishing the evaluation task group to be responsible for planning and coordinating the evaluation 2) The project team prepares a self-evaluation document for the external evaluators 3) The external evaluation is carried out as a site visit and interviews with different stakeholder groups and individuals and 4) External

evaluators prepare a public report which contains recommendations for further decision making. Results and recommendations are discussed at a seminar open to all.

The detailed planning was delegated to a Working Group. The group members (6) were nominated by the partner organizations (3 members were from the Project Steering Committee). The project manager was also in the working group. The task of the group was to draw out a detailed plan for the evaluation and to be in charge of the entire process. Later two persons external to the project and the stakeholders joined the working group meetings. The group was also supplemented with an evaluation coordinator provided by the rector of the university.

The group met seven times. Initially the Working Group spent some time discussing the evaluation approach and clarifying the goals and timetable for the process. The project manager provided a literature review and compiled some guidance from the literature to support the planning. It was decided that the project team prepares a self-evaluation report where the products (activities), working processes and alignment to the university educational development programme is described. Although the team had collected feedback of the events and training, the Working Group found it important that a new feedback questionnaire would be sent to participants and non-participants of the activities. The results of the questionnaire were compiled as a separate report.

Two external evaluators visited the campus and interviewed about 50 persons in groups or as individuals. The external evaluators had been sent yearly plans and reports of the project in advance. Before the site visit, they also received the self-evaluation report and the summary of the questionnaire results prepared by the project team. During the evaluation day they also had at their disposal a folder containing samples of arranged activities and another folder containing feedback material collected from activities during the preceding years (mainly training, workshops and events). The site visit day ended with briefing session open to all.

The draft report of the external evaluators was sent to the Working Group for checking any misunderstandings. The final version was distributed to the partners of the project. Later an open seminar attended by the vice rector of the university and one of the evaluators was arranged for discussing the findings and recommendations with campus leaders, other stakeholders and those interested in the VOK project. The evaluators found the project to be well planned and well managed. The project had received good feedback and the goals of the project had been achieved. Their recommendations concerned the university level rather than the VOK project on the campus.

The evaluation process evoked discussion about the place for educational development services and who should finance the activity. The campus leaders took the view that educational development should be financed and organized by a central administration unit and not by the faculties. Therefore, once the project funding has ended, there is no continuation for the project team. The university central administration will make use of the evaluation recommendations in the future.

Esipuhe

Viikin opetuksen kehittämisspalvelut (VOK) on toiminut Helsingin yliopiston hanke- rahoituksen turvin vuosina 2002–2006. VOK tarjoaa opetuksen kehittämisen palveluja, jotka edistävät yliopiston ja erityisesti Viikin kampuksella toimivien tiedekuntien ja yksiköiden opetuksen kehittämisstrategioiden toteutumista ja opetusyhteistyön kehittymistä. Tavoitteena on opetus- ja tutkimushenkilöstön pedagogisen osaamisen kehittäminen, opetukseen ja oppimiseen liittyvän asiantuntijätiedon ja hyvien käytänteiden levittäminen, opetus- ja oppimiskulttuurin ja opetusyhteistyön edistäminen sekä luonnollisesti viime kädessä opiskelijoiden oppimisen laadun edistäminen.

Yliopistohankkeiden luonteeseen kuuluu olennaisesti toiminnan ja saavutettujen tulosten arviointi. Myös VOKin toiminta arvioitiin vuoden 2005 aikana. Samalla voitiin selvittää, miten VOK:n toimintaa tulisi suunnata loppuhankekauden aikana vuonna 2006. Arviointia varten asetettiin työryhmä, jonka puheenjohtajana toimi professori Outi Vainio eläinlääketieteellisestä tiedekunnasta ja koordinaattorina KT Taina Kaivola käyttäytymistieteellisestä tiedekunnasta. Arviointi toteutettiin ns. kehittävän arvioinnin menetelmällä, jonka yhteydessä VOK-tiimi keräsi toiminnan yhteenvetomateriaalin ja teki kirjallisen itsearvioinnin. Koulutuksesta, tilaisuuksista sekä konsultoinnista ja asiantuntijatyöstä tehtiin palautekysely keuhällä 2005.

Varsinaisen arvioinnin suorittivat ulkopuoliset arvioijat, vararehtori Sirpa Suntioinen Kuopion yliopistosta ja pääkoordinaattori Jari Rantamäki Jyväskylän yliopistosta. Arviointia varten työstetyn materiaalin ja arviointivierailun aikana tehtyjen haastattelujen pohjalta arvioijat kirjoittivat arviointiraportin. Raportissa esitetään kommentteja ja suosituksia opetuksen kehittämisestä Viikin kampuksella, mutta myös – ja erityisesti – yliopistotasolla.

Arviointiraportin mukaan VOK-hankkeen tavoitteet on saavutettu kokonaisuudessaan hyvin. Huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää esimerkiksi opetustoiminnan johtamiseen ja laatutyöhön. Arvioijat toteavat raportissaan, että hanketta haluttaisiin ja kannattaisi jatkaa myös vuoden 2006 jälkeen. Kyse on vain siitä, miten ja millä resursseilla.

VOK hanke on ollut erittäin merkittävä tekijä edistettäessä Viikin kampuksen tiedekuntien opettajien ja tutkijoiden pedagogisia valmiuksia ja kehitettäessä opintojaksoja tutkinonuudistuksen yhteydessä. Opetuksen kehittämistyön jatkuvuuden turvaamiseksi ja uusien tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan yliopistokampuksilla VOK-hankkeen kaltaista yliopistorahoitteista kehittämisspalvelua.

Jouni Hirvonen
Farmasian teknologian professori
VOK:n ohjausryhmän puheenjohtaja

Tämä raportti sisältää kuvauksen Viikin opetuksen kehittämispalvelut (VOK) -hankkeen arvioinnin etenemisestä, hankkeen työntekijöiden koostaman itsearviointiraportin, palautekyselyn yhteenvedon sekä ulkoisten arvioijien raportin.

Alkuperäiset VOK-hankkeen arviointiin liittyvät dokumentit löytyvät seuraavista luvuista:

- § Luku II: Itsearviointiraportti
- § Luku III: Palautekysely
- § Luku IV: Ulkoisen arvioinnin raportti

I ARVIOINNIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Hankkeen ohjausryhmä keskusteli arvioinnin kriteereistä jo ensimmäisessä kokouksessaan 13.5.2002. Ohjausryhmä ei pitänyt tarkoituksenmukaisena asettaa arviointikriteerejä tai mitattavia tavoitteita näin aikaisessa vaiheessa. Keskustelussa todettiin, että arvioinnin ajankohta on harkittava tarkoin, eikä arviointia tule tehdä liian aikaisin. Arvioinnin ajankohdasta päättäminen lykättiin tuleville vuosille.

Hankkeen johtaja laati vuoden 2003 puolivälissä itsearviointiraportin (päiväty 20.7.2003). Kattavampaan arviointiin ei ryhdytty vuonna 2003, koska asiantuntijoiden rekrytointi oli vasta saatu päätökseen helmikuussa 2003. Ohjausryhmän kokouksessa 15.9.2003 päätettiin, että arviointi ajoitetaan vuodelle 2005. Hankkeen arviointi toteutettiin siten kolmantena vuonna toiminnan aloittamisesta.

Arvioinnin suunnittelu

Ohjausryhmän kokouksissa 27.10.2004 ja 8.12.2004 pohdittiin hankkeen arvioinnin periaatteita, tavoitteita ja toteutustapaa. Päätettiin, että sovelletaan Korkeakoulujen arviointineuvoston kehittävän arvioinnin nelivaiheista mallia¹. Kehittävän arvioinnin tavoitteena oli tuottaa tietoa opetuksen kehittämisen asiantuntija- ja tukipalvelujen organisoimiseksi sekä Viikin kampuksella että Helsingin yliopistossa. Lisäksi arviointi voisi tuottaa tietoa, jonka avulla hanketta voitaisiin vielä suunnata ennen hankekauden päättymistä vuoden 2006 lopussa.

Arvioinnin suunnitteluvaiheessa hankkeen johtaja tapasi myös Viikin tiedekuntien dekaanit. Tässä yhteydessä heiltä kysyttiin VOK-hankeeseen liittyviä arviointitoiveita. Samaa asiaa kysyttiin sähköpostiviestillä 13.4.2005. Arvioinnista tiedotettiin vararehtori Hannele Niemelle, kehitysjohtaja Ulla Mansikkamäelle, laatu-päällikkö Aimo Virtaselle ja kehittämisspäällikkö Päivi Pakkaselle.

Ohjausryhmä piti tärkeänä, että arvioinnin suunnitteluun osallistuu ohjausryhmän jäsenten lisäksi myös muita mukana olevien yksiköiden edustajia, jotta kuullaan mahdollisimman laajasti ajatuksia arvioinnin toteutuksesta. Tästä johtuen päätettiin perustaa erillinen työryhmä arvioinnin suunnittelemiseksi, ohjaamiseksi ja toteuttamiseksi. Hankkeessa mukana olevien tiedekuntien dekaaneille ja erillislaistosten johtajille lähetettiin 15.12.2004 päiväty kirje, jossa pyydettiin nimeämään edustaja työryhmään.

¹ Moitus, Sirpa ja Saari, Seppo. 2004. Menetelmistä kehittämiseen. Korkeakoulujen arviointineuvoston arviointimenetelmät vuosina 1996-2003. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 10:2004. Helsinki.

Työryhmän kokoonpano oli seuraava:

- § Biotieteellinen tiedekunta, professori Jouko Rikkinen
- § Eläinlääketieteellinen tiedekunta, professori Outi Vainio
- § Farmasian tiedekunta, professori varadekaani Jouni Hirvonen
- § Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, professori varadekaani Marketta Sipi
- § Biotekniikan instituutti, hallintopäällikkö Arto Halinen
- § Viikin tiedekirjasto, kirjastonjohtaja Heli Mylly
- § Viikin opetuksen kehittämispalvelut, hankkeen johtaja Lena Levander

Myöhemmin työryhmään kutsuttiin lääketieteellisen koulutuksen tuki- ja kehittämisyksiköstä johtaja Timo Kuusi. Lisäksi konsultoitiin Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian johtajaa Kauko Hämäläistä. Arvioinnin koordinaattorina toimi rehtori Ilkka Niiniluodon nimittämänä 10.6.2005 alkaen KT Taina Kaivola. Työryhmän puheenjohtajaksi valittiin ensimmäisessä kokouksessa professori Outi Vainio. Muistioiden kirjoittajana toimi aluksi hankkeen johtaja ja myöhemmin arvioinnin koordinaattori.

Työryhmä aloitti toimintansa 16.3.2005. Työryhmän tehtävänä oli täsmentää arvioinnin tavoitteet, sisällöt, menetelmät ja eteneminen. Työryhmä kokoontui yhteensä seitsemän kertaa (16.3.–21.10.2005).

Työryhmän ohjauksessa VOK-tiimin työntekijät laativat kesällä 2005 itsearviointiraportin. Elokuussa 2005 toteutettiin arviointia varten palautekysely. Tämä täydensi hankkeen aikana tilaisuuksista ja toiminnasta kerättyä palautetta.

Ulkopuolinen arviointi

Ulkopuolisina arvioijina toimivat FL Jari Rantamäki, Jyväskylän yliopiston OP-LAApro -opetuksen laatuprosessin pääkoordinaattori sekä opetuksesta vastaava vararehtori laatupäällikkö Sirpa Suntioinen Kuopion yliopistosta. He vierailivat Viikin kampuksella 20.9.2005 ja tapasivat noin 50 kampuksen toimijaa.

Arvioijille toimitettiin etukäteen hankkeeseen liittyvät toimintasuunnitelmat ja -raportit, itsearviointiraportti sekä elokuussa kerätyn palautteen yhteenveto. Lisäksi heillä oli käytössään kansioita, joihin oli koottu esimerkkejä hankkeen toiminnasta ja hankkeen aikana kerätystä palautteesta.

Vierailun ja haastatteluiden päätteeksi arvioijat pitivät lyhyen tiedotustilaisuuden kampuksella. Tämän jälkeen 4.11.2005 valmistui arvioijien laatima arviointiraportti, joka perustui vierailun aikana tehtyihin haastatteluihin ja taustamateriaaliin. Raportti on 28-sivuinen ja siinä on 10 lukua. Raportin alkuosa on koostettu teemoittain haastatteluissa tulleista kommentteista, ja luvussa 10 on ulkoisen arvioinnin analyysi ja johtopäätökset. Arviointiraportti löytyy tämän julkaisun osasta IV.

Arvioinnin tulosten hyödyntäminen

Arvioinnin koordinaattori Taina Kaivola esitteli ulkoisen arvioinnin alustavia tuloksia Viikin kampusneuvottelukunnan kokouksessa 25.10.2005. Kokouksessa päätettiin, että kampusneuvottelukunta tulee koostamaan lausunnon rehtorille opetuksen kehittämispalveluiden organisoimisesta kampuksella. Lausuntoon tullaan pyytämään kommentit kampuksen tiedekunnilta.

Hankkeen ohjausryhmän kokouksessa 21.11.2005 keskusteltiin arvioijien suosituksista. Tuolloin todettiin, että ne kohdistuvat yliopistotasolle ja päätettiin, että kuullaan ensin, mitä tulevassa arvioinnin palautekeskustelutilaisuudessa tulee esille.

Arvioinnin palautekeskustelutilaisuus järjestettiin 13.12.2005. Puheenvuoron pitivät ulkoinen arvioija FL Jari Rantamäki, vararehtori Hannele Niemi ja hankkeen johtaja Lena Levander. Tilaisuuden puheenjohtajana puheenvuorojen ajan toimi arvioinnin työryhmän puheenjohtaja professori Outi Vainio ja keskustelun puheenjohtajana ohjausryhmän puheenjohtaja varadekaani Jouni Hirvonen. Tilaisuuteen osallistui noin 40 henkilöä.

Puheenvuorossaan Jari Rantamäki totesi, että hanke oli toteutettu esimerkillisesti ja että se on saavuttanut sille asetetut tavoitteet. Arvioitsijoiden suositukset kohdistuvat yliopistotasolle. Vararehtori Hannele Niemi kertoi alustavia hahmotelmia opetuksen tukipalveluiden organisoimisesta ja tutkinnonuudistuksen etenemisestä. Lena Levander tiivistä hankkeen erityispiirteet ja korosti, että eräs tärkeä elementti on ollut yhteisten käytänteiden kehittäminen ja yhteistyön edistäminen.

Tilaisuuden päätteeksi keskusteltiin opetuksen kehittämisestä ja arvioinnin tuloksista. Keskustelussa todettiin, että VOK-hanke on vaikuttanut positiivisesti opetuksen kehittämiseen ja toiminnasta on saatu hyvää palautetta. Opetuksen kehittämisen asiantuntijapalveluiden tarjonta on ollut monipuolista ja niitä on osattu hyödyntää. Palveluiden suunnittelussa on ollut eduksi opetuksen kehittämishankkeen läheisyys omalla kampuksella ja VOK-tiimin asiantuntijoiden paikallistuntemus. Hanke on ollut hyvä esimerkki usean osapuolen ainutlaatuisesta yhteistyöstä opetuksen kehittämiseksi. Kampusneuvottelukunnan puheenjohtaja dekaani Raimo Hiltunen totesi, että opetuksen kehittämisen tukipalvelujen saatavuus ja jatkuvuus ovat tärkeitä asioita: vaikka hanke päättyy, tulee näiden palvelujen jatkuvuus turvata. Keskustelussa ilmeni, etteivät tiedekunnat ole kuitenkaan valmiita kustantamaan toimintaa.

VOKin ohjausryhmän kokouksessa 23.1.2006 keskusteltiin arvioinnin palautetilaisuudesta ja ulkoisten arvioijien raportin toimenpide-ehdotuksista. Ohjausryhmä lähetti kampusneuvottelukunnan 6.2.2006 pidettävään kokoukseen viestin, jossa korostettiin yhteisen kannanoton tärkeyttä ja asian etenemistä vielä kevätlukukauden aikana.

Viikin kampusneuvottelukunta käsitteli kahdessa kokouksessa (6.2. ja 21.3.2006) VOKin arvioinnin tulosta ja jatkotoimenpiteitä. Kampusneuvottelukunta laati Viikin kampuksen tiedekunnilta pyydettyjen kommenttien perusteella yhteisen kannanoton, joka lähetettiin rehtorille. Kannanotossa esitetään, että kampuksen tiedekunnat kannattavat mallia, jossa on yliopiston keskitetty opetuksen kehittämissykki ja hajautetut alayksiköt. Kannanotto esitetään seuraavalla sivulla.

Kampusneuvottelukunnan kirje rehtorille

Viikin kampusneuvottelukunta

21.3.2006

Rehtorille

Viikin kampuksen opetuksen kehittämispalveluiden (VOK) arviointi ja esitys jatko-toimenpiteistä

Viikin kampusneuvottelukunta on käsitellyt Viikin opetuksen kehittämispalvelut (VOK) -hanketta koskevaa kannanottoa kokouksessaan 21.3.2006. Kokouksessa sovitun mukaisesti kampusneuvottelukunta esittää kannanottonaan seuraavan.

Viikin kampuksen opetuksen kehittämispalvelut arvioitiin vuonna 2005 ulkopuolisten arviointijoiden toimesta. Arvioinnin ja käytyjen palauttekeskustelujen perusteella hanke on ollut onnistunut. VOKin luomaa opetuksen kehittämispalvelutoimintaa pidetään kampuksella tarpeellisena ja vastaavankaltaiselle toiminnalle halutaan jatkuvuutta.

Kampuksen tiedekunnat ja erillislaitokset katsovat kuitenkin, että hankkeen päättyessä vuoden 2006 lopussa, toiminta tulee jatkaa keskitetysti rahoitettuna palveluna. Kampuksen yksiköt eivät pidä mahdollisena ottaa vastaan nykyisen VOKin budjetin suuruisten kustannusten vyöryttämistä. Esimerkiksi biotieteellisen tiedekunnan tiedekuntaneuvosto on asiaa käsitellessään todennut, että se ei kannata VOKin jatkoa eikä tiedekunta tule jatkossa osallistumaan VOKin kustannuksiin. Tiedekuntaneuvoston mukaan pedagogisen tuen ja pedagogisten koulutuspalveluiden järjestäminen täytyy HY:ssä toteuttaa kokonaisvaltaisesti eikä kampuskohtaisin päätöksin.

Opetuksen kehittämisen tuki- ja asiantuntijapalveluiden organisoimiseksi on esitetty kolme vaihtoehtoista mallia:

1. Tiedekuntakohtaiset opetuksen kehittämissyksiköt
2. Kampuskohtaiset opetuksen kehittämissyksiköt, ja
3. Keskitetty yliopiston opetuksen kehittämissyksikkö ja hajautetut alayksiköt.

Viikin kampuksen näkökulmasta tarkoituksenmukaisimmalta ratkaisulta näyttää vaihtoehto 3, jossa opetuksen kehittämistä, tutkimusta ja tukipalveluja koordinoi ja johtaa yliopistopedagoginen tutkimus- ja kehittämissyksikkö (YTY) yhdessä opetusteknologiakeskuksen (OK) kanssa. Mallin mukaan YTY-OK:lla voi olla alayksikkö jokaisella kampuksella.

Viikin kampuksen yksiköt pitävät toivottavana, että VOK tehtäväkenttensä mukaisesti osallistuu yliopiston laadunvarmistusjärjestelmähankkeen edistämiseen tukemalla aktiivisesti Viikin tiedekunnissa ja laitoksilla käynnistynyttä laatutyötä. Tähän toimintaan VOK:lla voidaan katsoa olevan laatuasiasaamisensa lisäksi myös voimavaroja aiemmilta vuosilta säästyneiden varojen muodossa.

Viikin kampuksen yksiköt katsovat, että Viikin kampuksen opetuksen tuki- ja asiantuntijapalveluiden organisoimista ja rahoittamista koskevat päätökset tulee tehdä yliopistotasolla kevään 2006 aikana.

Raimo Hiltunen

Viikin kampusneuvottelukunnan puheenjohtaja, dekaani

II TOIMINNAN YHTEENVETO JA ITSEARVIOINTI 1.6.2002 - 31.5.2005

7.9.2005

Lena Levander, Sanna-Marja Heinimo, Janne Ruohisto, Katja Kanerva ja Anu Liukkonen

VOK-hankkeen tiimin laatimassa itsearviointiraportissa kuvataan ja arvioidaan vuosina 2002–2005 toteutunutta toimintaa (31.5.2005 asti). Toimintaa on dokumentoitu järjestelmällisesti hankkeen käynnistymisestä lähtien. Arviointi perustuu toiminnasta dokumentoidun tiedon, kerätyn palautteen ja omien kokemuksiemme pohdintaan. Itsearviointiraportissa viitataan seuraaviin erillisiin dokumentteihin:

- § Yliopistopedagogiikan perusteet (5 ov) -koulutuksen kansio.
- § Miten opetan verkossa (2 ov) -koulutuksen kansio
- § Lyhytkestoisen koulutuksen sekä konsultointi- ja asiantuntijatyön esimerkkejä
- § Palautekansio (elokuussa 2005 toteutetun palautekyselyn yhteenveto ja koosteet hankkeen aikana kerätystä palautteesta).

Raportti alkaa kuvaksella hankkeesta (luku 1), tavoitteista (luku 2), toimintaprosesseista (luku 3) ja tuotetuista palveluista (luku 4). Tämän jälkeen arvioidaan, miten hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin on vastattu ja mitä olemme oppineet toiminnasta (luku 5). Luvussa 6 pohdimme opetuksen kehittämisen tulevaisuutta.

1 Viikin opetuksen kehittämispalvelut -hanke

Viikin opetuksen kehittämispalvelut -hanke tarjoaa opetuksen kehittämisen palveluja, jotka edistävät yliopiston ja mukana olevien osapuolien opetuksen kehittämisstrategioiden toteutumista ja opetusyhteistyön kehittymistä. Palveluiden tarkoitus on kehittää yliopisto-opettajien ammattitaitoa, jotta he voivat entistä paremmin tukea opiskelijoiden syväsuuntautunutta oppimista sekä tieteellisen ajattelutavan ja asiantuntijuuden kehittymistä. VOK edistää pedagogisesti tarkoituksemukaisten ja tutkimustietoon perustuvien työskentelymenetelmien soveltamista opetuksessa sekä parhaiden käytänteiden leviämistä kampuksella. Palvelut on suunnattu ensisijaisesti opetus- ja tutkimushenkilökunnalle.

Hankkeen osapuolia ovat biotieteellinen tiedekunta, eläinlääketieteellinen tiedekunta, farmasian tiedekunta, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, Biotekniikan instituutti ja Viikin tiedekirjasto. Hankkeella on osapuolista koostuva ohjausryhmä (ks. liite 1), jonka tehtävänä on ohjata toimintaa. Hankkeessa toimii neljähenkinen asiantuntijatiimi (VOK-tiimi), johon kuuluvat hankkeen johtaja, tieto- ja

viestintätekniiikan opetuskäytön pedagoginen asiantuntija, yliopistopedagoginen kouluttaja ja osa-aikainen kurssisihteeri (liite 3).

Hanke aloitti toimintansa vuonna 2002 ja se jatkuu 31.12.2006 saakka. Hankkeelle myönnettiin vuodelle 2002 toiminnan aloittamiseksi 100 000 euroa. Tuloneuvotteluissa syksyllä 2003 hankkeelle myönnettiin 130 000 euroa yliopiston opetuksen kehittämisrahaa vuosille 2004–2006. Lisäksi sovittiin, että tiedekunnat maksavat omavastuuosuudet: maatalous-metsätieteellinen ja biotieteellinen tiedekunta 15 000 kumpikin sekä eläinlääketieteellinen ja farmasian tiedekunta 10 000 euroa kumpikin. VOKin vuosittaiset määrärahat 2004–2006 ovat 180 000 euroa (ks. tillinpäätös liite 2).

Lisäksi hanke on saanut täydentävä rahoitusta seuraavasti:

- § Opintoasiainosasto myönsi 25 000 euroa v. 2002 yliopistopedagogisen kouluttajan palkkausta varten.
- § Opetusteknologiakeskus myönsi 42 000 euroa v. 2003 tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön asiantuntijan palkkausta varten.
- § Opetusteknologiakeskuksen kautta virtuaaliyliopistohankkeiden määrärahaa v. 2004 7000 euroa (tenttiakvaariohankkeen jatkokehittäminen).
- § Opintoasioiden yksikkö myönsi 15 000 euroa v. 2004 henkilöstökoulutuksen hallintotehtäviä hoitavan osapäiväisen kurssisihteerin palkkakulujen rahoitusta varten vuosille 2004–2005.

Hankkeen toiminnasta on raportoitu yksityiskohtaisesti kunkin vuoden toimintaraportissa. Hankkeen etenemistä kuvaavat myös luku 3 (toimintaprosessien kuvaus) ja luku 4 (palveluiden kuvaus). Liitteeseen 4 on tiivistetty toteutunut toiminta vuosina 2002–2005 (1.5. asti). Hankkeen vaiheet on kuvattu yleisesti liitteessä 6.

2 Hankkeen tavoitteet

Hankkeen yleiset tavoitteet muotoiltiin hanke-esitystä tehtäessä vuonna 2001. Tavoitteita on täsmennetty vuosittain ohjausryhmän kokouksessa, jossa on käsitelty seuraavan vuoden toimintasuunnitelma. Tavoitteiden asettamisessa on huomioitu Helsingin yliopiston opetuksen ja opintojen kehittämisohjelma 2004–2006 ja virtuaaliyliopistostrategia 2004-2006. Lisäksi olemme ottaneet huomioon mukana olevien yksiköiden strategioista nousevat opetuksen kehittämisalueet. Tavoitteiden sisällöt eivät ole tarkennuksien lisäksi muuttuneet toimintavuosien aikana.

Tavoitteet:

- § Opetus- ja tutkimushenkilöstön pedagogisen osaamisen kehittäminen
- § Opetukseen ja oppimiseen liittyvän asiantuntijatiedon ja hyvien käytänteiden levittäminen
- § Opetus- ja oppimiskulttuurin edistäminen kampuksella
- § Opetusyhteistyön edistäminen yli tiedekuntarajojen
- § Opiskelijoiden oppimisen laadun edistäminen

Luvussa 3 kuvaamme, millaisia toimintaprosesseja olemme rakentaneet tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimintaprosessit kuvaavat, miten VOK-tiimi työskentelee ja minkälaisella toiminnalla hankkeen tavoitteisiin pyritään vastaamaan. Luvussa 5 arvioidaan, miten toimintaprosessit ovat auttaneet vastaamaan tavoitteisiin.

3 Toimintaprosessit

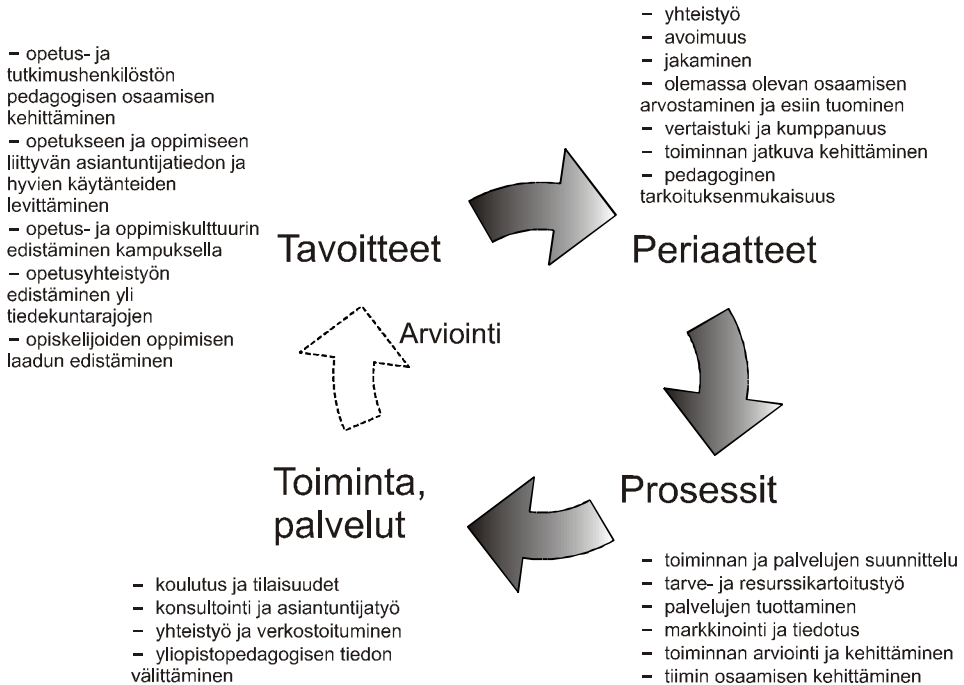
Toimintaperiaatteemme ovat yhteistyö, avoimuus, olemassa olevan osaamisen arvostaminen ja esiin tuominen, vertaistuki ja kumppanuus sekä toiminnan jatkuva kehittäminen ja pedagoginen tarkoituksenmukaisuus. Toiminnassamme korostamme osaamisen jakamista ja yhteisöllisyyden edistämistä. Näiden periaatteiden toteutumiseksi on luotu rakenteita ja työskentelytapoja, joita ovat esimerkiksi ohjausryhmä- ja asiantuntijatiimityöskentely, toimintaprosessien määrittäminen, yhteistyöverkostot, toiminnan suunnitelmallinen reflektointi ja kehittäminen sekä säännöllinen tiedottaminen hankkeen osapuolille.

Hankkeen tavoitteiden ja periaatteiden pohjalta luotiin työskentelyä tukevat toimintaprosessit. Toimintaprosessit jäsentävät ja selkiyttävät toimintaa ja ovat samalla osa laadunhallintajärjestelmää. Toimintaprosessien kuvaamisen avulla on tiimi muodostanut yhteisen käsityksen työstä ja toimintakäytännöistä.

VOKin toimintaprosessit:

- § Toiminnan ja palvelujen suunnittelu
- § Tarve- ja resurssikartoitustyö
- § Palvelujen tuottaminen
- § Markkinointi ja tiedotus
- § Toiminnan arviointi ja kehittäminen
- § Tiimin osaamisen kehittäminen

Kuvio 1 auttaa hahmottamaan VOKin toimintaa kokonaisuutena. Se selventää, miten tavoitteista on johdettu periaatteet, prosessit ja toiminta. Kaavion arviointinuuoli tarkoittaa parhaillaan toteutettavaa kokonaisarviointia, jossa arvioidaan, miten hankkeessa on onnistuttu saavuttamaan sille asetetut tavoitteet. Arviointi on myös yksi toimintaprosessi, jolla tarkoitetaan jatkuvaa toiminnasta saatujen kokemusten pohdintaa ja toiminnan kehittämistä.

Kuvio 1: VOKin tavoitteet, periaatteet, prosessit ja toiminta

3.1 Toiminnan ja palvelujen suunnittelu

Toimintaa ja palveluja suunnitellaan pitkällä (vuosittaiset toimintasuunnitelmat) ja lyhyellä aikavälillä (lukukausittaiset suunnitelmat). Suunnitelmat esitetään ja hyväksytään ohjausryhmän kokouksissa. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan Helsingin yliopiston muiden palveluja tuottavien yksiköiden toiminta. Vastuu toiminnan muodoista ja toteuttamisesta on ollut VOK-tiimin tehtävä. Toiminnan tarkemmassa suunnittelussa hyödynnetään kampuksen opettajien pedagogista osaamista sekä aiemmista tilaisuuksista saatua kokemusta ja palautetta. Lisäksi sovellamme yliopisto-oppimisen ja -opetuksen tutkimuksesta saatua tietoa.

Tiimin yhteistä näkemystä toiminnan tavoitteista, periaatteista ja toteutuksesta luodaan ja ylläpidetään viikoittaisissa tiimipalavereissa. Tiimipalavereissa keskustellaan kokemuksista, ideoidaan ja arvioidaan toimintaa sekä keskustellaan työn haasteista.

Toiminnan ja palvelujen suunnittelemiseksi ja kehittämiseksi on tehty tarve- ja resurssikartoitustyötä. Tarve- ja resurssikartoitustyön tavoitteena on hankkeeseen osallistuvien yksiköiden tarpeiden ja kampuksella toimivien opettajien osaamisen ja asiantuntemuksen kartoittaminen. Tarpeita ja toiveita selvitetään lomakekyselyin ja tilaisuuksien yhteydessä kerättävällä palautteella. Niitä tiedus-

tellaan myös muun toiminnan yhteydessä. Lisäksi hyödynnetään tiedekuntien tekemiä kartoituksia.

3.2 VOKin toiminnan markkinointi ja tiedotus

Markkinoinnin ja tiedottamisen tarkoituksena on kertoa, mikä Viikin opetuksen kehittämisspalvelut on sekä millaisia palveluja ja yhteistyömuotoja se tarjoaa. Koska kampuksella ei ole aiemmin ollut vastaavaa, tiedekuntien yhteistä opetuksen kehittämishanketta, tiedottaminen ja siihen tarvittavien kanavien kehittäminen on ollut tärkeää.

VOK-hankkeesta on tehty yleisesite, posterit ja www-sivut. Koulutuksista, tilaisuuksista ja muista palveluista tiedotetaan:

- § sähköpostilla (mm. yhteyshenkilöt ja vok-viikki-lista)
- § www-sivuilla²
- § Almassa³ (Helsingin yliopiston intranet)
- § mainoskirjeillä
- § ilmoitustauluilla
- § tilaisuuksissa jaettavilla esitteillä

Panostamme mainosteksteihin ja graafiseen suunnitteluun huomioimalla kohdeyhtymämme. Sähköisen ilmoittautumislomakkeen yhteydessä kartoitamme osallistujien toiveita siitä, miten he haluavat saada tietoa VOKin toiminnasta.

Olemme luoneet koko kampuksen kattavan pedagogisen yhteistyöverkoston, joka toimii myös tiedotuskanavana. VOKilla on yhteyshenkilö jokaisessa hankkeessa mukana olevassa laitoksessa tai yksikössä. Yhteyshenkilölle toimitetaan säännöllisesti tietoa toiminnasta ja palveluista. Heille järjestetään myös yhteisiä tilaisuuksia pari kertaa lukukaudessa. Myös muut VOKin yhteistyöverkostot ja ohjausryhmän jäsenet toimivat tiedotuskanavina. Hankkeessa mukana olevien yksiköiden johtajille lähetetään säännöllisesti henkilökohtaisia tiedotteita hankkeen etenemisestä ja toiminnasta. VOK-hankkeesta ja sen toiminnasta on kirjoitettu myös yliopiston henkilöstölle suunnatuissa lehdissä.

3.3 Toiminnan arviointi ja kehittäminen

Arvioimme sekä toimintatapojamme että toteutettuja palveluja. Keskeiset elementit arvioinnin ja kehittämisen perustana ovat toiminnan dokumentointi, saatujen kokemusten ja kerätyn palautteen arviointi sekä toiminnan vertailu muiden opetuksen kehittäjien kanssa. Kannustamme hankkeen osapuolia ja tilaisuuksiin osallistujia keskusteluun ja palautteen antoon.

² <http://www.helsinki.fi/vok>

³ <https://alma.helsinki.fi>

Toiminnasta dokumentoidaan ilmoittautumiset, osallistujatiedot ja -määrät, osallistujapalaute sekä ohjausryhmän kokousten, tiimipalaverien, kehittämispäivien ja yhteistyötapaamisten muistiot. Dokumentit tallennetaan tiimin yhteiseen sähköiseen kansioon, josta ne ovat kunkin jäsenen saatavilla. Lisäksi tilaisuuksien osanottajat kirjataan Helsingin yliopiston henkilöstökoulutusrekisteriin (PETRA). Dokumentoituja tietoja hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja arvioimisessa sekä tiedottamisessa hankkeen osapuolille. Tämä on osa hankkeen laadunvarmistusta.

Arviointi ja kehittäminen ovat kiinteä osa toimintaa, koska tämän kaltainen uusi toimintamuoto luodaan yhteistyössä ja kokemuksista oppimalla. Tiimi arvioi järjestetyt tilaisuudet ja koulutukset heti niiden päätyttyä keskustelemalla tilaisuuden toteutumisesta. Tiimin toiminnassa korostuu reflektointi työskentelytapana, joka tarkoittaa tietoista oppimista kokemuksista ja toiminnan jatkuvaa parantamista. Toiminnan kehittämiseksi olemme käyttäneet työkaluina SWOT-analyysia ja tasapainotettua mittaristoa (balanced scorecard). Näiden avulla olemme tarkastelleet ja arvioineet toimintaa myös hanketasolla.

Toimintatapojen ja käytäntöjen kehittämiseksi seuraamme muiden vastaaviin opetuksen kehittämissyksiköiden toimintaa. Olemme vierailleet Turun, Tampereen ja Oulun yliopistojen opetuksen kehittämissyksiköissä. Kansainvälistä näkökulmaa olemme saaneet toimintaamme alan konferensseista Suomessa ja ulkomailla. Samalla on muodostunut alan kollegojen kanssa kontaktiverkosto. Lisäksi seuraamme kansallista ja kansainvälistä opetuksen kehittämiseen liittyvää keskustelua ja tutkimusta.

3.4 Tiimin osaamisen kehittäminen

Tiimin osaamisen kehittämisen tarkoituksena ovat tiimityöskentelyä edesauttavien käytäntöjen ja rakenteiden muodostaminen ja tiimin jäsenten ammatillinen kehittyminen. Edistämme tiimi-työskentelyä säännöllisissä tiimin kehittämispäivissä, joissa arvioidaan ja parannetaan tiimin työtapoja, työtetään tiimin vuorovaikutustaitoja ja keskustellaan toiminnan periaatteista ja työn haasteista.

Kehitämme ammatillista osaamistamme osallistumalla opetuksen kehittämisen konferensseihin ja koulutuksiin. Pidämme vuosittain esityksiä alan konferensseissa. Ammattitaitoa kehitetään myös osallistumalla verkostoihin ja vuorovaikutuksessa muiden alan asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi hankkeen johtaja käy vuosittaiset kehityskeskustelut kunkin tiiminjäsenen kanssa.

4 Toteutetut palvelut

VOK järjestää palveluja, jotka tukevat opetushenkilöstöä opetuksen kehittämisessä. VOK-hankkeen suunnitteluprosessin kautta on luotu seuraavat palvelukokonaisuudet:

- § Koulutus ja tilaisuudet
- § Konsultointi ja asiantuntijatyö
- § Yhteistyö ja verkostoituminen
- § Yliopistopedagogisen tiedon välittäminen

Liitteessä 4 olevasta taulukosta voi seurata, mitä kunakin vuonna on järjestetty. Liitteessä 5 on osallistujamääriä.

4.1 Koulutus ja tilaisuudet

VOK järjestää pitkä- ja lyhytkestoista yliopistopedagogista koulutusta, erilaisia opetuksen kehittämiseen liittyviä tilaisuuksia sekä tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön taitokursseja. Pitkäkestoiset koulutukset ovat olleet 1-5 opintoviikon laajuisia kokonaisuuksia. Lyhytkestoiset koulutukset ovat 2-3 tunnin mittaisia yksittäisiä tilaisuuksia tai useammasta tilaisuudesta koostuvia teemasarjoja, joissa käsitellään jotakin opetuksen kehittämiseen liittyvää teemaa. Taitokurssit ovat 2 kertaa 3 tunnin koulutuksia, joissa opitaan käyttämään opetuskäyttöön soveltuvaa tietokoneohjelmistoa tarkoituksenmukaisella tavalla. Vuosina 2003 – 2005 (31.5.2005 asti) pitkäkestoisiin koulutuksiin on osallistunut 235 henkilöä, joista 61 on tullut kampuksen ulkopuolelta. Lyhytkestoisiin koulutuksiin ja taitokursseihin on osallistunut 1743 henkilöä, joista 219 on tullut kampuksen ulkopuolelta. (ks. liite 5)

VOKin järjestämiä pitkäkestoisia koulutuksia ovat Yliopistopedagogiikan perusteet (5 ov/ 10 op), Miten opetan verkossa? (2 ov/ 4 op) ja Yliopistopedagogiikkaa tutkijoille (1 op). Yliopistoportfolion kirjoittaminen (4 ov) on järjestetty yhteistyössä henkilöstökoulutuksen kanssa. Yliopistopedagogiikan perusteet -koulutus hyväksytään osaksi Yliopistopedagogisen tutkimus- ja kehittämissyksikön (YTY) yliopistopedagogista arvosanakoulutusta. Miten opetan verkossa -koulutuksessa rakennetaan ymmärrystä verkko-opetuksesta harjoittelemalla erilaisia verkkotyötapoja ja arvioimalla niiden soveltuvuutta omaan opetustyöhön. Pitkäkestoisten koulutusten aikana osanottajien oppimisen arviointia tuetaan erilaisin menetelmin. Koulutuksen aikana kertyvää jatkuvaa palautetta hyödynnetään koulutuksen kehittämiseksi. Koulutusten päätyttyä kerätään palaute koulutuksista kokonaisuuksina.

Lyhytkestoisissa koulutuksissa ja tilaisuuksissa nostetaan esiin ajankohtaista yliopisto-opetukseen liittyvää tutkimustietoa ja hyviä opetuskäytänteitä. Koulutukset ja tilaisuudet järjestetään siten, että ne ovat opetustyötä teoreettisesti jäsen-täviä, mahdollisimman käytännönläheisiä ja integroitavissa osallistujien työhön. Huomioimme Viikin tieteenalojen opetuksen erityispiirteet, kuten laboratorio- ja

kenttäopetuksen. Tiimin asiantuntijat toimivat vastuuhenkilöinä ja kouluttajina koulutuksissa ja tilaisuuksissa. Kampuksen opettajia on ollut mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa lyhytkestoisia tilaisuuksia. Vuonna 2003 keskityttiin oppinäytetyön ohjaukseen, vuonna 2004 arviointikäytänteiden ja opetusmenetelmien kehittämiseen. Keväällä 2005 on panostettu erityisesti tutkinnonuudistustyöhön liittyvän henkilökohtaisten opintosuunnitelmien (HOPS) ohjauksen kehittämiseen.

4.2 Konsultointi ja asiantuntijatyö

Asiantuntijapalveluja ovat opetuksen suunnittelu sekä opetusmenetelmien ja toimintatapojen kehittäminen yhdessä opettajien kanssa. Konsultointi ja asiantuntijatyö ovat monimuotoisia palveluja. Osallistumme tiedekuntien opetuksen kehittämiseen liittyviin työryhmiin kuten esimerkiksi verkko-opetustyöryhmiin. Asiantuntijatyötä kuvaa osallistuminen erilaisiin hankkeisiin tai projekteihin. Tällaisesta on esimerkkinä tiedekuntien HOPS-suunnittelutyöhön osallistuminen ja sen tukeminen. Lisäksi tarjoamme henkilökohtaista opettajien konsultointia, jollaista ovat muun muassa ”palautetta opetuksesta” -palvelu, sähköpostineuvonta ja yliopistoportfolio-ohjaus. Konsultointi- ja asiantuntijatyö on hankkeen toiminnan aikana lisääntynyt.

VOK-tiimin asiantuntijat toimivat kampuksen ulkopuolisissa Helsingin yliopiston työryhmissä ja asiantuntijaverkostoissa. Tällaisia ryhmiä ja verkostoja ovat olleet esimerkiksi HOPS-työryhmä, verkko-opetuksen laatutyöryhmä, tv-ajokortin kehittämistyöryhmä ja pedagogiset yliopistonlehtorit. Usein uudet innovaatiot syntyvät ja kehittyvät tämän tyyppisissä työryhmissä. Näissä ryhmissä toimiminen lisää mahdollisuuksia tuoda ajankohtaisia osaamista Viikin kampuksen käyttöön. Kampuksen ulkopuolinen asiantuntijatyö varmistaa myös sen, että opetuksen kehittämistyö on yhteisöllistä, suunnitelmallista ja yliopiston linjausten mukaista.

4.3 Yhteistyö ja verkostoituminen

Olemme perustaneet kampuksella erilaisia opetuksen kehittämisen yhteistyöfoorumia, joista tärkeimmät ovat yhteyshenkilöt osastoilla ja laitoksilla (31 henkilöä) sekä verkko-opetuksen tukihenkilöt (5 henkilöä).

Yhteyshenkilöt välittävät yksiköissään tietoa VOKin toiminnasta sekä tuovat yksikkönsä tarpeita VOK-tiimin tietoon. Yhteyshenkilöille järjestetyissä tilaisuuksissa nostetaan esiin ajankohtaisia teemoja.

Verkko-opetuksen tukihenkilöverkosto toimii yhteistyön ja kokemusten jakamisen foorumina, jossa varmistetaan, että yliopiston tarjoamat tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön palvelut ovat kaikkien tiedossa ja saatavilla. Lisäksi verkosto suunnittelee ja toteuttaa yhdessä VOK-tiimin asiantuntijan kanssa tiedekunnissa tarjottavaa tukea sekä koulutusta.

Konkariklubin ja sen jatkona olleen lukupiirin tavoitteena on luoda pedagogisesti valveutuneille opettajille vertaistukea ja foorumi, jossa vaihdetaan ajatuksia samoja kysymyksiä pohtivien kesken.

Kampuksella toimii opetuksen kehittämisen asiantuntijoita, joiden kanssa VOK-tiimin jäsenet tekevät yhteistyötä. Esimerkiksi kampuksen tiedekuntien pedagogiset yliopistonlehtorit ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita. Pedagogiset yliopistonlehtorit ovat osallistuneet hankkeen ohjausryhmän työskentelyyn. Lisäksi he ovat olleet mukana suunnittelemassa VOKin järjestämiä tilaisuuksia ja koulutuksia sekä toimineet niissä kouluttajina tai puheenvuoron pitäjinä. Esimerkkinä tällaisesta yhteistyöstä on opettajien pedagoginen perehdyttäminen, joka toteutetaan yhdessä vuorollaan kunkin yliopistonlehtorin ja VOK tiimin kanssa.

Verkostoitumisen ja ajatusten vaihdon avulla työstämme ajankohtaisia teemoja, jaamme hyviä käytänteitä ja kehitämme omaa toimintaamme muualta tulneiden esimerkkien avulla. Olemme kutsuneet opetuksen kehittäjiä tutustumaan VOK-hankkeeseen (esim. valtiotieteellisen tiedekunnan opetuksen kehittäjät) ja olemme itse vierailleet muissa tiedekunnissa (esim. matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta ja lääketieteellisen koulutuksen tuki- ja kehittämysyksikkö). Myös yliopiston pedagogisten yliopistonlehtoreiden koko verkosto on ollut VOK-tiimin vieraana. Yhteisissä tilaisuuksissa voidaan löytää yhteistyön tarpeita ja kehittää uusia yhteistyömuotoja. Esimerkkinä tällaisesta on tutkinnonuudistustyön tukiverkosto, joka perustettiin VOKin järjestämän ydinainesanalyysityöpajan yhteydessä.

Opetusteknologiakeskus (OK) toimii VOK-tiimin yhteistyökumppanina. Pidämme säännöllisiä tapaamisia OK:n kanssa. Olemme myös vertailleet toimintatapojamme oppiaksemme toisiltamme (esimerkiksi vertailukehittämistilaisuus tammi-kuussa 2005). VOK on saanut rahoitus- ja asiantuntijaresursseja OK:sta ja OK on puolestaan voinut hyödyntää VOK-tiimin asiantuntemusta. Esimerkkinä yhteistyöstä on tenttiakvaario (eli Joustavat, verkkopohjaiset arviointikäytännöt -virtuaaliyliopistohanke).

Luomalla yhteistyön rakenteita varmistamme, että kampuksen toimijat tietävät olemassa olevista resursseista ja niiden käyttömahdollisuuksista. VOK on esimerkiksi organisoinut yhdessä Viikin tiedekirjaston ja Viikin kampuksen tietotekniikkaosaston kanssa tenttiakvaariotilan ja laitteet tiedekirjastoon. Lisäksi VOK vastaa tenttiakvaariotoiminnan koordinoinnista kampuksella.

Olemme huolehtineet siitä, että yliopiston verkko-opetuksen työvälitteet ovat saatavilla Viikin kampuksella ja että tietotekniikkaosasto ylläpitää atk-luokassa kaikkia yliopistolle lisensoituja, koulutuksessa tarvittavia ohjelmistoja ja laitteita.

4.4 Yliopistopedagogisen tiedon välittäminen

Välitämme tietoa kampuksella opetuksen kehittämisestä, ajankohtaisesta yliopistopedagogisesta tutkimuksesta ja parhaista käytänteistä järjestämässämme tilaisuuksissa, yhteyshenkilöiden välityksellä ja [www-sivuilla](#)⁴. VOKin [www-sivuilta](#)

löytyvään koulutusarkistoon kerätään tiedot toteutuneista koulutuksista ja niissä käytetyistä materiaaleista.

Olemme hankkineet opetuksen kehittämiseen liittyvää kirjallisuutta sekä Viikin tiedekirjastoon että VOKin käsikirjastoon. Opettajat arvostavat sitä, että pedagogista kirjallisuutta on saatavilla kampuksella eikä sitä tarvitse hakea keskustan kirjastoista. Olemme ohjanneet kirjallisuutta kysyvät henkilöt Viikin tiedekirjastoon ja lainanneet kirjallisuutta omasta käsikirjastostamme. VOKin www-sivuille on koottu lista kampuksen tieteenaloja käsittelevistä pedagogisista sähköisistä julkaisuista. Lisäksi olemme huolehtineet syksystä 2004 lähtien yliopistopedagogisen tiedotuslehden, Peda-forumin jakamisesta kampuksen opetushenkilöstölle.

5 Toiminnan itsearviointi

Luku 5 jakautuu neljään alalukuun. Näistä ensimmäisessä arvioidaan, miten hankkeelle asetetuissa tavoitteissa on onnistuttu. Toisessa alaluvussa arvioimme rakentamiamme toimintaprosesseja ja työskentelytapoja, joilla palvelut on tuotettu. Kolmannessa alaluvussa arvioimme toteutettuja palveluja. Neljännessä alaluvussa pohditaan kustannustehokkuutta.

5.1 Tavoitteiden saavuttamisen arviointi

Pedagogisen osaamisen kehittäminen

VOK on edistänyt pedagogista osaamista mielestämme erityisesti pitkäkestoisten koulutusten avulla. Olemme havainneet, että osallistujat ovat aidosti pohtineet käsityksiään opettamisesta ja oppimisesta sekä näiden vaikutuksia opetuskäytäntöihin. Osallistujat ovat konkreettisesti kehittäneet omaa opetustaan koulutuksen aikana kehittämistehtävän avulla (ks. Yliopistopedagogiikan koulutus-kansio). Osallistujien omien arvioiden perusteella pitkäkestoiset koulutukset ovat vaikuttaneet pedagogisen osaamisen kehittämiseen. Koulutuksen ja työpajojen vaikuttavuudesta on myös tutkimustietoa, joka tukee näitä käsityksiä. Pedagogisen osaamisen lisäksi koulutukset ovat antaneet tukea ja innostusta opetustyöhön sekä valmiuksia osallistua opetuksen kehittämiseen omassa työyhteisössä (ks. palautekansio).

Yliopistopedagogiikan perusteet on ollut suosittu koulutus ja kaikki aloitetut jaksot ovat olleet täynnä (yhteensä yli 90 osanottajaa). Uuden kurssin alkaessa on useita henkilöitä jonotuspaikoilla. Tämän perusteella voimme päätellä, että aiemmat osallistujat ovat kokeneet koulutuksen antoisaksi ja suositelleet edelleen koulutusta yksikössään muulle opetushenkilöstölle. Saamamme palaute on ollut positiivista ja tehdyt lopputyöt osoittavat, että koulutus on tarjonnut osanottajille työkaluja oman työn kehittämiseksi. Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön koulu-

⁴ <http://www.helsinki.fi/vok>

tuksissa on lähtökohta ollut osallistujien oma opetus sekä ohjelmistojen ja laitteiden käytön opettelu opetuksen kannalta mielekkäällä tavalla. Saadun palautteen perusteella tämä on ollut hyvä lähtökohta (ks. palautekansio).

Pedagogisen osaamisen kehittämiseksi on jatkuva tarve. Henkilökunta uusiutuu ja vaihtuu. Yhä useammat yliopiston opettajat kokevat tärkeäksi kehittää omaa ammatillista osaamistaan ja akateeminen asiantuntijuus nähdään yhä laajempaan ja monipuolisempaan osaamiseen. Opetuksen haasteet lisääntyvät muun muassa kansainvälisten opiskelijoiden myötä. Oppimisen ja opettamisen tutkimus tuo uutta tietoa, joiden avulla tunnustetaan uusia kehittämiskohteita. Tämän johdosta opetuksen kehittämisen tukea tarvitaan jatkossakin.

Asiantuntijatiedon ja hyvien käytänteiden levittäminen

Järjestämissämme tilaisuuksissa olemme nostaneet esiin kampuksella olevaa osaamista kutsumalla opettajia suunnitteluryhmiin ja pitämään puheenvuoroja lyhytkestoisissa tilaisuuksissa. Vuorovaikutteinen työskentelytapa tilaisuuksissa on edistänyt hyvien käytänteiden leviämistä. Hyvänä esimerkkinä on ohjaukseen liittyvän osaamisen ja tiedon levittäminen ja työstäminen kampuksen toimijoiden kanssa. HOPS-työpajoihin osallistui opintojen ohjauksesta vastaavia henkilöitä jokaisesta kampuksen tiedekunnasta. Vuorovaikutteinen ja yhteinen työskentely on koettu hyväksi toimintatavaksi ja sitä on kiitellyt saaduissa palautteissa. (ks. palautekansio).

Olemme levittäneet tietoa hyvistä opetuskäytänteistä toimiessamme kampuksella eri tiedekuntien työryhmissä. Näissä tapaamisissa olemme tuoneet esiin yliopistopedagogista tutkimustietoa ja sitä on hyödynnetty opetuksen kehittämisessä. Kerätyn palautteen perusteella osanottajat kokevat saaneensa tukea ja asiantuntijatietoa oman opetuksensa kehittämiseen (ks. palautekansio).

Viikin kampuksella on paljon hyviä käytänteitä, joita olisi mahdollista hyödyntää laajemmin. Esimerkiksi opinnäytetyön ohjauksesta ja opettajatuutoroinnista on innovatiivisia ratkaisuja, joita ei ole vielä hyödynnetty.

Opetus- ja oppimiskulttuuri kampuksella

Yliopistopedagogisen tutkimuksen mukaan opiskelijakeskeinen opetus- ja oppimiskulttuuri edistää syväsuuntautunutta oppimista (Biggs 2003⁵). Olemme onnistuneet luomaan yhdessä työskentelyä edistäviä käytäntöjä tarjoamalla henkilöstölle foorumeja, joissa käsitellään opetus- ja oppimiskulttuuriin vaikuttavia tekijöitä. Uskomme, että oma tapamme toimia avoimesti ja yhteistyössä on edistänyt yhteisöllistä työskentelykulttuuria kampuksella. Toimintaamme osallistuneet henkilöt ovat huomanneet, että kollegiaalinen tuki on opetuksen kehittämisessä tärkeää (ks. palautekansio). Pitkäkestoisiin koulutuksiin osallistuneet opettajat ovat

⁵ Biggs, J. 2003. Teaching for Quality Learning at University. The Society for Research into Higher Education & Open University Press.

kertoneet, että pedagogisen käsitteistön oppiminen on helpottanut keskustelua ja opetuksen yhteistä suunnittelua (ks. palautekansio).

Yksi merkittävimmistä opetus- ja oppimiskulttuuriin vaikuttavista tekijöistä ovat vallitsevat oppimisen arviointikäytännöt. Olemme tukeneet arviointikäytänteiden kehittämistä erilaisilla koulutuksilla ja tilaisuuksilla (mm. tentit remonttiin -tilaisuussarja). Tentiakvaariohankkeessa on tuettu opettajia sekä tenttiakvaariojärjestelmän käyttöönotossa että pedagogisesti tarkoituksenmukaisten tenttien kehittämisessä. Koulutustilaisuuksissa on havainnollistettu tentin oppimista suuntaavaa vaikutusta.

Yhteistyö opiskelijoiden kanssa on ollut toistaiseksi vähäistä. Tähän meidän tulee jatkossa kiinnittää enemmän huomiota, koska pidämme tärkeänä, että saamme opiskelijoita mukaan opetuksen kehittämiseen.

Opetus- ja oppimiskulttuurin muuttaminen on hidasta ja muutos näkyy viiveellä. VOKin toiminta on merkittävä osa tätä muutosprosessia kampuksella. On kuitenkin vaikea empiirisesti osoittaa, mikä osuus VOK-hankkeella on ollut kulttuuriin vaikuttajana.

Opetusyhteistyön edistäminen

Opetusyhteistyöllä tarkoitamme toimintaa, jossa kampuksen eri tiedekuntien ja yksiköiden opettajat kokoontuvat pohtimaan ajankohtaista opetuksen kehittämiseen liittyvää teemaa. VOKin tilaisuudet on organisoitu työskentelytavoltaan ja -menetelmiltään siten, että ne tarjoavat mahdollisuuden yhteistyön käynnistymiseen ja verkostoitumiseen. Olemme saaneet palautetta siitä, että yhteistyötä ja hyvien toimintatapojen esittelyä arvostetaan ja että VOKin toimintaa yhteistyön rakentajana pidetään tärkeänä (ks. palautekansio).

VOKin järjestämät tilaisuudet tarjoavat hyvän mahdollisuuden spontaaneille opetuksen yhteistyöverkoston syntymiselle. Esimerkkinä tällaisesta on tutkinnonuudistuksen tukiverkosto, joka sai alkunsa VOKin järjestämän ydinainesanalyysityöpajan yhteydessä. Opetuksen kehittämiseen liittyen yhteistyötarpeita tulee jatkuvasti lisää. Esimerkiksi ohjaustyö lisääntyy huomattavasti yliopistolla tutkinnonuudistuksen myötä. Ohjaustyö on perinteisesti yksinäistä työtä ja useat ohjaajat pohtivat samoja kysymyksiä. Tämän vuoksi olisi tarpeen rakentaa kampuksella ohjaustyöhön liittyvää yhteistyöverkostoja, jossa ohjaajat voivat työstää työn haasteita ja kysymyksiä. Vastaava yhteistyön tarve on myös laadunhallintatyössä.

Opiskelijoiden oppimisen laadun edistäminen

VOK-hankkeen toiminta vaikuttaa ainoastaan välillisesti opiskelijoiden oppimiseen, koska opiskelijat eivät ole varsinainen kohderyhmämme. Mielestämme VOKin toiminta edistää opiskelijoiden oppimisen laatua, kun opettajien pedagoginen osaaminen ja opetuskulttuuri kehittyvät. Olemme edistäneet opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia joustavasti ja monimuotoisesti kehittämällä yhdessä opettajien kanssa uusia työskentelytapoja (esimerkiksi tietokoneavusteinen kemian

lähtötasotesti, opettajatuutorointi, seminaarityöskentely, opinnäytetyön ohjaus ja taitavaksi oppijaksi -tilaisuudet).

Opiskelijan oppimiseen vaikuttavat kuitenkin monet eri tekijät ja on vaikeaa esittää syy- ja seuraussuhdetta ja arvioida, missä määrin VOKin toiminta on edistänyt opiskelijoiden oppimisen laatua.

Helsingin yliopiston Opetuksen ja opintojen kehittämisohjelma 2004–2006

VOK-hanke on tukenut Viikin kampuksen laitoksia ja yksiköitä kehittämisohjelman toteuttamisessa liitteessä 7 esitetyillä tavoilla.

5.2 Toimintaprosessien arviointi

Tässä luvussa arvioimme toimintaprosessien sujuvuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Toiminnan ja palvelujen suunnittelu

Koska hanke oli uusi ja monen eri osapuolen yhteinen, hankkeen alkuvaiheessa panostettiin huolelliseen toiminnan suunnitteluun. Toiminnalle ei ollut valmiita malleja, joten toimintatavat oli luotava itse. Toimintaa pyrittiin tuotteistamaan palveluiksi, jotta opetushenkilöstölle olisi helppo viestittää, mitä hankkeessa on tarjottavana. Hankesuunnitelman tavoitteet, tarvekartoitusten tulokset ja tiimin asiantuntemus pyrittiin yhdistämään niin, että luodaan sellaista toimintaa, jolla on käyttöä ja että toiminta kytkeytyy kokonaisvaltaisesti yhteen.

Toimintaa on kehitetty ja arvioitu kertyneen kokemuksen ja palautteen pohjalta. Hanke on kehittynyt, kun sopivista toimintamuodoista on saatu vähitellen käsitystä. Koska ohjausryhmä ei ole antanut yksityiskohtaisia tehtävänantoja, toiminnan tarkempi suunnittelu on ollut tiimin vastuulla. Tämä on osoitus luottamuksesta tiimin ammattitaitoon ja osaamiseen. Toisaalta tämä on edellyttänyt tiimiltä huolellisuutta tarkistaa, että toiminta on hankkeessa mukana olevien opetuksen kehittämisen linjausten mukaista ja että osapuolet saavat riittävästi konkreettista tukea. Tähän on pyritty perehtymällä tiedekuntien strategioihin ja ohjausryhmätyöskentelyn avulla. Emme ole varmoja, onko ohjausryhmän työskentely tuonut riittävästi esiin hankkeen osapuolten tarpeita ja kehittämiskohteita. Vaikka hankkeen johtaja ja tiimin jäsenet tapaavat tiedekuntien ja laitosten johtoa, nämä tapaamiset ovat jääneet irrallisiksi, eivätkä ole johtaneet säännölliseen yhteistyötoimintaan. Toivomme entistä kiinteämpää yhteistyötä tiedekuntien opetuksen kehittäjien, johdon ja VOK-tiimin välillä, jotta voimme varmistaa, että opetuksen kehittämisen tukea osataan hyödyntää tiedekunnissa.

Markkinointi ja tiedotus

Olemme markkinoineet hanketta ja toimintaa hyödyntämällä monipuolisesti eri tiedotuskanavia. Keskeinen tiedotuskanava on ollut rakentamamme yhteyshenkilöverkosto. Hankkeen alkuvaiheessa jokaisesta tilaisuudesta tiedotettiin erillisillä esitteillä ja mainoksilla. Saadun palautteen perusteella päätimme kuitenkin vähentää yksittäisten mainosten määrää.

Olemme kehittäneet tiedotuskanavien käyttöä kartoittamalla ilmoittautumislo-makkeen yhteydessä, mitä kautta ihmiset haluavat saada tietoa VOKin toiminnasta. Olemme saaneet suullisesti paljon positiivista palautetta tekemistämme mainoksista ja tehokkaasta tiedottamisesta. Emme kuitenkaan ole tehneet tarkempaa selvitystä siitä, miten tiedotteemme tavoittavat kampuksen opettajia. Jatkossa tulisi pohtia ohjausryhmän ja yhteyshenkilöiden kanssa.

Yksi haaste toiminnan markkinoinnissa on se, että opetuksen kehittäminen nähdään usein kapeasti koulutuksena eikä huomata, että opetuksen kehittäminen on muutakin, esimerkiksi käytänteiden yhteistä kehittämistä.

Toiminnan arviointi ja kehittäminen

Olemme onnistuneet rakentamaan käytäntöjä ja toimintatapoja, joilla arviointi on saatu kiinteäksi osaksi toimintaa. Reflektiivinen työtapana on toteutunut tiimityöskentelyssä ja koulutusten ja tilaisuuksien jälkeen käydyissä arviointikeskusteluissa.

Toiminnan dokumentointi on osa jatkuvaa arviointia. Dokumentoinnin avulla olemme voineet raportoida tiedekunnille, miten henkilökunta osallistuu toimintaan ja millaista opetuksen kehitystyötä tapahtuu yhdessä VOKin kanssa.

Toiminnan alussa palautetta kerättiin jokaisen tilaisuuden jälkeen. Ensimmäisen puolentoista vuoden palaute analysoitiin ja niistä laadittiin yhteenveto (ks. palautekansio). Tässä yhteydessä arvioimme palautteen keräämisen käytäntöä ja tulimme siihen tulokseen, että kustakin erillisestä tilaisuudesta ei ole tarpeen kerätä palautetta, koska emme saaneet selviä muutosehdotuksia. Lisäksi jatkuva palautteen keruu rasittaa osallistujia. Nykyisin palautteen keräämisestä pääte-tään erikseen kunkin tilaisuuden tai tilaisuuskokonaisuuden kohdalta.

Hankkeen kokonaisvaltaisesta arvioinnista keskusteltiin jo aloitusvuonna. Toiminnan arvioinnin kriteerejä oli vaikea muotoilla etukäteen. Ohjausryhmän päätöksen mukaisesti laajempaan arviointiin ei ryhdytty ennen vuotta 2005. Hankkeen johtaja teki kuitenkin itsearviointiraportin vuonna 2003. Käynnissä oleva kokonaisarviointi tuo tietoa hankkeen toiminnasta ja palveluista monipuolisemmin. Arviointi tuottaa hyödyllistä tietoa myös Helsingin yliopiston opetuksen kehittämiseen liittyvien tukipalveluiden kehittämisen ja organisoinnin tueksi.

VOKin hallinnollinen sijoittaminen Viikin tiedekirjaston yhteyteen hankekauden ajaksi antoi kehysorganisaation toiminnalle. Järjestely on toiminut hyvin ja kirjaston talous- ja henkilöstöhallinto on tarjonnut asiantuntevaa tukea VOK-hankkeelle. Mielestämme on kuitenkin parempi, että opetuksen kehittäminen on myös hallinnollisesti enemmän osa tiedekuntien tai kampuksen hallintoa.

Tiimin osaamisen kehittäminen

Tiimin asiantuntijoita rekrytoitaessa pidettiin tärkeänä monipuolista kokemusta ja osaamista sekä valmiutta tiimimäiseen toimintaan. Pätevyyden lisäksi otettiin huomioon sopivuus, täydentävä osaaminen, palveluhenkisyys ja tulevaisuuspotentiaali. Rekrytoinnin onnistumista osoittaa se, että tiimin kokoonpano on säilynyt lähes alkuperäisenä helmikuusta 2003 lähtien (vain osapäiväiset ovat muuttuneet).

Olemme luoneet toimivat tavat tiimityöskentelyyn. Olemme tukeneet toisiamme työssä tiimin jäsenenä, kehittäneet asiantuntijuutta ja luoneet yhteisiä toimintarakenteita. Koska opetuksen kehittämisessä on tärkeää yhteistyön ja vuorovaikutuksen edistäminen, olemme kokeneet hyödylliseksi, että tiimi toimii myös itse vuorovaikutteisesti.

Tiimin kehittämispäivässä tammikuussa 2005 työskentelyä tuki ulkopuolinen kouluttaja. Hänen mielestään tiimi on onnistunut määrittämään perustehtävänsä eli yhteisen työn kohteen, työssä on luotu rakenteet (organisointi, työnjako), tiimiä johdetaan ja vuorovaikutukseen on panostettu (suullinen palaute 27.1.2005 Ulla Piekkari, PRO koulutus ja konsultointi OY).

Hankkeen aikana tiimin jäsenet ovat kehittäneet osaamistaan seuraamalla uusinta oppimiseen ja opettamiseen liittyvää tutkimustietoa sekä osallistamalla verkostoihin ja alan konferensseihin. Tällä tavalla olemme myös pystyneet täydentämään tiimin osaamista ja saaneet lisäosaamista kaikkien ulottuville.

Mielestämme opetuksen kehittäminen on osa akateemista työtä yliopistoyhteisössä ja opetuksen kehittämiseen erikoituneet asiantuntijat ovat osa akateemista työyhteisöä. Heidän työhönsä tulee kuulua myös tutkimus, koska opetuksen kehittämisen tulee perustua tutkimuksen kautta saatuun evidenssiin. Tehtävännäntöömme ei kuitenkaan kuulu yliopistopedagoginen tutkimus, joskin tiimin jäsenet ovat kirjoittaneet artikkeleita ja pitäneet asiantuntijapuheenvuoroja konferensseissa. Koska kirjoittaminen vaatii aikaa ja syventymistä, se on tapahtunut lähes kokonaan työajan ulkopuolella. Yliopistopedagogiikka on uusi tieteenala ja on tärkeä seurata tutkimusta ja alan kehittymistä. Vaikka olemme yrittäneet varata aikaa tutkimuksen seuraamiselle ja oman asiantuntemuksen kehittämiseksi, usein muut kiireellisemmät asiat ovat tulleet etusijalle.

5.3 Palvelujen arviointi

Koulutukset ja tilaisuudet

Koulutuksista ja tilaisuuksista saadun palautteen perusteella osallistujat ovat olleet tyytyväisiä VOKin järjestämiin tilaisuuksiin, eikä niihin toivottu suuria muutoksia. Osanottajia VOKin tilaisuuksissa on ollut paljon, mikä osaltaan kertoo siitä, että koulutukset ja tilaisuudet ovat vastanneet opettajien tarpeisiin.

Yksi suurimmista haasteista on ollut koulutuksien ja tilaisuuksien keston ja ajankohdan määrittäminen. Olemme pyrkineet siihen, että tilaisuudet ovat eri viikoppäivinä ja ”virka-ajalla”. Koulutuksiin ja tilaisuuksiin osallistuminen on myös aika-

kysymys. Olemme saaneet palautetta siitä, että tarjolla on monia hyviä tilaisuuksia, mutta aika ei ole riittänyt osallistumiseen. Optimaalista kestoa ja ajankohtaa, joka sopisi mahdollisimman monelle, on vaikea määrittää.

Kokemuksemme perusteella lyhytkestoisia tilaisuuksia tulee järjestää harkiten, koska ne jäävät helposti irrallisiksi opetuskäytännöistä. Olemme pyrkineet järjestämään tiettyyn teemaan liittyviä useiden tilaisuuksien sarjoja (esim. ohjaus, tenttikäytännöt, opetusmenetelmien monipuolistaminen) tai johonkin ajankohtaiseen aiheeseen liittyviä yksittäisiä tilaisuuksia (esim. ydinainesanalyysi).

Olemme tietoisesti suunnanneet toimintaa opettajien kanssa tapahtuvaan yhteiseen työskentelyyn. Tällöin opetuksen kehittäminen kytkeytyy luontevammin ajankäyttöön ja ajankohtaiseen opetukseen. Mielestämme oikea tasapaino löytyy ajan myötä. On hyvä, että tarjolla on erilaisia ja erityyppisiä tilaisuuksia, jotta jokainen löytää itselleen sopivan. Monimuotoisesta yhteistyöstä kampanjalla on saatu positiivista palautetta (ks. palautekansio).

Konsultointi ja asiantuntijatyö

Asiantuntija- ja konsultointipalvelujen kysyntä on lisääntynyt. Arvelemme, sen johtuvan siitä, että yhä useammat ovat tulleet tietoisiksi VOKin tarjoamasta tuesta. Asiantuntijatyö on tärkeä työskentelymuoto, koska opetuksen kehittämisen tuki kohdistuu tällöin suoraan tarpeeseen sen omassa kontekstissa. Asiantuntijatyö on kuitenkin aikaa vievää ja nykyisillä resursseilla sitä ei voi lisätä, jollei vastaavasti muuta toimintaa vähennetä.

Yhteistyö ja verkostoituminen

Yhteyshenkilöverkoston vahvuus on suorat yhteydet kampanjan jokaiseen opetusta antavaan laitokseen tai yksikköön. Toiminnan haasteena on ollut vähäinen ja epätasainen osallistuminen tapaamisiin. Virallisen organisaatorakenteen puuttumisen vuoksi toiminnan merkitys on saattanut jäädä osittain epäselväksi.

Verkko-opetuksen tukihenkilöyhteistyön haasteina ovat olleet henkilövaihdokset ja tukihenkilöiden epäselvät työnkuvat ja erilaiset toimintatavat. Tämän vuoksi on luovuttu hankkeen alkuvaiheen intensiivisestä tukihenkilöyhteistyöstä. Verkoston vahvuutena on kattavan tvt-opetuskäytön koulutuksen toteuttaminen Viikin kampanjalla ja tv-tuen saatavuuden varmistaminen jokaisessa tiedekunnassa.

”Konkariklubissa” (myöhemmin lukupiiri) osallistujia on ollut vain vähän. Olemme pitäneet tämän yhteistyömuodon kokeilua kuitenkin tärkeänä, sillä idea on lähtöisin opettajilta itseltään ja toimivia ratkaisuja löytyy maailmalta. Saattaa olla, että VOK-hankkeen järjestämä muu toiminta tyydyttää tämän tarpeen.

Kampanjan pedagogisten asiantuntijoiden yhteistyötä tulisi kehittää. Mielestämme yhteisen toiminnan pedagoginen vaikuttavuus olisi suurempi siten, että yhteistyö VOK-tiimin, pedagogisten yliopistonlehtoreiden ja tvt-opetuskäytön tukihenkilöiden kanssa integroidaan kiinteämmin tiedekuntien opetuksen kehittämistyöhön.

Yhteistyö Opetusteknologiakeskuksen kanssa on ollut vastavuoroista. VOK on saanut rahoitus- ja asiantuntijaresursseja OK:sta ja OK on puolestaan voinut hyödyntää VOK-tiimin asiantuntemusta. Esimerkkinä onnistuneesta yhteistyöstä OK:n kanssa on tenttiakvaariohanke (eli Joustavat, verkkopohjaiset arviointikäytännöt -virtuaaliopistohanke).

5.4 Kustannustehokkuuden arviointi

VOKin palveluiden käyttöä on tilastoitu systemaattisesti. Toukokuun 2005 loppuun mennessä VOKin tilaisuuksiin on osallistunut yhteensä 2528 henkilöä, joista 987 ovat eri henkilöitä. Yksittäisiä tilaisuuksia on järjestetty 108. Pitkäkestoisia koulutuksia on järjestetty 14. Tilastojen mukaan olemme käyttäneet aikaa konsultointiin ja asiantuntijatyöhön 1143 tuntia. Yhteistyön ja verkostoitumisen käynnistämiseen ja ylläpitämiseen on kulunut aikaa 1061 tuntia. Osallistujamäärät ja tilaisuudet on raportoitu vuosittaisten toimintaraporttien yhteydessä. Tilastojen mukaan osallistuminen on ollut runsasta. Mielestämme 3,5 henkilötyövuoden resursseilla näin laajan toiminnan toteuttaminen on erittäin hyvä saavutus. Kustannustehokkuuden arvioimiseksi ei voida tarkastella ainoastaan osallistujalukuja tai tilaisuuksien määriä. Niiden lisäksi toiminnan tarkoituksenmukaisuus ja hyödyllisyys on arvioitava myös laadullisten kriteerien perusteella.

Hankkeelle on laadittu vuosittain budjetti ja tilinpäätös. Nämä on esitetty ja hyväksytty ohjausryhmän kokouksissa. Hankkeen varojen käyttöä on seurattu kuukausittain talousraportin avulla. Tilinpäätökset vuosilta 2002–2004 on esitetty liitteessä 2. Liitteestä 8 käy ilmi kustannusten jako toiminnoittain. Laskelma perustuu osallistujamääriin sekä arvioon työajan jakautumisesta. Luvut ovat suuntaa antavia, koska emme ole pitäneet tarkoituksenmukaisena seurata toimintaprosesseihin kuluva työaikaa. Toimintaprosessit ovat osittain päällekkäisiä ja toisiinsa integroituneita. Kustannusten laskennan haasteena on suunnittelutyön ja hankkeen johtamisen operaatioiden hinnoittelu. Osalle palveluista, kuten yhteistyölle ja verkostoitumiselle, hinnan laskeminen ei ole edes mielekäästä. Kustannushyödyn osoittaminen perustuu yleensä vertailtavissa olevaan tietoon. Meillä ei ole käytössämme vastaavia tietoja muista opetuksen kehittämisen tukipalveluista.

VOK-tiimin jäsenten asiantuntijuus on ollut toiminnan ja palvelujen tarjonnan perustana. Lisäksi olemme hyödyntäneet kampuksella olevaa osaamista. Ulkopuolisia asiantuntijoita on käytetty vain harkiten. Tiimin jäsenille on kertynyt toiminnan ohessa paikallistuntemusta. Tämä säästää mielestämme kustannuksia. Jos toiminnan toteuttaisi ulkopuolinen asiantuntija, kuluisi resursseja kampuksen toimintaympäristöön perehtymiseen. VOKin palvelut kehitetty erityisesti Viikin toimintaympäristöön sopiviksi, eikä vastaavia palveluja ole välttämättä ostettavissa muualta. Kun opetuksen kehittämisen tuki on organisoitu kampuksen omin voimin, osaaminen kehittyy ja jää osaksi toimintaa. Mielestämme hankkeen olemassaolo tuo kampuksella piilevää ja vaikeasti arvioitavissa olevaa lisäarvoa.

6 Opetuksen kehittäminen jatkossa

Lena Levander

Opetuksen kehittäminen ja siihen liittyvät erilaiset tukipalvelut alkavat olla yliopistojen vakiintunutta toimintaa ympäri maailmaa. Opetuksen strateginen johtaminen, innovaatiot, yliopisto-opettajien pedagoginen koulutus, erilaiset tilaisuudet ja yliopistopedagoginen tutkimus on lisääntynyt ja monipuolistunut. Pedagoginen kouluttautuminen on useassa maassa jo nyt edellytys vakinaiseen opetusvirkaan nimittämiseksi (esim. Ruotsissa ja Tanskassa). Iso-Britanniassa tulee vuoden 2006 alussa voimaan laki, jonka mukaan pätevä yliopiston opettaja on suorittanut akkreditoidun pedagogisen koulutuksen. Yliopistopedagoginen pätevyys tulee olemaan kansainvälisessä opettajavaihdossakin huomioitava seikka. Voimmeko olla huomioimatta kansainvälistä suuntaa yliopisto-opetuksen kehittämisessä?

Tulevaisuudessa kilpaillaan opiskelijoista. Eräänä kilpailuvalttina voisi olla opetuksen kehittämiseen panostaminen. Kampuksen koulutusta mainostettaessa ja markkinoitaessa voidaan tuoda esille, että kampuksen opettajat ovat pedagogisesti valveutuneita ja kampuksen opetushenkilökunta kiinnittää huomiota myös opiskelijoiden oppimisprosessin laatuun sekä kehittää oppimista edistäviä innovaatioita.

Opetuksen kehittäminen tulee nähdä kuitenkin laajempana ja monipuolisempana toimintana kuin koulutus ja tilaisuudet. Opetuksen kehittäminen on yksittäisen opettajan opetustaitojen kehittämisen lisäksi rakenteellista, sisällöllistä, sosiaalista ja kulttuurista. Opetuksen kehittämiseen sisältyy pedagogisen koulutuksen ja konsultoinnin lisäksi oppimisen ja opettamisen tutkiminen, opetussuunnitelmien kehittäminen, laadunvarmistus, tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttö, organisaation kehittäminen, henkilöstön kehittäminen sekä muutoksen johtaminen. Opetuksen kehittämisen tehtävänä on myös edistää verkostoitumista, yhteistyötä ja hyvien käytänteiden leviämistä. Opetuksen laadun tulee olla tasaista ja siihen emme pääse vain yksilöiden taitoja kehittämällä. Keskeisenä kehittämisen kohteena ovat myös opetukseen liittyvät yhteisölliset toimintatavat (esim. miten opetusta suunnitellaan tai opiskelijoita ohjataan).

Opetuksen kehittäminen ei tule olla ostettua ulkopuolisen tuotteistamaa palvelua. Jos opetuksen kehittäminen nähdään ostopalveluna, on vaarana, että se ei siirry arkiseen työhön. Ulkoinen ostopalvelu jää helposti opetuksesta irralliseksi eikä edistä kehittämisen jatkuvuutta. On tärkeää, että kehittäminen lähtee opettajan työstä ja käytänteiden kehittämisestä laitoksella ja opetustyön käytännöissä. Opetuksen kehittyminen toteutuu yhteisöllisenä ponnisteluna ja opetushenkilökuntaa tulee tukea tässä työssä. Asiantuntevaa tukea tarjoaa yliopisto-oppimiseen ja opettamiseen perehtynyt asiantuntija, joka tuntee myös yliopisto-yhteisön.

Ilman strategista johtamista ja rakenteellista tukea opetuksen kehittäminen ja pedagoginen kouluttaminen ovat hukkaan heitettyä energiaa. Opetuksen kehittäjien tulisi työskennellä yhdessä yliopiston johdon, hallinnon ja opettajien kanssa,

jotta opetuksen kehittämistoiminta olisi vaikuttavaa. Selvät rakenteet ja toiminnan johtaminen tuovat uskottavuutta. Rakenteet ja johtaminen myös kannustavat opetuksen kehittämiseen ja osoittavat opetuksen arvostusta (esim. opetus-ansioiden huomioiminen oikeasti virantäytössä tai palkankorotuksissa). Opetuksen kehittämisen selkiytymätön hallinnollinen tilanne, puutteellinen koordinaatio, kehittämisen hankeperhaisuus ja määräaikaisuus heikentävät kehittämisen vaikuttavuutta ja itse asiassa myös opetuksen kehittämisen arvostusta.

Opetuksen kehittäminen edellyttää näkyviä, suoria linkkejä hallintotasolle ja koordinaatiota eri tasojen välillä. Vaikka opetuksen kehittäminen olisi hajautettua tai jopa integroitu osaksi opettajien ja laitosten työtä, jonkun täytyy kuitenkin vastata työn koordinaatiosta tiedekunta- ja yliopistotasolla. Lisäksi jonkun tulee jollakin tavalla pitää huoli siitä, että kaikki tahot tietävät, mihin suuntaan ollaan menossa kehitettävien asioiden suhteen. Asiantuntijatasolla (esimerkiksi pedagogiset yliopistonlehtorit) tehdään jo nyt yhteistyötä ja kehitetään yhdessä tärkeitä koettuja kohteita, mutta toiminnalta puuttuu virallinen rakenne ja asema.

Helsingin yliopistossa opetuksen kehittämisen tukipalvelujen uudelleen organisoimiseen tulisi kiinnittää huomiota mahdollisimman pian. Opetuksen kehittämissankkeita, yksiköjä ja toimijoita on tullut viime vuosina yhä enemmän ja se on erittäin positiivista. Mutta tilanne on sekava. Palveluja ja erilaisia hankkeita on keskushallintotasolla, kampuksilla ja tiedekunnissa. Tiedekunnat ja opettajat eivät tarkkaan tiedä, mitä on saatavilla, mihin voi osallistua, kuka maksaa ja mitä tämä kaikki maksaa. Tämä tilanne saattaa johtua siitä, että toimintaa ei tällä hetkellä koordinoita kokonaisuutena. Nyt olisi aika katsoa, mitä palveluja ja hankkeita on, miten ne toimivat yhteistyössä ja miten ne toteuttavat yliopiston opetuksen kehittämisen strategiaa.

Liite 1: Hankkeen ohjausryhmän jäsenet

Ohjausryhmä 2002–2003

Ohjausryhmän puheenjohtaja

- § Pehkonen Aarne, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, professori, varadekaani

Ohjausryhmän jäsenet ja varajäsenet

- § Frilander Mikko, Biotekniikan instituutti, dosentti (Sievi Eeva, koordinaattori)
- § Järvinen Hanna, eläinlääketieteellinen tiedekunta, opiskelija (Lakotieva Riikka, opiskelija)
- § Korkeala Hannu, eläinlääketieteellinen tiedekunta, professori varadekaani (Björkroth Johanna, professori)
- § Levander Lena, Viikin opetuksen kehittämisspalvelut, hankkeen johtaja
- § Marvola Martti, matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, professori, varadekaani (Raimo Tuominen, professori)
- § Mikkola Minna, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, suunnittelija (Tanja Ali-Yrkkö, tutkija)
- § Myllys Heli, Viikin tiedekirjasto, johtaja (Moisio Marja, informaattikko)
- § Niemelä Elina, matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, opiskelija (Alitalo Anne, opiskelija)
- § Pehkonen Aarne, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, professori, varadekaani (von Weissenberg Kim, prof.)
- § Pietiäinen Hannu, matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, professori (mvs) (Tuurala Heikki, koordinaattori)
- § Ranta, Marjo Hy opintoasioiden yksikkö, suunnittelija (Pakkanen Päivi, kehittämisspäällikkö)
- § Ruohoniemi Mirja, eläinlääketieteellinen tiedekunta, yliopistolehtori (Pösö Reeta, professori)
- § Saarinen Johanna, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, opiskelija (Orenius Outi, opiskelija)

Muutoksia vuoden aikana

- § Professori Marja Makarowin tilalle Mikko Frilander, Biotekniikan instituutti.
- § Tutkija Tanja Ali-Yrkkön tilalle Saara Repo-Kaarento, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta

Ohjausryhmä 2004–2006

Ohjausryhmän puheenjohtaja

§ Hirvonen Jouni, farmasian tiedekunta, professori, varadekaani

Ohjausryhmän jäsenet ja varajäsenet

- § Frilander Mikko, Biotekniikan instituutti, dosentti (Sievi Eeva, koordinaattori)
- § Hirvonen Jouni, farmasian tiedekunta, professori, varadekaani (Holm Yvonne, yliopistonlehtori)
- § Huhtala Helena, farmasian tiedekunta, opintoasiainpäällikkö (Salomies Hannele, yliopistonlehtori)
- § Judén-Tupakka Soila, biotieteellinen tiedekunta, pedagoginen yliopistonlehtori (Pyyhtiä Mervi, opintoasiainpäällikkö)
- § Lehtinen Jenni, farmasian tiedekunta, opiskelija (Toppinen Liisa, opiskelija)
- § Levander Lena, Viikin opetuksen kehittämisspalvelut, hankkeen johtaja
- § Myllys Heli, Viikin tiedekirjasto, kirjastonjohtaja (Oker-Blom Teodora, palvelujohtaja)
- § Pietiäinen Hannu, biotieteellinen tiedekunta, yliopistonlehtori (Tuurala Heikki, suunnittelija)
- § Pärnänen Tiina, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, opiskelija (Lauriala Elina, opiskelija)
- § Pösö Reeta, eläinlääketieteellinen tiedekunta, opetuksen varadekaani, professori (Heinonen Mari, kliininen opettaja)
- § Ranta Marjo, Opintoasioiden yksikkö, suunnittelija (Pakkanen Päivi, kehittämisspäällikkö)
- § Repo-Kaarento Saara, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, pedagoginen asiantuntija (Sarajärvi Ulla, opintos sihteeri)
- § Ruohoniemi Mirja, eläinlääketieteellinen tiedekunta, pedagoginen yliopistonlehtori (Happonen Irmeli, kliininen opettaja)
- § Saastamoinen Hanna Kaisa, biotieteellinen tiedekunta, opiskelija (Hannula Emilia, opiskelija)
- § Sipi Marketta, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, professori, varadekaani (Salovaara Hannu, professori)
- § Tähti Mari, eläinlääketieteellinen tiedekunta, opiskelija (Järvinen Hanna, opiskelija)

Liite 2: Hankkeen tilinpäätös 2002–2004

VIIKIN TIEDEKIRJASTO			
26.4.2005			
VIIKIN OPETUKSEN KEHITTÄMISPALVELUT – VOK			
TILINPÄÄTÖKSET 2002-2004			
	TP2004	TP2003	TP2002
TUOTOT	249 076	205 364	100 000
Hankerahoitus	130 000	142 000	100 000
Keskushallinto: Yo-pedagogiikan myöntö *)		17 662	
Säästöt	46 892	45 702	
Tiedekuntien myönnöt	50 000		
Opintoasiainyksikön myöntö	15 000		
Opetusteknologiakeskus toimeksianto	7 000		
Laskutustulo	185		
KULUT	171 497	158 472	54 298
Palkat	142 307	148 039	47 225
Käyttöomaisuus ja investoinnit	3 213	2 328	1 542
Muut aineet, tarvikkeet ja tavarat	219	919	39
Tietoaineistot	1 909	281	493
Huolto- ja toimistopalvelut	602	633	2 733
Henkilöstöpalvelut	4 706	1 824	692
Matkat ja majoitus	5 527	2 819	1 490
Muut ostetut palvelut	578	1 458	83
Muut kulut	5	172	
Tila- ja toimistokulut	12 430		
TULOS	77 579	46 892	45 702
<i>Laskennalliset tilakustannukset</i>	<i>8 142</i>		<i>1 785</i>
*) TP2003:ssa vuosien 2002-2003 tilakustannuksina on vähennetty myönnöstä päältä pois -periaatteella 7.338 eur.			
Tilinpäätöksessä 2002 ne sisältyvät kohtaan Laskennalliset tilakustannukset.			

Liite 3: Hankkeen henkilöresurssit

Hankkeen johtaja: MMT Lena Levander

1.6.2002–31.12.2006

Johtajan tehtävänä on toimia yhteistyössä hankkeen eri osapuolten kanssa ja varmistaa hankkeen eteneminen tavoitteiden mukaisesti. Hän johtaa hanketta, organisoii koulutus- ja konsultointipalveluita sekä toimii tarvittaessa kouluttajana ja konsulttina. Johtaja on VOK-tiimin esimies. Johtajan tehtäviin kuuluu luoda ja ylläpitää sellaisia verkostoja, joiden kautta hankkeen vaikuttavuutta voidaan edistää.

Yliopistopedagoginen kouluttaja: KM Janne Ruohisto

10.2.2003–31.12.2006

Kouluttajan tehtävänä on kampukselle sovelletun, erityisesti yliopistopedagogisen henkilöstökoulutuksen suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä hankkeen johtajan kanssa, opettajien pedagogisten kehittämishankkeiden tukeminen ja koordinointi sekä muut mahdolliset opetuksen kehittämisen asiantuntijatehtävät. Kouluttaja toimii kiinteässä yhteistyössä hankkeessa mukana olevien tiedekuntien opetuksen kehittäjiä ja pedagogisten yliopistonlehtoreiden kanssa.

Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön (pedag.) asiantuntija: KM Sanna-Marja Heinimo

24.2.2003–31.12.2006

Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön (tv) asiantuntijan tehtävänä on organisoida ja koordinoida kampuksen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön tukiverkoston toimintaa. Tukiverkoston toiminnan koordinointiin yhdistyy yliopiston tv-kehitystyö, jota asiantuntija koordinoi Viikin kampuksella. Asiantuntija organisoii koulutusta, kouluttaa ja konsultoi opettajia tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytössä. Asiantuntijan tehtäviin kuuluu tieto- ja viestintätekniikkaan liittyvien pedagogisten kehittämishankkeiden tukeminen ja koordinointi. Asiantuntija toimii yhteistyössä Opetusteknologiakeskuksen kanssa. Merkittävä yhteistyökumppani on myös tietotekniikkaosaston Viikin kampusyksikkö.

Kurssisihteeri kasvatustiet. yo Katja Kanerva (osapäiväinen)
6.9.2004–31.8.2005

Kurssisihteeri kasvatustiet. yo Anu Liukkonen (osapäiväinen)
15.8.2005–30.5.2006

Kurssisihteerin tehtävänä on hoitaa koulutuksen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyviä hallinnointitehtäviä. Näitä ovat tilaisuuksien mainonta, ilmoittautumisten vastaanottaminen ja koulutuskutsujen lähettäminen, osallistujien tilastoinnit (Petra), palautteen kerääminen ja koulutustilaisuuksissa avustaminen. Lisäksi kurssisihteerin tehtäviin kuuluu hankkeen toiminnasta tiedottaminen sekä www-sivujen ja intranetin päivittäminen ja kehittäminen yhteistyössä tiimin kanssa. Kurssisihteeri ylläpitää myös koulutusarkistoa sekä kokoaa koulutukseen tarvittavia aineistoja ja materiaaleja sekä avustaa kartoitusten tekemisessä.

Suunnittelija FM Kristiina Pirnes (osapäiväinen)

1.6.2002–31.12.2003

Kartoitti tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön ja verkko-opetukseen liittyvän tukitarpeen kampuksella. Suunnittelija laatii raportin syksyllä 2002 suoritettun kyselyn tuloksista ja suunnitelman mahdollisista tukimuodoista, niiden koordinoinnista ja jatkuvasta kehittämisestä. Suunnittelijan tehtävänä oli myös vastata tiedottamisesta ja koulutushallintoon liittyvistä tehtävistä. Hän vastasi www-sivujen ja esitteiden suunnittelusta ja tekemisestä. Lisäksi suunnittelija osallistui tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttöön liittyvän koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen yhteistyössä tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön asiantuntijan kanssa. Suunnittelija toimi kirjastoyhdyshenkilönä opetuksen kehittämishankkeissa.

Liite 4: Toiminta vuosina 2002–2005

Toiminta vuosina 2002-2005 (1.5.2005 saakka)

	Vuosi 2002	Vuosi 2003	Vuosi 2004	Vuosi 2005
Henkilö-resurssit	Hankkeen johtaja (1.6. alkaen) ja osa-aikainen suunnittelija (1.6. alkaen)	Hankkeen johtaja, osa-aikainen suunnittelija (31.12. asti), yliopistopedagoginen kouluttaja (10.2. alkaen) ja tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön asiantuntija (24.2. alkaen)	Hankkeen johtaja, yliopistopedagoginen kouluttaja, tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön asiantuntija ja osa-aikainen kurssisihteeri (6.9. alkaen)	Hankkeen johtaja, yliopistopedagoginen kouluttaja, tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön asiantuntija ja osa-aikainen kurssisihteeri
Tarve ja resurssikartoitustyö	VOK-hankkeen esittely ja alustavien koulutustarpeiden kartoitus (31 tapaamista, 280 osallistujaa). Tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön tuen tarpeen kartoittaminen.	Nykytilakartoitus: osa A: tv:t:n opetuskäyttö Viikissä osa B: pedagoginen osaaminen ja sen kehittäminen Viikin kampuksella	Tiedekuntien strategioiden analysointi opetuksen kehittämisen osalta. Osallistujien toiveiden selvittäminen tilaisuuksien yhteydessä. Mmtdk:n ja farmasian tdk:n tv:t:n opetuskäytön koulutuksen tarvekartoitusten hyödyntäminen.	Yhteyshenkilöiden, ohjausryhmän ja osallistujien palaute.
Toiminnan ja palvelujen suunnittelu	Tavoitteiden ja toiminta-ajatuksen luonnostelu. Kevään 2003 koulutuksien alustava suunnittelu. Lisääsiantuntijoiden rekrytointi ja työtehtävien määrittely.	Toimintasuunnitelman laadinta ja lukukausittaiset suunnitelmat. VOKin toimintaprosessien kuvaaminen ja palvelujen ryhmittely: 1) koulutus ja tilaisuudet, 2) konsultointi ja asiantuntijatyö, 3) yhteistyö ja verkostoituminen sekä 4) tiedon välittäminen	Keskustelutilaisuus opetuksen kehittämisen tukipalvelujen hallinnollisesta tilanteesta ja rahoituksesta 10.5. (vararehtori, dekaanit, opintoasiat). Toimintasuunnitelman laadinta ja lukukausittaiset suunnitelmat. Kurssisihteerin rekrytointi ja työtehtävien määrittely.	Toimintasuunnitelman laadinta ja lukukausittaiset suunnitelmat edellisten vuosien palautteen ja kokemuksen pohjalta. Ammattieettisen päätöksenteon opetuksen asiantuntijan rekrytointi ja työtehtävien määrittely. Pääpaino pitkäkestoisissa koulutuksissa sekä laitoksille kohdistetuissa tilaisuuksissa ja konsultoinnissa.
Koulutukset ja tilaisuudet		Pitkäkestoiset koulutukset: Yliopistopedagogiikan perusteet (5 ov, 3 ryhmää) ja Kirjoita oma yliopistoportfolio pienryhmässä (4 ov, 3 ryhmää). Osallistujia yhteensä 97. Lyhytkestoiset koulu-	Pitkäkestoiset koulutukset: Yliopistopedagogiikan perusteet (5 ov, 2 ryhmää), Miten opetan verkossa (2 ov, 2 ryhmää), Kirjoita oma yliopistoportfolio ryhmässä (4 ov, 2 ryhmää) ja Tentiak-	Pitkäkestoiset koulutukset: Yliopistopedagogiikan perusteet (5 ov), Yliopistopedagogiikkaa tutkijoille (1 op) ja Miten opetan verkossa (2 ov). Osallistujia yhteensä 53. Lyhytkestoiset koulu-

		tukset ja tilaisuudet (yht. 37): esim. Opinnäytetyön ohjaus (6 teematilaisuutta) ja TVT:n opetuksen käytön mahdollisuudet –esittelyt (10 tilaisuutta). Osallistujia yhteensä 665.	vaarion ohjaajakoulutus keskustakam- puksella. Osallistujia yhteensä 74. Lyhytkestoiset koulutukset ja tilaisuudet (yht. 59): esim. Tentit remonttiin (6 teematilaisuutta), Opetusmenetelmien monipuolistaminen –teemasarja (5 tilaisuutta) ja opiskelutaitokoulutus kam- puksen opiskelijoille. Osallistujia yhteensä 787.	tukset ja tilaisuudet (yht. 12), esim. HOPS ja opintojen ohjaus –työpajat (3 tilaisuutta), farmasian tv-tietoiskut (4 tilaisuutta). Osallistujia yhteensä 275.
Konsultointi ja asiantuntijatyö	Joustavat verkko-pohjaiset arviointikäytännöt –virtuaaliyliopisto-hankkeen tenttiakvaariopilotin valmistelu.	Osallistuminen Joustavat verkko-pohjaiset arviointikäytännöt –virtuaaliyliopisto-hankeeseen (tenttiakvaario), Erilaisiin opetuksen kehittämistilaisuuksiin osallistuminen.	Erilaisiin opetuksen kehittämistilaisuuksiin osallistuminen, mm. HOPS-ohjauksen kehittäminen, opintokokonaisuuksien suunnittelun ja toteutuksen tuki, HY:n verkko-opetuksen laatutyöryhmä, HOPS-työryhmä sekä tv-ajokorttityöryhmä, tenttiakvaariotoimin- nan koordinoiminen.	Erilaisiin opetuksen kehittämistilaisuuksiin osallistuminen, mm. HOPS-ohjauksen kehittäminen, opintokokonaisuuksien suunnittelun ja toteutuksen tuki, HY:n verkko-opetuksen laatutyöryhmä ja tv-ajokorttityöryhmä, tenttiakvaariotoimin- nan koordinoiminen.
Yhteistyö ja verkostoituminen	VOK-yhteyshenkilöiden sopiminen yksikkövierailujen yhteydessä.	Yhteyshenkilöta- paamiset (3 kertaa) ja verkko-opetuksen tukihenkilöverkoston perustaminen ja tapaamiset (9 kertaa). Kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin osallistuminen.	Yhteyshenkilöta- paamiset (3 kertaa) ja verkko-opetuksen tukihenkilöiden tapaamiset (9 kertaa). Osallistuminen mmdk:n laitosjohtajien ja verkko-opetuksen tukihenkilöiden tapaamisiin (9 kertaa). Kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin osallistuminen.	Yhteyshenkilöta- paamiset (2 kertaa) ja verkko-opetuksen tukihenkilötapaami- set (2 kertaa).
Tiedon välittäminen		Välitetty tietoa opetuksen kehittämisestä, ajankohtaisesta yliopistopedagogisesta tutkimuksesta ja parhaista käytännöistä tilaisuuksien, www-sivujen sekä laitosten yhteyshenkilöiden kautta.	Välitetty tietoa opetuksen kehittämisestä, ajankohtaisesta yliopistopedagogisesta tutkimuksesta ja parhaista käytännöistä tilaisuuksien, www-sivujen sekä laitosten yhteyshenkilöiden kautta.	Välitetty tietoa opetuksen kehittämisestä, ajankohtaisesta yliopistopedagogisesta tutkimuksesta ja parhaista käytännöistä tilaisuuksien, www-sivujen sekä laitosten yhteyshenkilöiden kautta. Peda-Forum-lehden välittäminen kam- puksella.

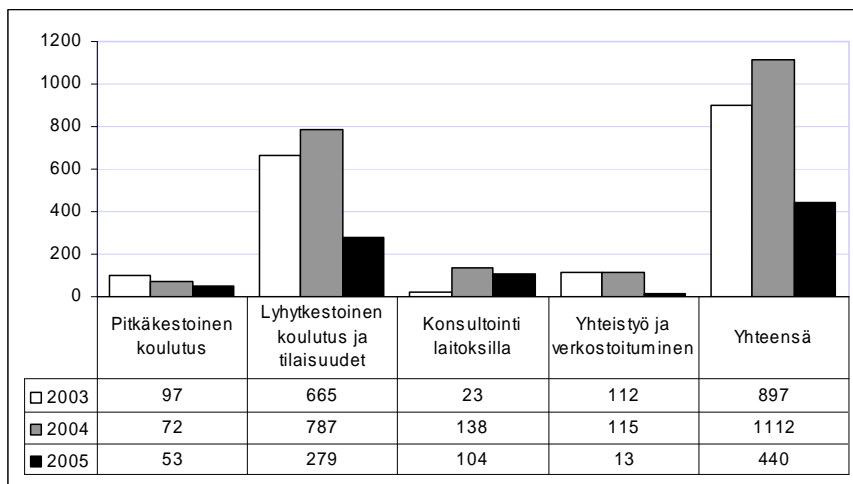
Markkinointi ja tiedotus	Suomen- ja englanninkielinen esite, www-sivujen laadinta. Tiedotustilaisuus kampuksen johtajille 3.6. Sähköpostitiedotus. Haastattelu Yliopistolainen-lehdessä. Vok-viikkisähköpostilistan perustaminen.	Sähköposti, www-sivut, mainoskirjeet, esitteet, yhteyshenkilöt laitoksilla ja osastoilla. Hankkeen posterit ja www-sivujen uudistaminen. WWW-sivut virtuaaliyliopistohankkeelle Joustavat verkkopohjaiset arviointikäytännöt	Sähköposti, www-sivut, mainoskirjeet, esitteet, yhteyshenkilöt laitoksilla ja osastoilla, Alma (syksy 2004-)	Sähköposti, www-sivut, mainoskirjeet, esitteet, yhteyshenkilöt laitoksilla ja osastoilla, Alma, Haastattelu Yliopistolainen-lehdessä.
Toiminnan seuranta, arviointi ja kehittämisen	Järjestäytymiskokoukset 30.1. ja 7.3. 6 ohjausryhmän kokousta (ensimmäinen kokous 13.5.) Toimintaraportin laadinta	Toiminnan dokumentointi ja tilastointi. 9 ohjausryhmäkokousta, 21 tiimipalaveria. Hankkeen johtaja laati itsearviointiraportin. VOK-tuntemuksen kartoittaminen kyselylomakkeella Viikkpäivässä 3.10. Toimintaraportin laadinta	Toiminnan dokumentointi ja osallistujamäärien tilastointi ohjausryhmä 4 kertaa, tiimipalaverit 28 kertaa Henkilöstökoulutusrekisteri Petran käyttöönotto. Lyhytkestoisten koulutusten ja tilaisuuksien arviointi kerätyn palautteen perusteella 22.7. Taitavaksi oppijaksi – opiskelutaitokoulutuksen arviointi 25.11. Toimintaraportin laadinta Alustavan suunnitelman laadinta hankkeen arviointiseksi	Hankkeen arvioinnin käynnistäminen Toiminnan dokumentointi ja osallistujamäärien tilastointi 2 ohjausryhmän kokousta, 16 tiimipalaveria
Tiimin osaamisen kehittämisen		3 tiimin kehittämispäivää Osallistuminen henkilöstökoulutukseen ja oman alan konferensseihin sekä asiantuntijaverkostoihin.	3 tiimin kehittämispäivää Osallistuminen henkilöstökoulutukseen ja oman alan konferensseihin sekä asiantuntijaverkostoihin. Vierailu Turun ja Tampereen yliopistoissa tutustumassa opetuksen kehittämistoimintaan.	1 tiimin kehittämispäivä Osallistuminen henkilöstökoulutukseen ja oman alan konferensseihin sekä asiantuntijaverkostoihin.

Liite 5: Toimintaan vuosina 2003–2005 osallistuneet

OSALLISTUJAT TIEDEKUNNITTAIN/YKSIKÖITTÄIN													
	PITKÄKESTOINEN KOULUTUS			LYHYTKESTOINEN KOULUTUS			KONSULTOINTI LAITOKSILLA			YHTEISTYÖ JA VERKOSTOITUMINEN			YHT.
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005	
Biotekniikan instituutti	1,0	1,0	5,0	4,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	13,0
Biotieteellinen tdk	11,0	12,0	7,0	89,0	86,5	33,5	0,0	22,0	12,0	41,0	18,5	2,0	334,5
Eläinlääketieteellinen tdk	35,0	10,0	9,0	68,0	124,0	15,0	0,0	15,0	10,0	8,0	10,0	3,0	307,0
Farmasian tdk	10,0	13,0	6,0	60,0	142,0	173,0	0,0	74,0	65,0	3,0	6,0	2,0	554,0
Maatalous-metsät. tdk	18,0	23,0	13,0	320,0	270,5	47,5	23,0	27,0	40,0	50,0	57,5	8,0	897,5
Viikin tiedekirjasto	0,0	0,0	0,0	48,0	34,0	7,0	0,0	0,0	0,0	9,0	6,0	4,0	108,0
Muut	22,0	26,0	13,0	69,0	128,0	22,0	0,0	0,0	10,0	1,0	17,0	6,0	314,0
Yhteensä	97,0	85,0	53,0	658,0	787,0	298,0	23,0	138,0	137,0	112,0	115,0	25,0	2528,0

Huomautuksia:

- § Vuoden 2005 tilastot on päivitetty 31.5.2005 asti
- § Osallistujat, jotka ovat kahden eri tiedekunnan henkilökuntaa, on raportoitu puoliksi (0,5) kummankin tiedekunnan osallistujaksi
- § Pitkäkestoisen koulutukset ovat kokonaisuuksia, joiden työmäärä on laskettu opintoviikoissa tai opintopisteissä
- § Lyhytkestoiset koulutukset ja tilaisuudet ovat yksittäisiä alle päivän pituisia tilaisuuksia tai muutaman päivän kursseja (tieto- ja viestintätekniikan taitokursseja) tai muutaman tilaisuuden muodostamia kokonaisuuksia.
- § Vuonna 2004 päätettiin olla lisäämättä irrallisten tilaisuuksien määrää ja suunnitella laajempia kokonaisuuksia. Esimerkiksi HOPS ja opintojen ohjaus -työpajat muodostui kolmesta eri tilaisuudesta, jotka on kuitenkin tilastoitu lyhytkestoisissa koulutuksissa ja tilaisuuksissa yhtenä kokonaisuutena.

Liite 6: Hankkeen vaiheet

Maatalous-metsätieteellinen ja eläinlääketieteellinen tiedekunta sekä Viikin tiedekirjasto jättivät yhteisen hanke-esityksen ”Viikin kampuksen tukipalvelujen kehittämishanke” yliopiston tulos-neuvotteluihin syksyllä 2001. Rahoitus myönnettiin, ja keväällä 2002 mukaan liittyivät matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan Viikin kampuksella toimivat laitokset (vuodesta 2004 lähtien omat tiedekuntansa; biotieteellinen ja farmasian tiedekunnat) sekä Biotekniikan instituutti. Hankkeen osapuolten sopimuksen mukaisesti Viikin tiedekirjasto toimii hallinnollisena kehysorganisaationa. Vuosina 2002–2003 käytiin keskustelua VOKin sijoittamisesta Viikin kampuspalveluiksiin. Asia kuitenkin raukesi.

Hankkeen ohjausryhmän työskentely käynnistyi loppukeväällä 2002. Ohjausryhmässä on edustajat kaikista mukana olevista tiedekunnista ja yksiköistä. Jokaisesta tiedekunnasta on yksi opiskelijajäsen. Ohjausryhmän tehtävänä on ohjata ja valvoa hankkeen etenemistä hankesuunnitelman mukaisesti. Tarkemmin ohjausryhmän rooleista ja työskentelytavoista sovittiin ohjausryhmän kokouksessa 31.5.2002 seuraavasti: ”Ohjausryhmä toimii hanketta tukevana ja kehittävänä yhteistyöryhmänä. Työskentelytapa on ideoiva ja vapaamuotoinen. Ohjausryhmän jäsenet tuovat taustayhteisöistään aloitteita, tarpeita, mielipiteitä ja rakentavaa palautetta keskusteluun ja toiminnan kehittämiseen.” Yliopiston kolmivuotista hallintokautta noudattaen ohjausryhmä uusittiin vuoden 2004 alussa. Ohjausryhmien jäsenet on esitetty liitteessä 1.

Hankkeen johtaja aloitti kesällä 2002 ja yliopistopedagoginen kouluttaja sekä tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön asiantuntija alkuvuodesta 2003. Lisäksi 2002–2003 tiimissä oli osapäiväinen suunnittelija sekä vuosina 2004–2005 on osapäiväinen kurssisihteeri. Hankkeen henkilöresurssit on koottu liitteeseen 3.

Toiminnan suunnittelu käynnistyi syyskesällä 2002. Hankkeen ensimmäinen puoli vuotta panostettiin alustavaan suunnitteluun ja hankkeesta tiedottamiseen sekä muiden asiantuntijoiden rekrytoimiseen. Hankkeen johtaja työsti hanke-esityksen pohjalta hankkeelle toimintatapaa ja -rakennetta sekä tutustui mukana olevien yksiköiden opetuksen kehittämiseen. Syksyllä suunniteltiin myös alustavasti seuraavan vuoden toimintaa. Hankkeen toimintaa alettiin kehittää intensiivisesti, kun tiimin asiantuntijat olivat aloittaneet helmikuussa 2003. Painopiste keväällä oli palvelujen suunnittelemisessa ja tuotteistamisessa. Joitain lyhytkestoisia tilaisuuksia toteutettiin keväällä 2003 ja ensimmäinen yliopistopedagogiikan perusteet 5 ov koulutusryhmä aloitti maaliskuussa. Loppuvuodesta oli useita lyhytkestoisia tilaisuuksia ja kaksi seuraavaa yliopistopedagogiikan perusteet -ryhmää aloittivat.

Vuoden 2004 alusta painopiste siirtyi palvelujen tuottamiseen ja vakiinnuttamiseen. Vuonna 2005 on keskitytty laitoksille ja tiedekunnille kohdennettuihin tilaisuuksiin ja konsultointiin.

Liite 7: HY:n opetuksen ja opintojen kehittämishjelma 2004–2006 ja VOKin toiminta

Kohtia Helsingin yliopiston opetuksen ja opintojen kehittämishjelmassa	Esimerkkejä VOKin toiminnasta
Yliopisto-opettajien pedagoginen osaaminen ja ammattitaito varmistetaan vakinaistamalla henkilöstökoulutuksena tarjottava yliopistopedagoginen koulutus jokaisella kampuksella. Tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön koulutus on luonnollinen osa tätä tarjontaa.	<ul style="list-style-type: none"> § Yliopistopedagogiikan perusteet (5ov/10op) § Miten opetan verkossa? –koulutus (2ov/4op)
Opettajia valmennetaan pedagogisesti pätevien tenttien suunnitteluun ja toteutukseen	<ul style="list-style-type: none"> § "Joustavat verkkopohjaiset arviointikäytännöt" -virtuaaliyliopistohankkeen tenttiakvaariokoulutus § "Tentit remontiin" -teemasarja (6 tilaisuutta)
Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien (HOPS) tekemiseen tarjotaan ohjausta ja välineitä ja niiden toteutumista seurataan.	<ul style="list-style-type: none"> § "HOPS ja opintojen ohjaus Viikin kampuksella" -työpajat (3 tilaisuutta) § Osallistuminen HOPS-ohjauksen suunnitteluun ja toteutukseen yhdessä opettajien kanssa. § Osallistuminen yliopiston HOPS-työryhmään
Opetusmenetelmiä käytetään monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti sekä laitoksen ja tiedekunnan opetussuunnitelmassaan valitsemaa linjaa noudattaen.	<ul style="list-style-type: none"> § "Opetusmenetelmien monipuolistaminen" -teemasarja (5 tilaisuutta).
Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään opetuksessa ja opiskelussa pedagogisesti perustellulla tavalla ja se integroidaan osaksi jokapäiväistä opetus- ja opiskeluympäristöä.	<ul style="list-style-type: none"> § Kampuksen verkko-opetuksen tukihenkilöiden verkoston koordinoiminen. § Miten opetan verkossa? (2 ov) § Taitokurssit (esim.webct, bscw, e-lomake, kuvankäsittely, jne.) § Teematilaisuudet (esim. nettilabra, oppimispäiväkirjat verkossa, tekijänoikeuskysymykset) § Osallistuminen tiedekuntien omiin verkko-opetustyöryhmiin § Tiedekuntien tvt-opetuskäytön strategiatyön tukeminen ja kohdennetut tvt-tilaisuudet laitoksilla § Verkko-opetuksen laatutyöryhmä
Opiskelijoilla on oikeus pätevään ohjaukseen ja oppimista tukevaan henkilökohtaiseen palautteeseen sekä pedagogisesti pätevään opinnäytetöiden ohjaukseen	<ul style="list-style-type: none"> § Opinnäytetyön ohjaus –teemasarja (6 tilaisuutta) § Opettajatuutorintokoulutukset laitoksilla. § Tilaisuudet, joissa yhdessä ohjaajien ja opinnäytetyön tekijöiden kanssa kehiteltiin opinnäytetyön ohjausta laitoksella. § Laitoksen opiskelijoiden seminaarityöskentelyn kehittäminen
Opetustoiminnan arvostusta ja opetusansioiden palkitsevuutta parannetaan	<ul style="list-style-type: none"> § Yliopistoportfolion kirjoittaminen -koulutukset § Yliopistoportfolio ja osaamisen arviointi osana virantäyttöä -tilaisuus kampuksella. § Tiedekunnan oma koulutus Yliopistoportfolio virantäytössä
Opetusvirkoihin ja pitkiin sijaisuuksiin tai viran hoitoihin valitut yliopisto-opettajat osallistuvat tiedekunnan tarjoamalle pedagogiselle perehdyttämisyksikölle.	<ul style="list-style-type: none"> § Opettajien pedagoginen perehdyttäminen -koulutukset (3 kertaa) kampuksella
Jatko-opiskelijoiden koulutukseen liitetään mahdollisuus yliopistopedagogisiin opintoihin	<ul style="list-style-type: none"> § Jatko-opiskelijoita on osallistunut sekä pitkä- että lyhytkestoisiin koulutuksiin ja tilaisuuksiin § Yliopistopedagogiikkaa tutkijoille (1 op)
Opiskelijoille järjestetään mahdollisuus käyttää opiskelussaan riittävästi varustettua tietokonelaitteistoa sekä mahdollisuus päästä yliopiston verkkoon erilaisilla päätelaitteilla ja yhteystavoilla	<ul style="list-style-type: none"> § Farmasian tiedekunnan verkko-opetustyöryhmä hankki VOKin aloitteesta tiedekunnalle langattoman verkon
Tutkintojen uudistaminen	<ul style="list-style-type: none"> § Ydinainesanalyysi-työpaja, jossa perustettiin myös tutkinnonuudistustyön tukiverkosto

III PALAUTEKYSELY – KOULUTUKSET JA TILAISUUDET SEKÄ KONSULTOINTI JA ASiantuntijatyö

31.8.2005

Lena Levander, Sanna-Marja Heinimo, Janne Ruohisto, Katja Kanerva ja Anu Liukkonen

1 Johdanto

Raportti on kooste elokuussa 2005 Viikin opetuksen kehittämispalveluiden toiminnasta kerätystä palautteesta.

2 Palautelomakkeen toteutus

Palaute kerättiin www-lomakkeella (Liite 2), jossa pyydettiin vastaajia arvioimaan sekä VOKin koulutuksia ja tilaisuuksia että konsultointia ja asiantuntijatyötä. Tavoitteena oli kerätä yksittäisistä koulutuksista ja tilaisuuksista kerättyä palautetta laajemmin kokemuksia VOKin toiminnasta. Palautelomake suunniteltiin yhdessä VOKin arviointia ohjaavan työryhmän kanssa, jonka jälkeen se lähetettiin testattavaksi kuudelle VOKin yhteistyökumppanille. Lopullinen lomake muokattiin sekä arviointityöryhmältä että testaaajilta tulleiden kommenttien ja ideoiden pohjalta.

3 Palautekyselyyn vastanneet

Palautelomake lähetettiin sähköpostitse (Liite 1) 10.8.2005 yhteensä 228 henkilölle. Joukossa oli 162 satunnaisotannalla valittua VOKin koulutusten ja tilaisuuksien osallistujaa, kaikki 26 VOK-yhteyshenkilöä sekä 14 VOKin kanssa paljon yhteistyötä tehnyttä henkilöä. Lisäksi mukaan poimittiin 26 sellaista henkilöä Viikin kampukselta, jotka eivät ole osallistuneet VOKin toimintaan tai tehneet suoranaisesti yhteistyötä VOKin kanssa. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa, eli 25.8.2005 asti, jolloin vastauksia oli tullut yhteensä 41. Vastausprosentti oli 18 % (Taulukko 1). Osaa ei tavoitettu muuttuneitten yhteystietojen takia.

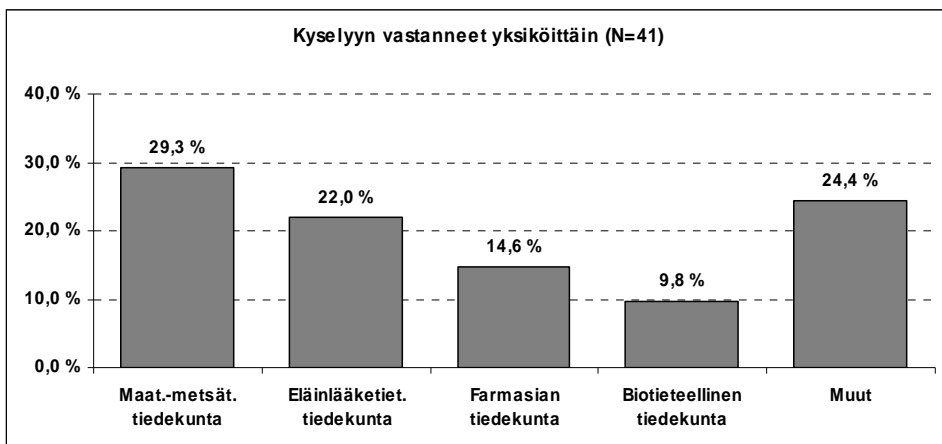
Kyselyn vastaajat edustivat monipuolisesti yliopistoyhteisön jäseniä (Taulukko 1). Vastaajista noin 34 % (14) oli opettajia tai yliopistonlehtoreita, noin 15 % (6) assistentteja ja noin 10 % (4) tutkijoita. Koordinaattoreita ja suunnittelijoita oli molempia noin 7 % (3) sekä amanuensseja, pedagogisia yliopistonlehtoreita ja pro-

fessoreita kutakin noin 5 % (2) vastaajista. Lisäksi joukossa oli yksi dekaani, jatko-opiskelija, opintoneuvoja, perustutkinto-opiskelija ja osastosihteeri.

Nimike	N	%
yliopistonlehtori / opettaja	14	34,1 %
assistentti	6	14,6 %
tutkija	4	9,8 %
koordinaattori	3	7,3 %
suunnittelija	3	7,3 %
amanuenssi	2	4,9 %
pedagoginen yliopistonlehtori	2	4,9 %
professori	2	4,9 %
dekaani	1	2,4 %
jatko-opiskelija	1	2,4 %
opintoneuvoja	1	2,4 %
opiskelija	1	2,4 %
osastosihteeri	1	2,4 %
yhteensä	41	100,0 %

Taulukko 1: Kyselyyn vastanneiden nimikkeet

Vastaajat edustivat monipuolisesti Viikin kampuksen tiedekuntia sekä kampuksen ulkopuolisia yksiköitä (Kuvio 1). Valtaosa, eli noin 76 % (31), vastaajista edusti hankkeessa mukana olevia tiedekuntia. Vastaajista noin 29 % (12) oli maatalous-metsätieteellisestä, 22 % (9) eläinlääketieteellisestä, 15 % (6) farmasian ja 10 % (4) oli biotieteellisestä tiedekunnasta. Biotekniikan instituutista ja Viikin tiedekirjastosta ei tullut yhtään vastausta. Kampuksen ulkopuolisia vastaajia oli noin 24 % (10). He edustivat humanistista, lääketieteellistä, matemaattis-luonnontieteellistä ja valtiotieteellistä tiedekuntaa sekä Avointa yliopistoa, kehittämissosastoa, kielikeskusta, Palmeniaa ja tietotekniikkaosastoa.

Kuvio 1: Kyselyyn vastanneet yksiköittäin

Lomakkeessa kysyttiin myös sitä, mihin VOKin toimintaan vastaajat olivat osallistuneet (Taulukko 2). Suurin osa, eli 85 % (35) vastaajista ilmoittivat osallistuneensa VOKin koulutuksiin ja tilaisuuksiin. 54 % (22) oli myös hyödyntänyt VOK:ia oman yksikkönsä koulutusten tai tilaisuuksien suunnittelussa ja 37 % (15) oman yksikkönsä työryhmissä. Kolmannes, eli 35 % (14) vastaajista oli myös osallistunut asiantuntijana VOKin koulutuksiin tai tilaisuuksiin. Henkilökohtaista konsultointia oli hyödyntänyt 32 % (13) vastaajista. 22 % (9) vastaajista oli yksikkönsä VOK-yhteyshenkilöitä. Kyselyyn vastasi 6 henkilöä, jotka eivät olleet osallistuneet VOKin toimintaan. He täyttivät erillisen kyselylomakkeen (Liite 3).

Toimintaan osallistuminen	N	%
Osallistuminen VOKin koulutuksiin tai tilaisuuksiin	35	85,4 %
VOKin hyödyntäminen oman yksikön koulutusten tai tilaisuuksien suunnittelussa	22	53,7 %
VOKin asiantuntijoiden hyödyntäminen oman yksikön työryhmissä	15	36,6 %
Asiantuntijapuheenvuoron pitäminen VOKin koulutuksissa tai tilaisuuksissa	14	34,1 %
Henkilökohtainen konsultointi	13	31,7 %
VOK-yhteyshenkilönä toimiminen omassa yksikössäsi	9	22,0 %
Osallistuminen VOKin koulutusten tai tilaisuuksien suunnitteluun	8	19,5 %
Oppimateriaalin, artikkelien tai raporttien kirjoittaminen VOKin kanssa	5	12,2 %
Osallistuminen VOKin ohjausryhmään	4	9,8 %
Osallistuminen kampuksen verkko-opetuksen tukihenkilöiden verkostoon	4	9,8 %
Palautetta opetuksesta -palvelu	4	9,8 %
VOKin asiantuntijoiden hyödyntäminen oman yksikön työryhmissä	3	7,3 %
Kollegiaalinen yhteistyö	1	2,4 %
TVT-ajokortin suunnittelu	1	2,4 %
Tuki tiedekunnan opetuksen kehittämistyön suunnittelussa ja aloittamisessa	1	2,4 %
Ei ole osallistunut toimintaan	6	14,6 %
YHTEENSÄ	41	

Taulukko 2: Osallistuminen VOKin toimintaan

4 Toiminnan onnistuminen

Toimintaan osallistuneita pyydettiin kuvaamaan tilannetta, jossa he ovat olleet tyytyväisiä ja tyytymättömiä VOKin toimintaan. Tällä pyrittiin saamaan esille sellaisia VOKin toiminnan piirteitä, jotka osallistujat kokevat myönteisiksi tai kielteisiksi.

5 Myönteiset kokemukset toiminnasta

Myönteisiä kokemuksia VOKin toimintaan liittyen löytyi jokaiselta toimintaan osallistuneelta. Moni vastaaja ilmoitti olleensa tyytyväinen kaikkeen toimintaan, jossa oli ollut osallisena.

”Olen ollut enemmän kuin tyytyväinen VOKin toimintaan ja yhteistyöhön koko VOKin olemassaolon ajan! Toivon todella, että VOK voi jatkaa Viikissä, sillä mielestäni tällaista toimintaa todellakin tarvitaan.”

Myönteisissä kokemuksissa nostettiin esille VOKin asiantuntijoiden toimiminen vertaisryhmänä opetuksen kehittämisessä.

”Olen ollut hyvin tyytyväinen VOKin toimintaan. VOKin työntekijöiden kanssa olen voinut keskustella ja kehittää yliopisto-opetusta ja he ovat toimineet tärkeänä vertaisryhmänä minulle opetuksen kehittämistyössä. Olen myös voinut pyytää heiltä apua, kun oma asiantuntemukseni ei riitä tai jos itse ei ole johonkin tilaisuuteen ehtinyt. Koska VOKin kaikki työntekijät ovat hyvin palveluaittiita ja kuuntelevat tarkasti asiakkaan tarpeita. Yhteistyö on ollut voimaannuttavaa.”

”Yksin omissa ympyröissä puurtaminen muuttui olennaisesti, kun pääsi mukaan VOKilaisten kanssa suunnittelemaan ja keskustelemaan opetuksen kehittämisestä.”

Erityisesti VOKin tilaisuuksissa myönteiseksi koettiin hyvä toteutus, joustavuus, monipuolisuus ja positiivisuus sekä yhteistyön ja verkostoitumisen tukeminen.

”Joustavuus ja monipuolisuus toiminnassa. VOKin toimihenkilöiden innostunut ja positiivinen asenne.”

”Kurssit ovat hyvin organisoituja ja ovat kohdentuneet akuutteihin aiheisiin. Osallistujat ovat pääsääntöisesti olleet positiivisella asenteella ja valmiita jakamaan mielipiteitään ja kokemuksiaan. Kursseilla oppii tuntemaan tiedekunnan ja kampuksen muidenkin laitosten opettajia, mikä parantaa omalta osaltaan kampuksen yhteishenkeä ja voi jopa johtaa uusiin yhteistyökuvioihin tutkimuksen saralla.”

Myös VOKin organisoimat verkostot ovat tukeneet opetuksen kehittäjien yhteistyötä ja verkostoitumista kampuksella.

”Oman ammattitaidon käyttäminen koulutuksen suunnittelussa on luonnollisesti antoisaa. Yhteyshenkilöiden tapaamisessa oli jonkinlainen ”me-henki” opetuksen kehittämisestä kiinnostuneiden välillä.”

Koulutusten ja tilaisuuksien antia on myös konkreettinen pureutuminen niin opetuksen kuin opiskelunkin ongelmakohtiin, jolloin osallistuja on saanut itselleen merkityksellistä tukea.

”Silloin kun tuntee saavansa jotain millä on oikeasti jotain merkitystä. Konkreettinen esimerkki on kun olin opiskelija ja osallistuin siihen gradujen valmiiksi saattamisluentoon. Koska luennolla asiantuntija puhui samalla kielellä ja juuri niistä ongelmista, joita itse oli työssään kohdannut. Esimerkit tilanteista, joissa asiat on vielä huomommin antoivat voimaa pusertaa omaa työtä eteenpäin.”

"Kun olen saanut uusia näkökulmia opetuksen ja opiskelijoiden ohjaukseen."

Konsultointi on tarjonnut myös konkreettista hyötyä viranhakuun.

"Palautetta opetuksesta' on konkreettista asiantuntijapalautetta, josta on hyötyä esim. viranhauissa."

VOKin etuna on myös sen sijainti Viikin kampuksella sekä tästä seuraava kampuksen tuntemus. VOK on lähellä tiedekuntia ja niiden opettajia, ja pystyy tarjoamaan myös laajempaa näkökulmaa kampukseen.

"Melkein aina. On hyvä, että kampuksellamme on tavoitettavissa henkilöitä, joilta voi kysyä neuvoa opetuksen eri tilanteisiin. En ole käynyt varsinaisia pedagogisia kursseja, on hyvä saada asiantuntijan mielipiteitä avuksi omassa opetuksessaan."

"Olen saanut tukea VOKilta sekä ajokortin kehitystyössä yleisesti että kampuskohtaisten opetusjärjestelyiden koordinoinnissa. VOKin tietämys Viikin kampuksen henkilöistä, toimintatavoista ym. asioista on edesauttanut ajokortin eteenpäinvientiä kampuksellamme."

6 Kielteiset kokemukset toiminnasta

Kielteisiä kokemuksia VOKin toimintaan liittyen toi esille vain kolmannes, eli noin 34 % (12), toimintaan osallistuneista. Valtaosa, eli noin 66 % (23) ei ilmaissut tyytymättömyyttä VOKin toimintaan liittyen. Eräs vastaajista arvioi kielteisten kokemusten puuttumiseen vaikuttavan sen, että hän oli pystynyt itse vaikuttamaan toimintaan.

"Mieleeni ei tule kokemusta johon olisin ollut erityisen tyytymätön. Syynä tähän on varmaankin se, että olen kokenut itse pystyväni vaikuttamaan VOKin kanssa tehtyyn yhteistyöhön."

Tyytymättömyys liittyi joihinkin koulutuksiin ja tilaisuuksiin. joissa omat odotukset ja koulutuksen sisältö eivät kohdanneet tai tilaisuus koettiin ylimalkaiseksi tai hitaasti eteneväksi.

"19.8 olin ohjaajana opinnäytetöiden työprosesseissa. Koulutus oli tavallaan todella hyvä: Liisa Lautamatti oli loistava, asiansa osaava. Oli todella hyvä kokemus olla hänen "ohjattavanaan". Ainut huono asia oli se, että siellä ei käyty ohjaamista nimenomaan opinnäytetöiden kannalta vaan yleisellä tasolla. Koulutus ei todellakaan mennyt hukkaan, olin lopputulokseen silti tyytyväinen, mutta se ei ihan vastannut sitä, mitä odotin. Odotukseni olivat hieman erilaiset siihen, mitä siellä käsiteltäisiin."

"Olin pettynyt YO-portfoliotietoiskuun, jossa olin ennen varsinaista kurssia. Ehkä tilaisuus oli melko ylimalkainen, eikä sieltä poistuessa ollut konkreettisesti sellaista oloa, että olisi innostunut tekemään oman portfolion..."

”Joillakin kursseilla. Välillä kursseilla ei huomioida opettajien kiireisiä aikatauluja ja yksinkertaisiakin asioita pyöritellään ja väännetään rautalangasta. Eli pitäisi huomioida se, että yliopisto-opettajilla yleensä on varsin kehittynyt tiedonkäsittely- ja tiedonmaksumiskyky.”

Myös aikataululliset sekaannukset ja päällekkäisyydet aiheuttivat tyytymättömyyttä.

”VOKin kurssit ovat menneet oman opetuksen päälle. Harmitti, kun ei millään ehdi osallistua mielenkiintoiseen koulutukseen.”

Silloin kun on ollut aikataulusekaannuksia tai ohjelmassa toistoa. Vaan missäpä sitä ei toisinaan sattuisi. Aikataulumuutokset kiukuttavat, koska muutkin omat aikataulut muuttuvat. Ohjelmantoisto saa ajatukset harhailemaan, sillä aina jaksaa pitää kiinnostusta yllä ja odottaa uutta tietoa.

Yksittäinen vastaaja mainitsi myös palaverin, jossa tieteenalan erityispiirteiden tuntemuksen puuttuminen oli alkuun aiheuttanut ymmärtämisvaikeuksia. Vastaa-
jan mukaan ongelmasta oli kuitenkin päästy yli.

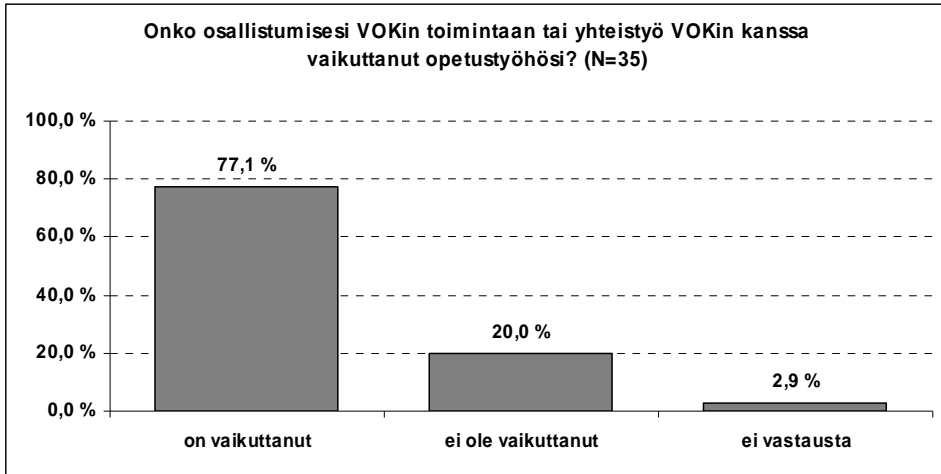
”Jossain palaverissa. He eivät tunteneet minun opetusalani erityispiirteitä, josta tuli ymmärtämisvaikeuksia, mutta tästä päästiin kyllä hyvin yli.”

Tyytymättömyyttä aiheutti myös oman yksikön asennoituminen VOKiin, mikä oli erään vastaajan mukaan haitannut yhteistyön toteutumista.

”Osalla oman yksikköni henkilöstöstä on jostain syystä hyvin kielteinen asenne VOKiin. VOKin mainitseminen on kuin heiluttaisi punaista vaatetta. Tästä syystä yhteistyön tekeminen ei ole mielestäni aina onnistunut haluamallani tavalla.”

7 Toimintaan osallistumisen vaikutukset opetustyöhön

Lomakkeessa kysyttiin, miten VOKin toimintaan osallistuneet arvioivat osallistumisen vaikuttaneen opetustyöhönsä (Kuvio 2). Eli, onko osallistuminen saanut aikaan muutosta opettajien toiminnassa tai ajattelussa. Valtaosa, eli noin 77 % (27), toimintaan osallistuneista oli sitä mieltä, että osallistuminen oli vaikuttanut heidän opetustyöhönsä. Viidennes, eli noin 20 % (7), arvioi, ettei osallistumisella ollut vaikutusta.

Kuvio 2: VOKin toimintaan osallistumisen vaikutukset opetustyöhön

Toimintaan osallistumisen arvioitiin vaikuttaneen opetukseen liittyvän ajattelun ja näkökulmien kehittymiseen ja laajentumiseen sekä opetuksessa käytettävien menetelmien ja materiaalien monipuolistumiseen ja uusien kokeilemiseen. Osallistumisella arvioitiin olevan vaikutusta niin opetuksen suunnitteluun, toteutukseen kuin arvioinninkin kehittymiseen, minkä lisäksi sen koettiin tarjonneen taitoja, innostusta ja varmuutta opetukseen ja sen kehittämiseen. Osallistuminen oli antanut myös uutta näkökulmaa omaan yliopistouraan sekä lisännyt oman alan ja sen opetuksen arvostusta. VOKin toimintaan osallistumisen vaikutukset näkyvät myös kokemusten jakamisena ja verkostoitumisena.

”Opetusnäkemykseni ja -menetelmäni ovat muuttuneet. Lisäksi olen saanut uuden, kokonaisvaltaisen näkökulman yliopistourani ja oppinut lyhyissä koulustilaisuuksissa käytännön työskentelymenetelmiä.”

”Koulutuksissa olen oppinut huomattavan paljon opettamisesta ja opetusmenetelmistä ja olen voinut heti hyödyntää tätä tietoutta omaan opetustyöhön. Koulutuksissa on tullut tutuksi myös hyviä käytänteitä kampuksen muista yksiköistä. On ollut eduksi, että koulutuksissa on tutustunut muidenkin yksikköjen ja tiedekuntien henkilöstöön.”

Toimintaan osallistuminen on ohjannut myös oman työn ja osaamisen kriittiseen arviointiin sekä kehittämiseen.

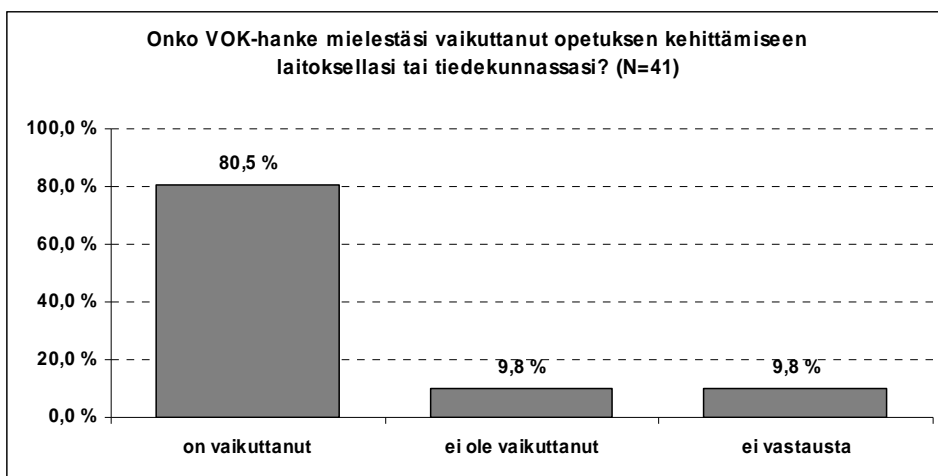
”Olen ottanut käyttöön eräitä täydentäviä opetusmenetelmiä opetukseen. Olen joutunut puntaroimaan omaa opetustani ja ohjaustani ja tekemään sen perusteella parannuksia molempiin osa-alueisiin.”

”Olen vasta viime keväänä valmistunut, joten tässä vaiheessa koulutukset vaikuttavat vielä paljonkin. Olen oppinut ajattelemaan asioita uudella ja paljon laajemmalla tavalla kuin aiemmin. Olen oppinut, että opettamista/ohjaamista

voi tehdä muutenkin kuin mitä on tottunut vuosikaudet opettajien työskentelyssä näkemään. Tässäkin asiassa tieto lisää tuskaa: tuntee olevansa vielä enemmän keltanokka kuin ennen näitä koulutuksia. Onneksi PEDA kurssi alkaa ensi viikolla...”

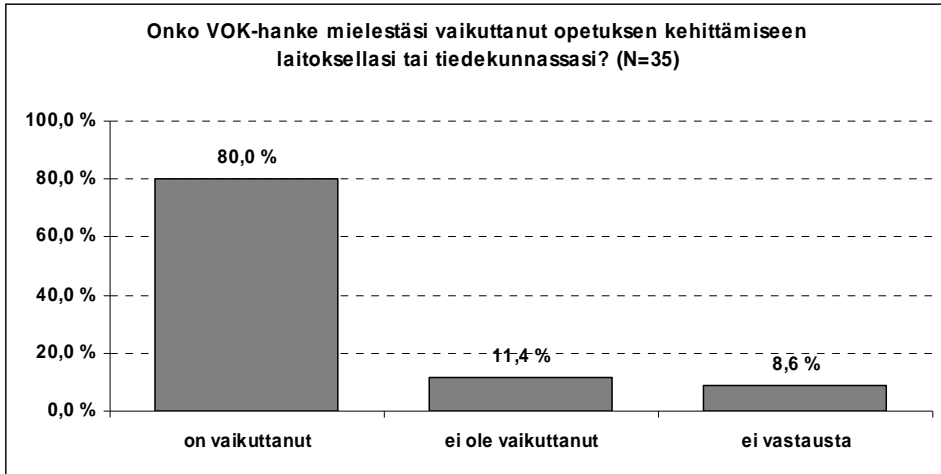
8 Hankkeen vaikutukset opetuksen kehittämiseen kampuksella

Sekä toimintaan osallistuneita että niitä vastaajia, jotka eivät olleet osallistuneet toimintaan, pyydettiin arvioimaan sitä, onko hanke vaikuttanut opetuksen kehittämiseen heidän laitoksellaan tai tiedekunnassaan (Kuvio 3). Vastaajista noin 81 % (33) arvioi hankkeen vaikuttaneen opetuksen kehittämiseen, noin 10 % (4) arvioi, ettei hankkeella ole ollut vaikutusta, ja toinen 10 % (4) jätti vastaamatta kysymykseen.

Kuvio 3: Hankkeen vaikutus opetuksen kehittämiseen laitoksilla ja tiedekunnissa (kaikki vastaajat)

Toimintaan osallistuneista (85 % kaikista vastanneista) 35 henkilöstä 80 % (28) arvioi hankkeen vaikuttaneen opetuksen kehittämiseen laitoksellaan tai tiedekunnassaan, kun taas 11 % (4) arvioi, ettei hankkeella ollut vaikutusta. Noin 9 % (3) jätti vastaamatta kysymykseen.

Kuvio 4: Hankkeen vaikutus opetuksen kehittämiseen laitoksilla ja tiedekunnissa (osallistuneet)

Toimintaan osallistuneet sanoivat hankkeen vaikuttaneen konkreettisten opetuksen kehittämiseen liittyvien hankkeiden ja kokeilujen toteutumiseen laitoksilla esimerkiksi osana VOKin koulutuksia. Vastaaajat arvioivat hankkeen myös lisänneen opetuksen kehittämiseen ja opetuksen laatuun liittyvää keskustelua ja tietoutta kampuksella. Hanke on toiminut tukena ja tiennäyttäjänä niin kampuksella kuin sen ulkopuolellakin. Olennaista tuessa on ollut nimenomaan mahdollisuus kohdentaa koulutuksia ja tukea kampuksen tiedekuntien ja laitosten tarpeiden mukaisesti. Lisäksi hanke on lisännyt kiinnostusta sekä opetuksen kehittämiseen liittyvää verkostoitumista.

”Esim. opettajien yliopistopedagogisen koulutuksen aikana tekemät kehittämistehtävät ovat liittyneet heidän omaan opetustyöhönsä, mikä on toisinaan konkreettisella tavalla koitunut laitosten hyödyksi. Kampustason näkökulmasta ja eri tiedekuntien edustajien kokoamisesta yhteen on usein ollut selkeää hyötyä, erityisesti ryhdyttäessä työstämään jotakin itselle vähemmän tuttua (viimeisin esimerkki tästä opetuksen laatuja järjestelmäpalaveri). Kampustasolla keskustelijoiden määrä on sen verran rajallinen, että lyhyessä ajassa päästään käsittelemään asioita melko perusteellisestikin, kun osataan valita oikeat edustajat oikeaan tilaisuuteen.”

”Sekä portfolio- että pedagogiikkakoulutusta on hyödynnetty runsaasti, opettajuus on korostunut, opetuksen kehittämishankkeita on toteutettu runsaasti, kurssitöinä ja muutenkin.”

”It has encouraged many staff with teaching responsibilities to think about teaching methods, trying new pedagogical techniques and benefitting from the diverse e-learning resources available.”

"[Laitoksella] yleinen tieto pedagogiikasta on lisääntynyt, opetushenkilöstö on saanut tukea työhönsä ja opetuksen kehittämiseen. Lisäksi muutamat yksittäiset tilaisuudet ovat saaneet aikaan erinomaisia arvokeskusteluja henkilöstön piirissä laajemminkin. [] nykyisin VOK on selkeydessään ja monipuolisuudessa tarjonnassaan toiminut tiennäyttäjänä ja hyvänä esimerkkinä siitä miten kehittämistyöyksikkö voi toimia tehokkaasti ja tarjota tukea myös yli kampusrajojen."*

"Kun useat opettajat ovat osallistuneet koulutukseen, opetuksen suunnittelu on helpottunut. Uskoisin, että koulutus on myös innostanut opettajia visioimaan uudentyypisiä lähestymistapoja opetukseen. Kiinnostus toisten opettajien antamaan opetukseen ja yleensäkin keskustelu opetuksen toteutustavoista ja sisällön rakentamisesta on lisääntynyt."

"VOK-hanke on vaikuttanut opetuksen kehittämiseen huomattavasti tiedekunnassani. Tiedekunnassamme on järjestetty useita räätälöityjä koulutuksia meidän tarpeistamme lähtien - tämä on ollut erittäin tärkeää ja antoisaa. Yhteistyössä järjestetyt koulutukset ovat olleet hyvin monipuolisia ja koulutusta on järjestetty niin verkko- kuin massaluento-opetuksen ja muiden opetusmuotojen tueksi. VOK:n tuoma asiantuntijuus on ollut monipuolista ja etuna koen lisäksi VOK:n hyvän verkostoitumisen. Koulutus on aina laadukasta sillä VOK: henkilökunta kyllä tuntee asiantuntijat ja saa heidät paikalle :) VOK:n jäseniä on ollut mukana myös tiedekunnan työryhmätoiminnassa. Työryhmissä he ovat antaneet täyden panoksen toimintaan - siitä erityiset kiitokset! VOK:n toiminnalle pitäisi ehdottomasti löytää jatkorahoitus ja toimintaa tulisi jatkaa!"

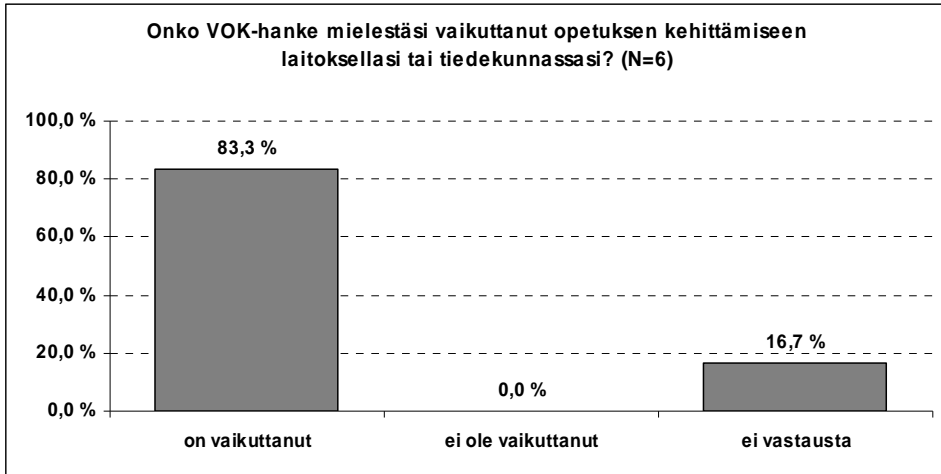
9 Toimintaan osallistumattomat vastaajat

Vastaajien joukossa oli kuusi henkilöä (15 % kaikista kyselyyn vastanneista), jotka eivät olleet osallistuneet VOKin toimintaan tai tehneet yhteistyötä VOKin kanssa. Yleisin syy osallistumattomuuteen oli ajanpuute. Yksi vastaajista ei kokenut osallistumista työnkuvansa kannalta tarpeelliseksi, ja yksi ei osannut vastata kysymykseen.

"Se ikuinen aikapula."

"Koulutusajankohdat eivät ole sopineet."

Huomion arvoista on, että yhtä lukuun ottamatta kaikki VOK-hankkeen toimintaan osallistumattomat vastaajat arvioivat hankkeen vaikuttaneen opetuksen kehittämiseen laitoksellaan tai tiedekunnassaan. Yksi ei osannut vastata kysymykseen.

Kuvio 5: Hankkeen vaikutus opetuksen kehittämiseen laitoksilla ja tiedekunnissa (ei osallistuneet)

Toimintaan osallistumattomien mukaan hanke on tarjonnut potentiaalista tukea, jonka hyödyntäminen on kiinni opettajista itsestään. He arvioivat hankkeen kiinnittäneen huomiota opetuksen kehittämiseen ja näkyneen esimerkiksi opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. He arvioivat hankkeen antaneen myös ideoita ja motivaatiota opetuksen kehittämistyöhön. VOK on ollut tukena myös ajankohtaisten uudistusten, esimerkiksi tutkintorakennemuutosten, toteuttamisessa.

"[Hanke on] Auttanut kiinnittämään huomiota opetuksen kehittämiseen, tarjonnut ainakin potentiaalista tukea, jonka hyödyntäminen on sitten ollut opettajan oma asia."

"Monet opetus- ja tutkimushenkilökunnasta ovat olleet kiinnostuneita VOKin tarjonnasta ja myös osallistuneet koulutustilaisuuksiin. VOK on myös näkynyt opetuksen suunnittelussa ja tavassa toteuttaa opetusta."

Liite 1: Palautekyselyn saatekirje

Hei,

Viikin opetuksen kehittämispalvelut (VOK) -hanke päättyy 31.12.2006, ja hankkeen arviointi toteutetaan alkusyksyn 2005 aikana. Tähän liittyen pyydämme palautetta hankkeessa mukana olevien yksiköiden henkilökunnalta ja opiskelijoilta sekä muilta toimintaan osallistuneilta.

Toivomme, että ehdit vastata oheiseen www-kyselylomakkeeseen. Palautteesi on tärkeä riippumatta siitä, kuinka hyvin tunnet Viikin opetuksen kehittämispalveluiden toimintaa.

Vastausaikaa on kaksi viikkoa, eli torstaihin 25.8. asti.

Arviointilomake:

>> www.helsinki.fi/vok/arviointi/palaute_toiminta.html

Lisätietoa arvioinnista:

>> www.helsinki.fi/vok/arviointi

Tämä kyselylomake lähetetään satunnaisotannalla valituille VOKin koulutuksiin ja tilaisuuksiin osallistuneille (162), kaikille VOK-yhteyshenkilöille (26) sekä VOKin kanssa paljon yhteistyötä tehneille henkilöille (14). Lisäksi mukaan on poimittu sellaisia henkilöitä Viikin kampukselta, jotka eivät ole osallistuneet VOKin toimintaan tai tehneet suoranaisesti yhteistyötä VOKin kanssa (26).

Kiitos palautteestasi,

t. VOK-tiimi

.....

Katja Kanerva
kurssisihteeri
Viikin opetuksen kehittämispalvelut
PL 62 (Viikinkaari 11, huone 429)
00014 Helsingin yliopisto
Puh. 09 191 58 832
Sähköposti: katja.kanerva@helsinki.fi

WWW: <http://www.helsinki.fi/vok>

ALMA: <https://alma.helsinki.fi> > Viikin kampus > VOK

Liite 2: Lomake koulutukseen osallistuneille

Arviointi - VOKin koulutukset ja tilaisuudet sekä konsultointi ja asiantuntijatyö

Tällä lomakkeella keräämme palautetta VOK-hankkeen toiminnasta. Tietoa toiminnasta löydät näiltä sivuilta (vasemman palstan linkit). Vastauksia käytetään hankkeen arvioinnissa ja toiminnan jatkokehittämisessä. [Lisätietoa](#) arvioinnin etenemisestä.

1) Mihin VOKin toimintaan olet osallistunut tai millaista yhteistyötä olet tehnyt VOKin kanssa? (merkitse yksi tai useampi kohta)

- Osallistuminen VOKin koulutuksiin tai tilaisuuksiin
- VOKin hyödyntäminen oman yksikön koulutusten tai tilaisuuksien suunnittelussa
- VOKin asiantuntijoiden hyödyntäminen oman yksikön työryhmissä
- Osallistuminen VOKin koulutusten tai tilaisuuksien suunnitteluun
- Asiantuntijapuheenvuoron pitäminen VOKin koulutuksissa tai tilaisuuksissa
- VOK-yhteyshenkilönä toimiminen omassa yksikössäsi
- Osallistuminen VOKin ohjausryhmään
- Osallistuminen kampuksen verkko-opetuksen tukihenkilöiden verkostoon
- Oppimateriaalin, artikkelien tai raporttien kirjoittaminen VOKin kanssa
- VOKin asiantuntijoiden hyödyntäminen oman yksikön työryhmissä
- Henkilökohtainen konsultointi
- Palautetta opetuksesta -palvelu
- Muuhun, mihin?

Huom! Jos et ole osallistunut VOKin toimintaan etkä tehnyt yhteistyötä VOKin kanssa, jatka lomakkeeseen 2.

2a) Milloin olet ollut tyytyväinen VOKin toimintaan tai VOKin kanssa tehtyyn yhteistyöhön?

2b) Miksi kokemus oli mielestäsi myönteinen?

3a) Milloin olet ollut tyytymätön VOKin toimintaan tai VOKin kanssa tehtyyn yhteistyöhön?

3b) Miksi kokemus oli mielestäsi kielteinen?

4) Onko osallistumisesi VOKin toimintaan tai yhteistyö VOKin kanssa vaikuttanut opetustyöhösi? (Onko toimintasi tai ajattelusi muuttunut?)

Ei Kyllä, miten?

5) Onko VOK-hanke mielestäsi vaikuttanut opetuksen kehittämiseen laitoksellasi tai tiedekunnassasi?

Ei Kyllä, miten?

Kiitos palautteestasi!

Lena, Sanna-Marja, Janne ja Katja

Yhteystietosi

Nimi

Tehtävänimike *

(Mikäli olet mukana opetuksen kehittämistoiminnassa, mainitse missä.)

Tiedekunta / laitos / yksikkö *

Sähköpostiosoite

** Tähdellä merkityt ovat pakollisia*

Täytettyäsi lomakkeen voit tulostaa siitä kopion itsellesi klikkaamalla [tästä](#)

Lähetä lomake

Tyhjennä lomake

Liite 3: Lomake koulutukseen osallistumattomille

Arviointi - VOKin koulutukset ja tilaisuudet sekä konsultointi ja asiantuntijatyö

1) Miksi et ole osallistunut VOKin toimintaan tai tehnyt yhteistyötä VOKin kanssa?

2) Onko VOK-hanke mielestäsi vaikuttanut opetuksen kehittämiseen laitoksellasi tai tiedekunnassasi?

Ei Kyllä, miten?

Kiitos palautteestasi!

Lena, Sanna-Marja, Janne ja Katja

Yhteystietosi

Nimi

Tehtävänimike *

(Mikäli olet mukana opetuksen kehittämistoiminnassa, mainitse missä.)

Tiedekunta / laitos / yksikkö *

Sähköpostiosoite

** Tähdellä merkityt ovat pakollisia*

Täytettyäsi lomakkeen voit tulostaa siitä kopion itsellesi klikkaamalla [tästä](#)

Lähetä tiedot

Tyhjennä kentät

IV ULKOISEN ARVIOINNIN RAPORTTI

4.11.2005

Jari Rantamäki, Jyväskylän yliopisto

Sirpa Suntioinen, Kuopion yliopisto

Saatteeksi

Helsingin yliopiston kansainvälisen tutkintojen ja koulutuksen arvioinnin raportin julkistamisseminaarissa v. 2002 eräs arvioijista kuvasi arviointitilannetta seuraavasti. Arvioinnissa arviointiryhmä ikään kuin tutustuu suureen tuntemattomaan taloon pimeässä sähkökatkoksen aikana. Mukana on vain yksi taskulamppu, jota käytetään säästeliäästi – sillä voidaan tuikuttaa siellä täällä silloin tällöin ja suurin osa talosta jää pimentoon ja arvio talosta ja sen kunnosta on tehtävä muutaman hetkellisesti valaistun kohteen mukaan. Tämän viisauden olemme pyrkineet pitämään mielessämme, kun olemme olleet arvioimassa Viikin kampuksen opetuksenkehittämishanketta.

Olemme tutustuneet hankkeen verkkosivuihin ja hankkeen suunnittelu- ja raportointiasiakirjoihin sekä haastatelleet lähes viittäkymmentä henkilöä. Olemme viettäneet yhden työntäyteisen päivän kampuksella ja aistineet kampusneuvottelukunnan valmistelevan työryhmän, VOK-tiimin, ohjaus- ja arviointiryhmän sekä monien muiden kampuslaisten tunteja. Haastatteluajataulu oli niin tiukka, että tarkentaviin ja selventäviin kysymyksiin ei juuri jäänyt aikaa. Niinpä olemme todellakin jakaneet vain hetkellisiä välähdyksiä Viikin kampuksen arjesta. Näiden välähdysten perusteella meidän on nyt uskaltauduttava laatimaan raportti, esitettävä arviomme tähänastisesta työstä ja vieläpä rohkaistuttava lausumaan joitakin suosituksia tulevia vuosia varten.

Tämä tehtävä on antanut meille arvioijille erittäin paljon, olemme oppineet laajasta ja hyvin toteutetusta hankkeesta sinänsä ja lisäksi kampuksen ja sen tiedekuntien kehittymisestä ja toiminnasta. Olemme oppineet tämän arvioinnin kautta paljon myös omista yliopistoistamme ja niiden toiminnasta ja ilmeisistä opetusprosessin kehittämistarpeista. Toivomme, että kykenemme välittämään Helsingin yliopiston ja Viikin kampuksen kehittäjille vilpittömät kiitoksemme suorittamastanne mittavasta työstä ja saamistamme ideoista sekä tarjoamaan rakentavia kehittämisaiheita ja lisää mielenkiintoisia yhteistyömahdollisuuksia. Olemme myös valmiit jatkamaan kanssanne yhteistä opetuksen kehittämiskeskustelua.

Lopuksi toivomme, että OPM:n uusi rahanjakomalli osoittaa ministeriön aidosti arvostavan opetustoiminnon laadun kehittämistä.

Kuopiossa ja Jyväskylässä

20.10.2005

Jari Rantamäki

Sirpa Suntioinen

1 Viikin kampuksen opetuksen kehittämishanke (VOK)

1.1 Viikin kampus osana Helsingin yliopistoa

Helsingin yliopistossa on vuodesta 2004 alkaen neljä kampusta: Viikin kampus, Keskustakampus, Kumpulan kampus ja Meilahden kampus. Viikin kampukselle sijoittuvat:

- § biotekniikan instituutti (BI)
- § biotieteellinen tiedekunta (BT)
- § eläinlääketieteellinen tiedekunta (EL)
- § farmasian tiedekunta (FA)
- § maatalous-metsätieteellinen tiedekunta (MM)
- § Viikin tiedekirjasto (VTK).

Viikin kampuksella työskentelee vuonna 2005 noin 1700 henkilöä ja noin 6000 edellä mainituissa tiedekunnissa opiskelevaa tutkinto-opiskelijaa. Lisäksi kampuksella käy paljon sivuaineopiskelijoita muilta Helsingin yliopiston laitoksilta sekä muista pääkaupunkiseudun yliopistoista.

Tiedekunta/yksikkö	Henkilötyö- vuosia	Perus- ja jatkotutkinto-opiskelijoita
Biotieteellinen tdk	401,9	noin 1900
Eläinlääketieteellinen tdk	254,9	noin 500
Farmasian tdk	126,9	noin 900
Maatalous-metsätieteellinen tdk	562,6	noin 3000
Viikin tiedekirjasto	55,5	--
Biotekniikan instituutti	296,0	Vuosittain yli 30 perustutkinto- ja yli 80 jatko-opiskelijaa, lisäksi ohjausta ja opetusta mm. useissa tutkijakouluissa sekä kolmen yliopiston yhteisessä Helsingin seudun biotekniikan koulutusohjelmassa

Helsingin yliopiston kansainvälinen tutkintojen ja koulutuksen arviointi (2001-2002)⁽¹⁾, Helsingin yliopiston opetuksen ja opintojen kehittämishajelmat 2001-2003 ja 2004-2006⁽²⁾ sekä virtuaaliyliopistostrategia ovat olleet tärkeä viitekehys tälle hankkeelle. Myös tutkintorakenteen uudistus osui hankeajalle - se nosti omalta osaltaan opetus- ja opiskeluprosessit keskustelun ja toiminnan keskipisteeseen yliopistossa.

Sekä Helsingin yliopiston strategiassa että opetuksen ja opintojen kehittämishajelmissa ja kansainvälisen tutkinnon arvioinnin loppuraportissa korostetaan mm.

- § opiskelijakeskeisyyttä
- § opetustoiminnan johtamista ja laadunvarmistusta sekä
- § henkilöstön osaamista ja jaksamista.

VOK-hankkeen käynnistyttyä on Helsingin yliopistoon perustettu opetus- ja opiskeluprosessien tueksi mm. yliopistopedagogiikan tutkimus- ja kehittämissyksikkö (YTY) sekä opetusteknologiakeskus (OTK) vuonna 2003. Nämä tarjoavat opettajille pedagogisia opintoja ja tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön tukea.

Helsingin yliopiston konsistorin opettajapoolista on 1990-luvun puolivälistä lähtien resursoitu erilaisiin kehittämistehtäviin suunnattuja poolilehtoreita (aluksi nimike oli tutkijalehtori, sittemmin pedagoginen yliopistonlehtori), joita tiedekunnat ovat voineet hakea viisivuotisiksi toimintakausiksi.

Pedagogisten yliopistonlehtoreiden tehtävänä on opetuksen ja oppimisen kehittäminen yliopistossa ja siihen liittyvä tutkimus- tai selvitystyö. Pedagogiset yliopistonlehtorit muodostavat verkoston, joka kokoontuu kerran kuukaudessa. Viikin kampuksen tiedekunnissa heitä on seuraavasti:

- § maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa v. 1999 - 2005
- § eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa v. 2001 - 2006
- § biotieteellisessä tiedekunnassa v. 2003 - 2008
- § farmasian tiedekunnassa v. 2005 – 2010.

Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta ja eläinlääketieteellinen tiedekunta sekä Viikin tiedekirjasto tekivät yhteisen 'Viikin kampuksen tukipalvelujen kehittämishanke 2002–2006' -esityksen ⁽⁶⁾ käsiteltäväksi Helsingin yliopiston tulosneuvotteluissa syksyllä 2001. Tuolloin opetuksen tukipalvelukäsitettä ei Helsingin yliopistossa vielä ollut. VOK on ollut varsin omaleimainen ja uudentyyppinen hanke Helsingin yliopiston hankkeiden joukossa, sillä se luotiin perinteisten tiedekuntarajojen yli koko kampuksen hankkeeksi. Viikin kampus otettiin ikään kuin pilotiksi, koska siellä oltiin muutenkin oltu opetuksen kehittämisen edelläkävijöitä.

Helsingin yliopiston hankerahaa saatiin kaikkiaan yhteensä 490.000€ vuosille 2002–2006. Hankkeen käynnistyttyä myös tiedekunnat veloitettiin ottamaan osaa resursointiin. Tiedekunnat panostivat hankkeeseen 150.000 € eli yhteensä hankkeella oli käytössä 640.000 €. Rahoitus kanavoitiin Viikin tiedekirjaston kautta ja hanke sijoitettiin näin varsinaisen linjaorganisaation ulkopuolelle.

1.2 VOK-hankkeen toimintaperiaatteet

VOK-hankkeen tehtävänä on tarjota 'tukea, tietoa ja työvälineitä' ja sen palveluja ovat 'koulutus, asiantuntijapalvelut, yhteistyö ja verkostoituminen sekä tiedon välittäminen' ja sen tavoitteet ovat:

- § opetus- ja tutkimushenkilöstön pedagogisen osaamisen kehittäminen
- § opetukseen ja oppimiseen liittyvän asiantuntijatiedon ja hyvien käytänteiden levittäminen
- § opetus- ja oppimiskulttuurin edistäminen kampuksella

- § opetusyhteistyön edistäminen yli tiedekuntarajojen
- § opiskelijoiden oppimisen laadun edistäminen.

Nykytilakartoitus⁽⁵⁾ vuodelta 2003 kertoo, että

”VOK pyrkii tukemaan kehitystä, jossa tieto- ja viestintätekniikka on apuvälineenä opetustyön kehittämisessä pedagogisesti mielekkäämmäksi, esim. lisäämällä vuorovaikutusta, tukemalla oppijan ajattelua, kehittämällä itse- ja vertaisarviointia opiskeluprosessissa, auttamalla oikea-aikaiseen ohjaukseen sekä tukemalla avoimen palautteen antamista oppimisprosessin aikana.”

ja että

”VOK edistää opetusyhteistyötä, opetukseen ja oppimiseen liittyvän asiantuntijatiedon ja hyvien käytäntöjen levittämistä Viikin kampuksella. Toiminta tukee Helsingin yliopiston opetuksen kehittämisstrategioiden toteutumista. VOK tekee yhteistyötä yliopiston muiden pedagogista henkilöstökoulutusta tarjoavien tahojen kanssa.”

ja sen tulee

”tukea osallistujien ammatillista ja henkilökohtaista kehittymistä yliopisto-opettajan opetustyössä ja edistää osallistujien valmiuksia ohjata opiskelijoiden oppimista ja tieteellisen ajattelun kehittymistä.”

Tarjotut koulutukset ovat olleet joko muutaman tunnin tai korkeintaan parin päivän mittaisia lyhytkursseja tai useamman opintoviikon pituisia syventäviä koulutuksia. Myös toimintayksikkökohtaista räätälöityä koulutusta ja konsultointia on tehty. Tavoitteet ja toimintaprosessit on kuvattu tarkemmin VOK-tiimin tuottamassa Toiminnan yhteenveto ja itsearviointiraportissa⁽³⁾. Hankkeella on myös kattavat nettisivut⁶. Hankkeelle asetettiin alusta alkaen kaikkia kampuksen tiedekuntia ja muita toimijoita edustava ohjausryhmä. Vuoden 2005 alusta hankkeessa on ollut myös erillinen arvioinnin työryhmä.

2 Ulkoisen arvioinnin toteuttaminen ja raportin rakenne

Ulkoisen arvioinnin suorittaminen kehittämishankkeiden loppupuolella on Helsingin yliopistossa jo vakiintunut tapa. Ulkoisen arvioinnin tavoitteena on antaa kuva hankkeen siihenastisesta onnistumisesta, kannustaa viemään hanke menestyksekkäästi loppuun ja antaa näkemyksiä siitä, kuinka kyseistä toimintaa olisi hoidettava hankerahoituksen loppumisen jälkeen.

VOK-hankkeessa ulkoisina arvioijina toimivat

⁶ <http://www.helsinki.fi/vok>

- § Jari Rantamäki, Jyväskylän yliopiston OPLAAppro -opetuksen laatuprosessin pääkoordinaattori ja
- § Sirpa Suntioinen, Kuopion yliopiston laaturapäällikkö ja opetuksesta vastaava vararehtori.

Ulkoisen arvioinnin koordinaattorina toimi Helsingin yliopiston rehtorin nimeämänä KT Taina Kaivola. Hän tarkasti raportin Helsingin yliopistoa ja Viikin kampusta koskevat kuvailevat aineistot. Ulkoinen arviointi suunniteltiin ja toteutettiin yhdessä ohjausryhmän/arvioinnin työryhmän ja VOK-tiimin ja koordinaattorin kanssa. Arvioijat suunnittelivat aikataulun yhdessä Taina Kaivolon kanssa. Kaivola kutsui haastateltavat, hoiti kaikki käytännön järjestelyt ja toimitti taustamateriaalia arvioijille etukäteen.

Arvioinnin tarkempi suunnittelu tehtiin illalla 19.9. Haastatteluaiakataulu ja haastatteluihin 20.9. klo 8.15 - 18.30 osallistuneet ovat liitteessä 1. Myöhemmin (30.9.) saatiin Helsingin yliopiston opetusteknologiakeskuksen (OTK) johtajan Janne Sariolan näkemys VOK-hankkeen ja opetusteknologiakeskuksen yhteistyöstä.

Haastatteluista tehty kooste hankkeen tähänastisesta etenemisestä on esitetty aihepiireittäin raportin luvuissa 3 - 8, haastateltujen näkemykset hankkeen jatkonäkymistä ovat luvussa 9. Näille haastateltujen äänille on haluttu antaa runsaasti tilaa, jotta kampuksella - ja ehkäpä laajemminkin yliopistolla - on mahdollista käydä jatkokeskustelua esiin nousseiden aiheiden pohjalta, sillä ulkopuoliset arvioijat voivat yliopistoa ja sen olemusta ja toimintaa tarkemmin tuntemattomina tulkita näitä kokonaisuudesta irrallaan kuuluvia ääniä väärin. Arvioijien johtopäätökset ja ehdotukset tai suositukset on esitetty luvussa 10. Arvioijien johtopäätökset (luku 10.) ovat muodostuneet arviointihaastattelujen ja taustamateriaalien (lähteet) pohjalta.

3 VOK-hankkeen suunnittelu, tavoitteet sekä yhteys Helsingin yliopiston strategiaan ja laaturapööhön

VOK-hankkeen suunnittelusta, tavoitteiden asettamisesta sekä yhteydestä yliopiston, kampuksen, tiedekuntien ja laitoksen strategiseen suunnitteluun ja hallintoon sekä laaturapööhön keskusteltiin vierailupäivän aikana laajasti. Näitä asioita kysyttiin erityisesti kampusneuvottelukunnan valmistelevan kokouksen, ohjaus- ja arviointiryhmän sekä yliopiston keskushallinnon, valmistelevan kokouksen, ohjaus- ja arviointiryhmän sekä yliopiston keskushallinnon, VOK-tiimin sekä professorien ja dekaanien edustajilta.

Haastateltavat olivat yleisesti sitä mieltä, että opetuksen kehittäminen on Helsingin yliopiston strategiassa sekä opetuksen kehittämisohjelmassa yhtenä painopisteenä. Kampuksella ei ole omaa yhtenäistä strategiaa, vaan Viikin kampuksen tiedekunnat noudattavat yliopiston strategiaa. VOK-hankkeen katsottiin toteuttavan hyvin strategisia linjauksia.

Esille nousi kuitenkin erityisesti **johtajien huoli** siitä, että koko yliopiston tasolla opetuksen kehittämisen ja tukipalveluiden kokonaisuutta ei ole vielä vastuutettu.

Eli mikä on kampuksen rooli jatkossa, entä tiedekuntien? Mikä on pedagogisten yliopistonlehtorien, opetusteknologiakeskuksen ja käyttäytymistieteellisen tiedekunnan yliopistopedagogiikan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (YTY) rooli? Entä kuinka opetuksen kehittäminen jatkossa resursoidaan, olisiko satsattava jatkossa tiedekuntakohtaisiin pedagogisiin yliopistonlehtoreihin vai kampuskohtaiseen yhteiseen hankkeeseen? Eli kun tiedekuntien budjetteihin ei saada mahtumaan merkittäviä opetuksen kehittämisresursseja, niin mitä voidaan tuottaa keskitetysti rehtorin rahalla, mitä kampus- tai tiedekuntakohtaisesti. YTY tuottaa nyt yliopistopedagogista yleisopetusta – olisiko se jatkossa vakinaista toimintaa ja kuinka laajaa?

VOK-tiimi piti useamman tiedekunnan yhteistä hanketta merkittävänä erityisesti uudessa kampushallintotilanteessa – hankkeen kautta voidaan edistää muutakin kuin opetuksen yhteistyötä. Tämä asia tuli esille myös kampusneuvottelukunnan valmistavan kokouksen, ohjausryhmän ja tiedekuntien edustajien puheenvuoroissa. Niissä todettiin, että VOK-hanke on ollut merkittävästi tiivistämässä ja kehittämässä muutakin kampuusyhteistyötä ja keskustelua. Viikin tiedekirjaston johtoryhmän ohella VOK-hankkeen ohjausryhmä on ollut ainoa organisaatio, jossa kampuksen keskustelua on voitu käydä ennen kuin kampusneuvottelukunta perustettiin.

Tiimi on mielestään ottanut tiedekuntien strategiat huolellisesti huomioon hankkeen toimintaa suunnitellessaan ja toteuttaessaan, mutta tiedekunnat puolestaan eivät ole muistaneet riittävästi VOK-hankkeen olemassa oloa omia toimintojaan suunnitellessaan. Opetuksen kehittäminenhan ei voi olla vain pedagogista koulutusta – johtajat eivät ole riittävän sitoutuneita opetuksen kehittämiseen eivätkä näe opetus- ja opiskeluprosessien kehittämistarpeita kokonaisuutena. Tiimi kokee, että johto ja johtajat eivät sitoudu aidosti tähän hankkeeseen.

Tiedekuntien edustajien mielestä VOK-hankkeen tavoitteet eivät aina ole olleet yhdensuuntaisia tiedekuntien tavoitteiden kanssa eikä opetuksen suunnittelua ole osattu tehdä yhdessä. Oma organisaatio (tiedekunta) viestii omia toiveitaan, ohjausryhmällä on omat ajatukset – varsinaiset kehittämistoimenpiteet tehdään kuitenkin tiedekunnissa. Ohjausryhmän jäsenet eivät kokeneet voivansa oikein yhdistää näitä toiveita kaksoisroolissaan.

VOK-tiimi on joutunut ikään kuin todistelemaan olemassa olonsa oikeutusta linjaorganisaatiolle. Hallintohenkilöstön osallistuminen koulutukseen on ollut vaisua. Toisaalta tuotiin esille sitä, että VOK ei ole epäonnistunut juuri missään. Kehittämisenorganisaatioiden tulee yleensä ollakin linjaorganisaation ulkopuolella. Tämä malli tuntuu toimivalta. Kysymys vain kuuluu, kuinka resurssit riittävät jatkossa?

Henkilöstön työssä jaksamisen, yhteisöllisyyden ja motivoituneisuuden koettiin hankkeen myötä lisääntyneen. Henkilöstö on saanut ikään kuin ”luvan” perehtyä opetustehtäviin ja saanut asiantuntijatukea ratkaisuilleen. Muutos on koettu laadullisena työhyvinvoinnin kehittymisenä.

Laitos- tai tiedekuntajohto ei ole ainakaan estänyt opettajien osallistumista. Positiivista asennetta on paljon erityisesti alkukankeuden jälkeen. Farmasian tiedekunta on tukenut opettajien pääsyä VOK-koulutukseen järjestelemällä opetusta uudelleen. Eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa sijaisia ei ole voitu järjestää.

Paljon on ollut kiinni opettajista itsestään – kokonaistyöaikaa on voitu käyttää pedagogiseen kouluttautumiseen.

Useammasta suusta kuultiin, että pedagogiset yliopistonlehtorit olisi vakinaistettava. Heillä on koko yliopiston kattava verkosto - olisi vain luotava myös kampuskohtaiset verkostot. Tiedekuntien edustajien - lähinnä opettajien - mielestä tutkinnonuudistuksesta selviytyminen on ohittanut viimevuosina kaiken. Ei ole jäänyt paljoakaan voimavaroja VOK-hankkeen toimintaan osallistumiselle. Seuraavaa tutkintorakenteiden uudistamista varten olisi aloitettava syväluotaava keskustelu opetuksen laadusta ja kehittämisestä välittömästi. Kampuksella toteutetun tiedekuntarakennemuutoksen vuoksi tiedekunnat ovat keskenään hyvin erilaisessa kehitysvaiheessa. Esimerkiksi eläinlääketieteellinen tiedekunta sijaitsee tällä hetkellä vasta osittain Viikissä.

Nähtiin, että kampusneuvottelukunta voi olla merkittävästi mukana kehittämässä jatkotutkintokoulutusta nyt, kun Bolognan sopimuksen mukainen kolmas sykli otetaan aidosti mukaan tutkintorakenteen uudistamiseen. Kolmas sykli tulee saada synkronisoitua hyvin toiseen sykliin.

Biotieteissä koettiin opettajakoulutuksen organisoinnissa uudistustarpeita – tähän VOK-hankkeella ei ole ollut yhteyttä. Opettajiksi opiskelevia voisi hyödyntää opetuksen kehittämishankkeissa. VOK-hanke on vastannut konsultaatiotarpeeseen ja pystynyt tukemaan biotieteellisen tiedekunnan opettajia erityisesti opetusteknologiassa.

Ohjausryhmän jäsenet kertoivat, että alkuun on ollut vaikeuksia löytää jäseniä ohjausryhmään. VOK-hankkeen rahoitus on kasvanut huomattavasti sitten vuoden 2003. Kasvu on tapahtunut tiedekuntien huomaamatta. Erityisesti hallintohenkilöt ovat kokeneet olevansa ohjausryhmässä irrallisina yksityishenkilöinä eivätkä tiedekunnan tai laitoksen edustajina. VOK-hanketta kuvattiin yllätyksenä, jossa yhdistyy kaksi viestiä: Viesti opettajille oli 'tässä on opetustarjontaa, osallistukaa' ja hallintohenkilökunnalle 'tässä on lasku, maksakaa'. Toisaalta todettiin, että 'rahasta puhuminen olisi todennäköisesti halvaannuttanut ohjausryhmän.'

Ohjausryhmä nosti esiin myös opetuksen laatutyön. VOK-hanke on ollut edistämässä kampuksen yhteistyötä tiedekuntien kesken. Rehtorin rahalla on käynnistetty laatuhankeita jo vuodesta 2003 lähtien ainakin kahdessa tiedekunnassa.

Keskushallinnon edustajat korostivat, että tutkintojen laatu on tiedekuntien vastuulla ja laatukseskustelua tulee siis käydä siellä. VOK-hanke tukee tiedekuntien tarpeita - Viikin tiedekunnat ovat saaneet merkittävän tuen opetuksensa kehittämiseksi. VOK-hankkeen toiminta on kehittynyt olemassa olonsa aikana, mutta vieläkin joissakin tiedekunnissa tunnutaan suhtautuvan siihen varauksellisesti.

Pedagogiikka ja laatutyö ovat tulleet VOK-hankkeen ansiosta tutummiksi. Helsingin yliopiston tutkintojen ja opetuksen arviointi tehtiin vuonna 2002 – arvioinnista ei seurannut juuri mitään. Edelleenkin risteilee vastaamattomia kysymyksiä: Mitkä ovat vastuutahot, kuka vastaa mistäkin? Miten laadunarviointikriteerit määritetään? Monenlaisia arvioiteja on menossa, mutta kuinka kriteereistä päästään seurantaan ja kehittämiseen? Kuinka laatu oikeasti saadaan esille? Opetus ja tutkintojen laatu ei tuota tuloksellisuusrahaa laitoksille. Virkojen täytössä opetus

on kyllä mukana eli pedagoginen kouluttautuminen otetaan huomioon virantäytökriteereinä.

Yliopistonlehtoreiden virantäytöissä opetuksen arvostus otetaan enenevässä määrin huomioon. Farmasian tiedekunta saa oman laadunhallintajärjestelmän lähivuosina. VOK-ohjausryhmässä työskentely on osaltaan tukenut laatutyön edistymistä.

4 Tavoitteiden asettaminen, asiakkuuksien tunnistaminen

Hankkeen tavoitteiden asettamisesta ja asiakkuuksien ja asiakastarpeen tunnistamisesta saatiin haastatteluissa aika vähän varsinaisia kommentteja. Haastattelujen mielestä VOK-hankkeen tulisi pystyä muokkaamaan toimintaansa tiedekuntien tarpeiden mukaan. Tarpeet ja toiveet ovat pääsääntöisesti tulleet huomioon otetuksi.

Työnantajakenttään pidetään hyvää yhteyttä eläinlääketieteellisessä ja farmasian tiedekunnassa, joista opiskelijat valmistuvat selkeästi tiettyyn ammattiin ja sijoituvat pääsääntöisesti varsin suppeaan työnantajapiiriin. Kattavaa kartoitusta siitä, mitä työnantajat valmistuvilta edellyttävät ei ole VOK-hankkeessa tehty.

Opiskelijoiden osallistuminen opetuksen suunnitteluun tuotiin esille muutaman kerran positiivisessa mielessä, mutta melko abstraktilla tasolla. Opettajia tuetaan ottamaan opiskelijat entistä enemmän mukaan opetuksen suunnitteluun. Ilmapiiri on selkeästi positiivinen, aktiivinen ja yhteisöllisyyttä tukeva. Opiskelijoita pidetään hieman konservatiivisina, he eivät välttämättä ole kovin innostuneita uusista opiskelumodoista. Tähän asenteeseen on pyritty myös VOK-hankkeen kautta vaikuttamaan. Ohjausryhmässä opiskelija-aktiivisuus on ollut heikkoa, mutta tiedekuntien opetuksen kehittämisessä opiskelijat ovat olleet aktiivisempia. VOK on jäänyt opiskelijoille vähän vieraaksi.

Eläinlääketieteellisen ja maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan edustajien mielestä opiskelijoiden osallistumismahdollisuudet opetuksen kehittämiseen ovat jo aiemmin olleet varsin hyvät. He odottavat VOK-hankkeelta hieman enemmän luonnontieteen didaktiikkaa. Kummassakin tiedekunnassa on opetuksen kehittämisessä kuultu työmarkkinoiden ja työnantajien tarpeita.

Biotieteellisen, farmasian ja eläinlääketieteellisen tiedekunnan haastatellut opettajat katsoivat, että tutkinnonuudistus ja VOK-hanke ovat tehneet opetusta näkyvämmäksi ja lisänneet yhteistoiminnallisuutta. Virantäytöissä otetaan opetus enenevässä määrin huomioon. Biotieteiden ongelmana on, että biologeja tuetaan runsaasti ja valmistuneiden on vaikeaa sijoittua työelämään. Opettajat totesivat myös, että tieto- ja viestintätekniikan ottaminen menetelmänä mukaan opetukseen edellyttää opettajilta lisää aikaa ja vaatii uutta osaamista. Tähän ei tahdo riittää resursseja.

Farmasian tiedekunnan pedagoginen yliopistonlehtorin tehtävänä on tukea nimenomaan farmasian tutkintojen laadunkehittämistä sekä ammatillisuuden ja

tieteellisyyden vuorovaikutusta. Tiedekunnassa on tunnistettu myös tarve tukea opettajia yhteistyön ohjaajina.

Biotekniikan instituutin haastatellut tutkijat ja opettajat pitivät tärkeänä, että perustutkinto-opetuksen opettajien substanssiosaamista parannettaisiin ja opetusta kehitettäisiin enemmän jatkotutkinto-opiskelua tukevaksi. Instituutin opiskelijoilta edellytetään taitoja ja tietoja, joita ei löydy esim. oppikirjoista – aivan tämän päivän tietoa. He korostivat, että tutkijoiden tulisi osallistua perusopetukseen – tutkijoilla on kiinteät suhteet tiedekuntaan/kuntiin. He eivät pidä VOK-tyyppistä hanketta kannatettavana eivätkä halua osallistua jatkossa sen resursoimiseen.

Haastateltujen **Viikin tiedekirjaston** henkilöiden mielestä VOK-hankkeen koordinoima verkko-opetuksen tukihenkilöiden yhteistyö ja toiminta on ollut merkittävää tiedekirjaston henkilökunnalle.

5 Hankkeen johtaminen, organisaatio ja vastuhenkilöt

Kaikkien haastatteluun osallistuneiden mielestä kehittämishankkeen kytkemistä kampushallintoon ja sijoittamista Viikin tiedekirjaston alaisuuteen pidettiin parhaana mahdollisena ratkaisuna verrattuna siihen, että hanke olisi sijoitettu jonkun kampuksen tiedekunnan alaisuuteen. Toisaalta pohdittiin sitä, millaista tieteenalapohjaista tukea VOK-hanke olisi mahdollisesti tarvinnut.

Keskustelussa osoitettiin jonkin verran ymmärrystä sille, että VOK-tiimi tuntee olonsa hieman yksinäiseksi ja irralliseksi Viikin tiedekirjaston alaisuudessa, mutta mitään parempaakaan hallintomallia ei kyetty esittämään. Tulevaisuudessa tilanne voi olla toisenlainen, jos rahoituspohja kokonaan muuttuu. Ohjausryhmä on ollut VOK-tiimille tärkeä linkki tiedekuntiin, Biotekniikan instituuttiin ja tiedekirjastoon, sekä myös yliopiston keskushallintoon. VOK-tiimi korostaa myös ohjausryhmän roolia muun muassa vastuunkantajana ja suunnannäyttäjänä – ohjausryhmässä ovat edustettuina kaikki kampuksen yksiköt.

VOK-tiimin jäsenten mielestä tiimi on toiminut erinomaisesti, siinä on ollut hyvä työskennellä ja kaikki tukevat toisiaan. Tiimiytymistä on tuettu voimakkaasti ja toimintaa suunnitellaan yhdessä. Pedagogiset yliopistolehtorit eivät ole varsinaisesti kuuluneet tiimiin, mutta ovat olleet läheinen yhteistyöryhmä. VOK-hankkeessa ei voidakaan edellyttää heidän mukanaoloaan, sillä heidän tehtävänsä määrittelevät tiedekunnat.

Tiimiläiset kuvasivat verkko-opetuksen tukihenkilöiden ja opetusteknologiakeskuksen välistä yhteistyötä hedelmälliseksi ja merkittäväksi. Myös opetusteknologiakeskuksen johtaja piti yhteistyötä VOK-tiimin kanssa erittäin sujuvana ja oleellisena osana opetuksen kehittämistä.

Kampuksen tiedekuntien verkko-opetuksen tukihenkilöistä on ollut erittäin paljon hyötyä opetuksen kehittämisessä ja osa heistä on voitu vakinaistaa äskettäin. Yhteys Suomen virtuaaliyliopiston palvelukeskukseen on tapahtunut lähinnä tiedekuntien virtuaaliyliopistohankkeiden kautta.

VOK-tiimiläiset uskoivat, että hanke tunnetaan kampuksella ja siihen suhtaudutaan varsin myönteisesti. Johtajaa tiimiläiset kuvasivat sinnikkääksi. Esimerkiksi tutkimusetiikka-projektia oli ollut aluksi vaikea markkinoida – verkostot oli kuitenkin jo luotu hankkeen muun toiminnan yhteydessä, joten markkinoinnissa onnistuttiin.

Ohjausryhmän haastateltavat laskivat, että VOK-tyyppisen toiminnan kustannukset olisivat tiedekuntaakohtaisesti noin 50.000 €/vuosi. VOK-hankkeen taloushallinto on ollut avointa ja budjetit ovat olleet aina käsiteltävinä ohjausryhmässä. Biotekniikan instituutin edustajat ilmaisivat, että instituutti ei tule osallistumaan VOK-hankkeen rahoittamiseen, jos ja kun sen käynnistämiseen saatu erillinen yliopiston projektirahoitus päättyy:

”Emme siis vastusta sinänsä opetuksen kehittämistä, mutta tämä ei ole oikea tapa organisoida opetuksen kehittämistä.”

Useiden haastateltujen mielestä yliopistolla ei kustannustietoisuudessa olla kovin pitkällä. Pelkästään käytön perusteella ei tällaisen hankkeen kustannuksia voida kohdentaa – pitää olla jokin yhdistelmä, jolla kustannuksia lasketaan.

VOK-hankkeen johtaja kertoi, että hän on kokenut välillä olevansa kovin yksin suuren tehtävänsä parissa, mutta saavansa voimia vankasta koulutuksestaan ja työnohjauksesta. Hänellä on mm. johtamiskoulutusta ja muutosagenttikoulutusta. Lisäksi hän on opiskellut aikuiskasvatustiedettä, yliopistopedagogiikka ja innovaatioiden leviämisteorioita. Tiimi ja hallinnollinen esimies Viikin tiedekirjastosta ovat olleet hyvänä voimavarana. VOK-hankkeen järjestämä pedagoginen koulutus on osa käyttäytymistieteellisen tiedekunnan YTY:n hyväksymää yliopistopedagogista arvosanakoulutusta ja näin ollen ikään kuin akkreditoitua.

Johtaja on ollut paljon yhteydessä pedagogisten yliopistonlehtoreiden verkostoon ja YTY:n henkilökuntaan, kuten Anne Nevgiin ja Sari Lindblom-Ylänteeseen. Yhteyksiä on pidetty myös Turun, Oulun ja Jyväskylän yliopistojen opetuksen kehittämishankkeisiin. Johtaja korosti kuitenkin, että kampuksen palveleminen on ollut ensisijainen tehtävä. Hankkeen edetessä opettajien odotukset ovat johtajan näkemyksen mukaan selvästi muuttuneet.

Useat aktiivisesti opetuksensa kehittämiseen osallistuneet opettajat ovat nyt (syksyyn 2005 mennessä) saaneet pedagogiset perusvalmiudet. Näin alkanut yhteistyö on johtanut muun muassa siihen, että VOK-tiimin jäseniä pyydetään mukaan erilaisiin opetuksen kehittämissyihin kampuksella.

6 Viestintä

Haastateltujen mielestä VOK-hanke tunnetaan kampuksella varsin hyvin. Tiimi on luonut hyvät verkostot. Esitteitä on tuotettu paljon ja hankkeen kotisivut ovat kattavat. Niillä on ajantasaista tietoa tulossa olevista tapahtumista ja käytettävissä olevista työkaluista. Haastateltavien mielestä kuitenkin

”Pelkkä verkkotiedotus ei riitä, sillä sieltä etsiminen edellyttää omaa aktiivisuutta.”

Hankkeella on toiminnasta myös runsaasti kampukselle ja toimintayksiköihin jaettua painettua materiaalia. Hankkeen johtaja on pitänyt yhteyttä dekaaneihin kerran vuodessa. Pedagogisiin yliopistonlehtoreihin on pidetty tiiviimpää yhteyttä. Johtaja kertoi myös pitävänsä yhteyttä opetuksesta vastaavaan vararehtori Hannele Niemeen sekä laitosjohtajiin. Heiltä on kyselyt koulutustarpeita ja -toiveita. Hankkeen toimintakertomuksia on jaettu vuosittain toimintayksiköihin.

VOK-tiimi ei ole varsinaisesti pitänyt yhteyttä työnantajiin, sillä yliopiston kolmas tehtävä, yhteiskunnallinen vuorovaikutus, ei kuulunut VOK-hankkeen tehtävänantoon. Näitä yhteyksiä ovat hoitaneet tiedekunnat. Opiskelijoita hankkeen viestintä ei tunnu saavuttaneen kovinkaan laajasti, vaan hanke on jäänyt vieraaksi.

7 Toiminta ja palvelut, näkyminen kampuksella

Kampuskohtainen kehittämishanke sai laajaa kannatusta kaikissa haastatelluissa ryhmissä. VOK-hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin oltiin myös varsin tyytyväisiä, sekä lyhyisiin että pitkiin koulutuksiin, niin tieto- ja viestintätekniseen tukeen kuin konsultaatioihin. Useat haastateltavat toivat esille, että on ollut aikataulullisesti ja logistisesti helppoa osallistua lyhyille VOK-kursseille omalla kampuksella - eli kynnys osallistumiselle on varsin matala. Toisaalta koetaan myös, että olisi hyvä kuitenkin tavata toisten tieteenalojen edustajia esimerkiksi keskustakampuksella ja saada laajemminkin keskustella opetuksen kehittämisasioista. Joidenkin haastateltujen mielestä VOK-koulutusten aikatauluja laadittaessa olisi tullut tarkemmin tutkia yliopiston muuta koulutus- ja ohjelmatarjontaa, jotta päällekkäisyyksiä ei olisi tullut.

Hankkeen koetaan parantaneen opettajien työhyvinvointia ja pedagogista ammattitaitoa. Se on tuonut aktiiviseen keskusteluun enemmistölle uusia käsitteitä, kuten oppimisenäkemys, opetuksen laatu, opetuksen eetos.

VOK-tiimi oli tyytyväinen siihen, hankkeen koulutuksiin on osallistuttu aktiivisesti ja keskustelu opetuksesta ja sen kehittämisestä on lisääntynyt. HOPS-työpajat on koettu hyvinä tilaisuuksina – tiedekunnat ovat niissä saaneet ja osanneet tehdä yhteistyötä yli tiedekuntarajojen. Nykyisin VOK-tiimiläisiä kutsutaan moniin eri tilaisuuksiin. Opettajat ovat ottaneet opetuksen kehittämishankkeen omakseen.

Tiimiläiset ymmärtävät, että kaikkia opettajia ei saada mukaan: koulutuksien aikataulut eivät sovi kaikille eikä vastahakoisten opettajia haluta stressata painostamalla. Suoranaista vastustusta ei ole koettu, mutta vähättelevää suhtautumista kylläkin.

Dekaanien ja johtajien mielestä tutkinnonuudistus on vienyt suurimman osan opettajien työajasta. VOK-hankkeen vaikutusta opetuksen kehittämiseen ei osata arvioida, sillä menossa on ollut muitakin kehittämistoimia. Yliopistossa on ollut jopa päällekkäistä tarjontaa, mikä on koettu resurssien haaskauksena. Haastatellut olivat sitä mieltä, että opetuksen laatu kyllä paranee pikkuhiljaa. Tärkeätä on, että opettajien keskinäinen yhteistyö lisääntyy.

VOK-hankkeen arvioinnin työryhmän jäsenet kertoivat, että opettajien keskinäinen yhteistyö on lisääntynyt suorastaan valtavasti viimeaikoina – kaikki ei ole kuitenkaan välttämättä pelkäänyt VOK-hankkeen ansiota. Nyt esimerkiksi opetusansiot ovat mukana virantäytöissä. Pedagogiset yliopistonlehtorit ovat olleet erittäin tärkeitä opetuksen kehittämisessä. Uusia opetusmenetelmiä otettu käyttöön ja opiskelijakeskeisyys on lisääntynyt.

Opiskelijat kertoivat tiedostavansa nyt paremmin oikeutensa. He osaavat edellyttää hyvää ja laadukasta opetusta ja oppimisympäristöjä. VOK-hanke on jonkin verran tarjonnut myös opiskelijoille suunnattua tukea opiskelutaitojen kehittämiseen.

Biotieteellisessä, farmasian ja maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa VOK-hanke tunnutaan tuntevan hyvin. VOK-tiimiä pidetään helposti lähestyttävänä – lähinnä on kiinni tiedekunnan omasta aktiivisuudesta, kuinka paljon hankkeesta saadaan apua. Nyt suuri osa opettajista on saanut peruseväitä työssä kehittämiseen, jatkossa tarvitaan enemmän konsultointia. Toisaalta nostettiin esille, että opettajakunta vaihtuu koko ajan ja uudet opettajat tarvitsevat taas perusopetustaitojen kehittämistä. Opetuksen laatujärjestelmän kehittäminen on ollut keskustelussa esillä.

Biotieteellisen tiedekunnan ja farmasian tiedekunnan haastatellut opettajat olivat sitä mieltä, että 'opettajille VOK-hanke on näkynyt hyvin ja sen palveluita on käytetty paljon'. Hankkeen kautta on saatu tietoa uusista opetusmenetelmistä ja niiden käytöstä. Tärkeänä pidetään koulutuksen järjestämistä kampuksella, jolloin opettajilla on lyhyt matka tulla kurssille. Laitosten ja tiedekuntien välisen yhteistyön kehittymistä ja yhteistyön lisääntymistä sekä opetuskeskustelun alkamista pidetään VOK-toiminnan ansiona. On helpompi ottaa yhteyttä naapurirykköön, kun on jo tutustuttu hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa.

Biotieteellisen tiedekunnan puolella yhteistyötä VOK-hankkeen kanssa on ollut vähemmän kuin farmasian tiedekunnassa. Biotieteiden puolella oma pedagoginen yliopistonlehtori on järjestänyt paljon koulutusta. Biotieteellinen on omana tiedekuntana nuorempi kuin VOK-hanke ja tiedekunnassa on ollut menossa melkoinen rakenteellinen myllerrys. Opettajien mukaan opiskelijat eivät tiedä hankkeesta, koska

"opettajat eivät ole viestittäneet olevansa koulutuksessa – sehän olisi keekolua!"

Opiskelijat eivät ole olleet perillä hankkeesta. Opiskelijapalautetta kursseilta ja opintojaksoilta on kerätty, mutta palautteesta ja sen aiheuttamista kehittämistoimista ei ole vielä oikein osattu kertoa opiskelijoille. Opintojaksojen alussa on kuitenkin pyritty kertomaan edellisen vuoden palautteesta. Palautteita käsitellään opettajakohtaisesti ja tutkinnonuudistukseen liittyvissä ryhmissä.

Haastateltujen opettajien käsityksen mukaan biotieteellisen tiedekunnan opettajat ovat käyneet enemmän oman tiedekunnan pedagogisen yliopistonlehtorin ja käyttäytymistieteellisen tiedekunnan YTY:n järjestämissä koulutuksissa kuin VOK-hankkeen koulutuksessa omalla kampuksella. Tiedekunnassa on ollut tarvetta luoda omaa yhteisöllisyyttä ja omaa identiteettiä, kun koko tiedekunta on vielä uusi ja yhdistetty eri tiedekuntien yksiköistä.

Farmasian tiedekunnan edustajat kertoivat tiedekunnan olleen aktiivisesti mukana. VOK-toiminta on koettu hyödyllisenä ja otettu positiivisesti vastaan – pedagogiikka on tullut mukaan keskusteluihin. Opetusteknologiakeskuksen kanssa toivottiin entistä tiiviimpää yhteistyötä. Ohjausryhmän toiminta on koettu mielenkiintoisena ja palkitsevana. Lisäksi erityisesti yliopistonlehtorit ovat kokeneet saaneensa paljon uusia ideoita hankkeen yhteydessä. Jatkossa opettajat kaipaavat omalle tiedekunnalle tai laitokselle enemmän räätälöityä ohjausta.

Farmasiassa, jossa pedagoginen yliopistonlehtori on juuri aloittanut toimintansa syksyllä 2005, VOK on jo järjestänyt myös räätälöityä koulutusta. Ennen VOK-hanketta perehtyneisyys yliopistopedagogiikkaan on ollut yksittäisten opettajien harrastuneisuuden varassa. Vielä ei osata sanoa, onko VOK-hanke vaikuttanut myös opiskelukulttuuriin, sillä kulttuuriset muutokset ovat varsin hitaita.

Maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa opettajat ovat osallistuneet opetuksen kehittämiseen hyvin vaihtelevasti. Joillakin laitoksilla uudet opettajat ovat ottaneet erityisen hyvin vastaan VOK-hankkeen tarjoaman opetuksen kehittämistuen – uusia opintojaksoja on kehitetty, HOPS-käytäntö on omaksuttu ja tenttikäytännöt ovat muuttuneet monimuotoisemmiksi. Jotkut laitokset taas ovat varsin itseriittoisia eivätkä halua laitoksena olla mukana VOK-toiminnassa. Pedagogisen yliopistonlehtorin apua on käytetty, mutta lähinnä yksittäistapauksissa.

Ohjausryhmässä korostettiin, että Juonto-hanke on jo luonut maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa positiivista opetuksen kehittämiskulttuuria. Tiedekunnassa on ollut myös muita opetuksen kehittämishankkeita. VOK-hankkeen osuutta siinä kontekstissa ei ole aivan helppoa osoittaa - se on kuitenkin saanut aktivoitua opettajia ja huomaamaan, että

”Tärkeätä on, mitä saan porukan oppimaan.”

Maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa on tutkinnonuudistuksen yhteydessä tehty laaja opetuksen sisältöjen ja opetusjärjestelyiden uudistaminen ja tähän on käytetty VOK-hankkeen tukea.

Eläinlääketieteellisen tiedekunnan edustajien kuvauksen mukaan tiedekunnalla on lyhyt historia Helsingin yliopiston ja Viikin kampuksen osana. Pedagogiikkaan ei ole juurikaan panostettu. Lähes kaikki pedagogiikka on nyt tullut VOK-hankkeen kautta. VOK on toiminut katalyyttinä. On helppo käydä kursseilla kampuksella. Jotkut tiedekunnan opettajat ovat aloittaneet kasvatustieteelliset opinnot osittain jo ennen kuin VOK-hanke alkoi. Opettajat näkivät rikkautena, että kursseilla on myös aivan erityyppisiä osallistujia. Lähinnä on haettu yleispedagogiikkaa ja verkko- opetuskursseja, vielä ei ole päästy ainedidaktiikkaan. Tiedekunnan pedagoginen yliopistonlehtori tekee läheistä yhteistyötä VOK-tiimin kanssa. Haastateltujen opettajien mukaan tiedekunnassa on myös

”alettu tiedostaa, että ollaan opiskelijoita varten. Keskustelu on virinnyt ja on innokasta”.

Opettajat korostivat, että heidän alallaan pohjoismaiset yhteydet ovat tärkeitä ja ovat huomanneet kansainvälisyys opetuksessa on ollut toistaiseksi heikosti esillä VOK-hankkeessa.

Eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa VOK-hanke ja tutkinno uudistustyö on yhdistetty, opetusta on uudistettu laajasti ja hankkeen palveluita on hyödynnetty runsaasti. Haasteltujen mukaan opettajien koulutukseen menoa on helpottanut se, että on ollut mahdollisuus saada koulutusta omalla kampuksella oman tieteenalan parissa.

Erään haastatellun kampuksen **opiskelijan näkemys** oli, että opettamisfilosofia on mennyt oikeaan suuntaan. Hankkeiden vahvuutena on, että uudet opettajat saavat heti perusvalmiudet opettamiseen. Opettajien ei tulekaan kertoa,

”että nyt tehdään uusia puuhapedagogisia jippoja”,

vaan hoitaa työnsä tasaisen ammattitaitoisesti. Opiskelijan kannalta on tärkeintä, että opettajat saavat perustaidot pedagogiikassa. Nuorimmat ja kokemattomimmat opettajat kohtaavat yleensä opiskelijat ensimmäisenä ja tarvitsevat apua suurten ryhmien hoitamiseen. Opiskelijoiden mielestä opettajien tulisi tiedostaa, että opiskelijat eivät ole homogeeninen joukko, vaan heidän tulisi myös hallita erilaisuuden ja eri kulttuurien kohtaaminen.

Keskushallinnon edustajien mielestä VOK on ollut koko kampuksen palveluhanke – palvelutehtävässä tulee syntyä luottamus ja pysyvä kontakti kouluttajan ja koulutettavan välille. Tiedekuntien olisi nähtävä, kuinka arvokasta tämä yhteisöllisyys opetuksessa on.

VOK-ohjausryhmässä pidettiin tärkeänä sitä, että pedagogiset yliopistonlehtorit ovat voineet olla tiiviissä kontaktissa VOK-tiimiin. VOK on tarjonnut tukea tiedekunnille opetuksen kehittämistyölle ja HOPS-käytäntöjen luomiselle myös tätä kautta.

Ohjausryhmässäkään ei ole juuri käyty keskustelua siitä, mitä on hyvä ja laadukas oppiminen ja osaaminen. Tähän tuntuu vaikuttaneen se, että luonnontieteilijöiden ja kasvatustieteilijöiden välillä on kulttuurisia ja kielellisiä eroja. Näin näkemyksellinen keskustelu ollut hyvin niukkaa ohjausryhmässä.

Biotekniikan instituutin näkemys VOK-hankkeesta poikkesi selvästi muista. Instituutin mielestä VOK on väärä suunta ja väärä konsepti – tällaiseen ei pitäisi satsata. Helsingin yliopiston tulee olla tiedeyliopisto ja sen pitää satsata tutkimukseen ja tohtorikoulutukseen. Maisteriksi pitäisi valmistua nykyistä nuorempina. VOK-hankkeen toteuttamasta koulutuksesta ainoastaan tutkimusetiikka on koettu instituutin kannalta tärkeäksi. Haastateltujen opettajien mukaan Biotekniikan instituutti haluaa opetukseen panostettavan. On tärkeätä saada kontakti opiskelijoihin varhain, jotta saadaan parhaat opiskelijat jatkokoulutukseen. Instituutti korostaa jatkokoulutuksen ja väitöskirjatyön ohjauksen osaamistaan. Graduate Schoolit nähdään tärkeinä, niitä on haluttu saada ja saatu.

VOK on näkynyt suhteellisen vähän instituutin sisällä, sillä hanke ei ole kohdannut instituutin tarpeita, eikä instituutin puolelta ole aktiivisesti haluttu sen toimintaan vaikuttaa: 'Instituutin tarpeet ja VOK-hankkeen tarjoukset eivät ole kohdanneet.' Instituutin edustajien mielestä väitöskirjatyöntekijöillä on jo täydet aikataulut ja dosentit osaavat jo opettaa – siis kenelle he tarvitsisivat koulutusta? Ryhmänjohtajatkin ovat projektiluonteisissa lyhytaikaisissa työsuhteissa, he eivät ehdi osallistumaan.

VOK-hanke on hallinnollisesti osa Viikin tiedekirjastoa. Pedagogista kirjallisuutta on hankittu kirjastoon VOK-tiimin aloitteesta. Yhteistyössä VOK ja Aleksandria eivät kilpaile keskenään vaan niiden palvelut pikemminkin täydentävät toisiaan.

Asiantuntijoiden ja keskushallinnon edustajien ryhmässä kerrottiin, että Helsingin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa ollut professori Kirsti Longan vetämä VOK:n kaltainen hanke. Siellä oli aluksi voimakasta vastustusta ja se jatkui osittain koko hankkeen ajan. Erillistä kehittämisorganisaatiota ei koettu tiedekunnan omaksi. Samoja piirteitä nähtiin VOK-hankkeessa:

”VOK on ollut pitkä prosessi, se on joutunut installoimaan toimintoja ja legitimoimaan itsensä, tekemään itsensä tarpeelliseksi.”

8 Arviointimenettelyt ja tavoitteiden saavuttaminen

Ohjausryhmä on ottanut hankkeen periaatteeksi kehittävän arvioinnin korkeakoulujen arviointineuvoston suosituksen mukaisesti. Hankkeen alkaessa on tehty Selvitys opetushenkilökunnan kokemasta verkko-opetuksen tuen tarpeesta (12). Hankkeen alussa on tehty Nykytilakartoitus, osat A ja B v. 2003 (5). Kartoituksessa kuvataan lähinnä sitä millaisia opetuksen ja erityisesti tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön kehittämistoimia kampuksella jo on tehty. Varsinaisesti ei ole etsitty ja kartoitettu olemassa olevaa osaamista tai sen puutteita laitos-, tiedekunta- tai kampustasolla.

Vuonna 2003 elokuussa hankkeen johtaja on tehnyt itsearviointiraportin ja loppuvuodesta on kyselty kampuslaisten VOK-tuntemusta (7) (10). Vuoden 2004 toimintakertomuksen (11) mukaan ko. vuoden lopulla oli todettu, että

”yleisten lyhytkestoisten tilaisuuksien määrä on sopiva, eikä niitä enää lisätä. Jatkossa keskitytään enemmän laitoksille ja tiedekunnille räätälöityyn koulutukseen, tilaisuuksiin ja konsultointiin.”

Elokuussa 2005 on tehty palautekysely verkkolomakkeella (4). Tarkoituksena on ollut selvittää 'laajemmin kokemuksia VOKin toiminnasta'. Lomake lähetettiin 228 VOK-toimintaan osallistuneelle ja 26:lle, jotka eivät siihen olleet osallistuneet. Vastausprosentti oli 18. Etenkään opiskelijoiden ja tilaisuuksiin osallistumattomien näkemyksiä ei saatu kartoitettua. Saatua palautetta ei voi pitää kattavana eikä sen perusteella voi tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Syyskuussa 2005 on valmistunut VOK-tiimin tekemä Toiminnan yhteenveto ja itsearviointi(3). Itsearviointi on luonteeltaan pikemminkin toteava ja toteutunutta toimintaa kuvaava kuin esim. aidosti SWOT-pohjainen myös uhkia ja heikkouksia ruotiva analyysi.

Arvioinnin työryhmässä todettiin, että VOK-hanke on suunnattu vain opettajille. Arviointiryhmä on kokenut roolinsa hieman selkiytymättömänä. Ryhmä on kuitenkin ollut varsin yksimielinen arviointinäkemyksissään ja niistä on niin sanotusti 'intetty VOK-tiimin kanssa'. Ryhmä kokee kuitenkin saaneensa osan ajatuksistaan läpi itsearviointiin, vaikka ei päässytäkään riittävästi vaikuttamaan itsearviointiraportin sisältöön VOK-tiimin aikatauluongelmien vuoksi. Esim. SWOT-

analyysia ei itsearviointiin kuitenkaan saatu eikä kaikkea toivottua tilastoaineistoa, kuten VOK-toimintaan osallistuneiden määrää suhteessa opetushenkilökunnan määrään tiedekunnissa. Toisaalta on muistettava, että raportointiaika lyheni kuukaudella alkuperäisestä ja aiheutti näin ollen ongelmia kaikkien tulosten saamiseen.

Arviointiryhmässä ei oltu varmoja siitä, osaisivatko opiskelijat asettaa tavoitteita tai arvioida toimintaa. Ohjausryhmässä on ollut kyllä mukana opiskelijoita, mutta nämä ovat olleet melko passiivisia. Opiskelijapalautetta kerätään arviointiryhmän mukaan paljon. Palautteita keräävät tiedekuntatasolla yleensä pedagogiset yliopistonlehtorit. VOK-hankkeella arvioitiin olleen vaikutusta oppimista tukevana tekijänä.

VOK-tiimin mielestä on liian aikainen vaihe kysellä opiskelijoilta näkemyksiä opetuksen kehittymisestä – opettajat ovat vasta kehittämistyön alkutaipaleella eikä kaikkia ideoita ole vielä ehditty toteuttaa. Tiimin näkemys on, että opiskelijoiden oppiminen on tärkeintä. Opiskelijoille on järjestetty kaksi omaa tilaisuutta ja muutamia yhteisiä opettajien kanssa.

Hankkeen johtajan mukaan VOK-tiimin laatimassa itsearviointiraportissa on kuvattu etenemistä ja arvioitu toimintaa koko ajan kehittyvänä projektina. Hanke on ollut vielä pilottivaiheessa ja toimintaa kehitetty kokemuksien ja palautteiden pohjalta. Raportti voi kuulostaa kiltiltä, mutta hänen mielestään ei ollut tarkoituksenmukaista kirjoittaa raporttiin kaikkia tuskia ja vaikeuksia.

”on tehty rakenne tälle toiminnalle – on suunniteltu, ei ole lähdetty suin päin liikkeelle”.

Helsingin yliopistossa opetusteknologiakeskuksen, yliopistopedagogiikan tutkimus- ja kehittämiskeskus YTY:n, VOK-hankkeen ja tiedekuntien välinen työnjako ei ole ollut selvää. VOK-hanketta on jouduttu markkinoimaan kovasti, jotta se on opittu tuntemaan ja ottamaan huomioon.

VOK-hankkeen johtaja ei ole halunnut antaa jatkoa varten liian selviä toimintamalleja. Hänen mukaansa

”Olisi traagista, jos kampuksella ei jatketa opetuksen kehittämistä VOK:n jälkeen. ... Keskushallinnon tulee koordinoida jatkoa ja katsoa rajapintoja.”

Tiimi tuntee saaneensa ohjausryhmältä aika vähän tietoa hankkeen eri osapuolten tarpeista ja kehittämiskohteista. Siksi he ovat toimineet Helsingin yliopiston opetuksen kehittämisohjelman ja hankkeen alussa tehdyn toimintasuunnitelman mukaisesti. Tiimin kokemuksen mukaan toimintaan osallistuneet opettajatkaan eivät aina tiedä, mitä tarvitsevat ja sanovat, että VOKin pitää tarjota. Tiimi on myös pitänyt omia kehittämispäiviä vuosittain ja laatinut näissä SWOT-analyysseja ja hyödyntänyt tuloskorttimittariston (Balanced Score Card) mukaisia indikaattoreita.

Hallinnon ja asiantuntijoiden keskuudessa kaivattiin itsearvioinnista numero-tietoja tai muuta näyttöä, sillä 'meistä tuntuu, että onnistuimme hyvin' ei riitä. Tutkimusraportti hankkeen ideoiden toteutumisesta puuttuu vielä tässä vaiheessa. Opiskelun ja oppimisen laatuun vaikuttavat monet tekijät - kuinka VOK-

hankkeen osuutta voidaan siinä kentässä arvioida. Kykyä kehittävään palautteenantoon on lisättävä. Aiemmin opettajat ovat leimanneet opiskelijoita ja nykyisin opiskelijat antavat leimoja opettajille. Kriittinen keskustelukulttuuri opetuksen ja opiskelun suhteesta kaipaavaa vielä kohentamista.

Haastateltavat arvelivat, että VOK-kriittisen opettajakunnan kriittisyys kohdistuu pikemminkin johtamistapaa kuin hanketta kohtaan. Heidän kuulemansa palautteen mukaan osallistujat ovat kiitelleet hankkeen kouluttajia.

Hallinnon ja asiantuntijoiden edustajien mielestä hankkeen huolellinen arviointi on nyt tärkeää, jotta kokemuksia voidaan hyödyntää laajasti koko yliopiston opetuksen kehittämistä suunniteltaessa. Nyt käydään keskustelua palvelusopimus-käytännöstä eli mikä on keskushallinnon, tiedekunnan ja kampuksen työtä.

Haastateltujen opiskelijoiden kertoman mukaan heillä on mahdollisuus antaa palautetta kaikkien kurssien lopussa. Myös ainejärjestöjen mielipiteitä kuullaan kampuksella. Joidenkin opiskelijoiden tieto- ja viestintätekniiset taidot ovat puutteellisia. Opiskelijoilla on toistaiseksi vain vähän kokemusta esimerkiksi verkkokursseilla opiskelusta. Opiskelijapalautetta kerätään, se otetaan vastaan ja palautteen perusteella kurssit myös muuttuvat vuosittain. Jotkut opettajat kertovat millaista palautetta on tullut. Opiskelijat ovat olleet hyvin tyytyväisiä verkkopohjaisiin arviointeihin ja tenttiakvaario-käytäntöön. Opiskelijamielipide:

”Viikissä on hyvälaatuinen opetus ja opetuksen tukipalvelut opiskelijan näkökulmasta. Opettajakunnan asenne oikea – opiskelijakin on ihminen.”

Toisaalta todettiin, opiskelijoiden hyvinvointi on pidettävä erillään opetuksesta – pitää olla jokin paikka pelkästään opettajille.

9 Tulevaisuuden näkymät

Kaikkien haastateltujen mielestä opetuksen kehittäminen ja tukeminen sekä opettajien pedagoginen koulutus on saanut tunnustetun aseman ja tullut jäädäkseen ja sen jatkuvuus on jotenkin turvattu. Selkeää toimintamallia tuleville vuosille ei kuitenkaan vielä hahmotettu. Kysymyksiä nousi paljon ja joitakin toiveita tai ehdotuksia mahdollisiksi uusiksi käytännöiksi. Biotekniikan instituutti peräänkuulutti selkeimmin tarvetta toisen tyyppiseen toteuttamistapaan kuin VOK-hankkeessa on tähän mennessä ollut.

Tiimin mielestä VOK on määrätietoisesti rakennettu ja toimiva hanke ja se voisi jatkaa Viikin tiedekirjaston alla. Kaikki Helsingin yliopiston opetuksen kehittämistahot pitäisi saada yhdessä keskustelemaan opetuksen kehittämisen organisoimista jatkosta.

Dekaanit, professorit ja laitosjohtajat totesivat, että opetuksen kehittäminen on nyt saatu käyntiin. Mutta VOK-budjetin suuruisen kustannuksen vyöryttäminen jatkossa kampuksen tiedekunnille ei tunnu mahdolliselta. Sitoutuminen, halukkuus jatkaa projektia on pitkälti kiinni siitä, miten rahoituskuvio muuttuu. Perusasiat on nyt opittu, jatkossa tarvitaan uudenlaista ohjausta, uudenlaista tukea

opettajille. Millaista, sitä ei vielä ole täysin tunnustettu. Jatkossa työnohjauksellinen toiminta saattaisi olla yksi vaihtoehto.

Voisiko VOK-tyyppinen hanke jatkaa jossain muodossa? Tämä olisi nyt puhuttava auki myös yliopistotasolla. Nykyisen kaltainen hanke merkitsisi noin 50.000 euron vuosittaista resursointia tiedekuntaa kohti. Kannattaako tiedekunnan satsata kampustason hankkeeseen vai palkata toinen pedagoginen yliopistonlehtori? Pedagogiset yliopistolehtorit ja VOK-hankkeessa kouluttautuneet opettajat voisivat jatkossa muodostaa opetuksen kehittämisen ydinryhmän.

Jatkossa tarjottaisiin myös peruskoulutusta uusille opettajille – mutta kuka ja missä tarjoaa? Ainedidaktiikkaa tai vastaavaa alakohtaista koulutusta tarvitaan myös. Viikin kampuksella on paljon kokeellisen luonnontieteen opetusta. Sen erityispiirteet olisi otettava selvemmin vielä tarkasteluun.

Biotieteellisen ja farmasian tiedekuntien edustajien mielestä pedagoginen yliopistonlehtori on äärettömän tärkeä voimavara tiedekunnassa. Nämä virat olisi välttämätöntä saada vakinaistettua. Nyt heidän toimenkuvansa on hieman päällekkäinen VOK-hankkeen kanssa. VOK voisi tarjota jatkossa yleisluontoista pedagogista koulutusta koko kampuksella. Pedagoginen yliopistonlehtori voisi tuoda mukaan enemmän koulutusalaakohtaista tukea aina virantäytöistä alkaen ja luoda muiden opettajien kanssa opiskelijakeskeisiä toimintamalleja.

Keskushallinnon näkemys oli, että tämän Viikin kampuksen hankkeen toimintamalli ja siellä löydetty ja luodut hyvät käytännöt pitäisi nyt saada levitettyä myös muille kampuksille sekä YTY:n ja OTK:n toimintoihin. Toisaalta saman laitoksen, tiedekunnan yhteistyön ja yhteisöllisyyden lisääminen ehkä häviää, jos opettajien koulutuksessa on mukana kovin monen eri alan edustajia eri kampuksilta. Verkopedagogiikan kehittäminen on nostanut yleisiä pedagogiikan ongelmia tarkasteltaviksi ja ratkaisuna on korostunut henkilökohtainen ohjaus, sitä pidetään arvokkaana ja sitä tarjotaan, mutta samojen pedagogisten ongelmien ratkaisemiseen kontaktiopetuksen yhteydessä ei henkilökohtaista tukea jostain syystä koeta tarpeelliseksi.

Entä mikä on pedagogisten yliopistonlehtorien rooli? He ovat lähellä opetusta – varsin pysyvää joukkoa viisivuotisine virkoineen. Olisiko YTY ja pedagogiset yliopistonlehtorit paras mahdollinen yhteistyökuvio Viikin kampuksella? Olisivatko pedagogiset yliopistonlehtorit jatkossa käyttäytymistieteellisen tiedekunnan YTY:n henkilöstöä – mutta tiedekuntien käytössä? Kuka olisi silloin esimies?

Todelliset muutokset tulevat hallinnon syvärakenteiden kautta – kuka päättää esimerkiksi, ketä valitaan opetustehtäviin, pelkkä pedagoginen koulutus ei riitä – dekaanien tueksi tarvitaan pedagogisia yliopistonlehtoreita.

Ohjausryhmän enemmistön mielestä Viikin kampuksella tulee järjestää jatkosakin omaa pedagogista koulutusta ja VOK-tyyppistä toimintaa, YTY ei yksin riitä. Mutta nyt tarvitaan yliopistotasoista keskustelua tästä työjaosta. YTY voisi ottaa yliopistopedagogiikan perusvastuun ja se toimisi omalla erillisrahoituksella. Viikki on (ollut) optimaalinen pilotti.

Maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan näkökulmasta katsoen uusille opettajille tarvitaan yleistä pedagogista koulutusta. On melko sama kuka sen antaa ja missä, kunhan tuotetaan edullisesti. Lisäksi tarvitaan kohdennettua koulutusta.

Farmasian tiedekunnan edustajien mielestä VOK-hanke on ollut tarpeellinen. Tiedekunta olisi halukas jatkamaan toimintaa nykyisenkaltaisena, jos vain rahoitus voitaisiin turvata. Tulevaisuudessa tiedekuntien tarpeet kasvavat ja syvenevät: perustietämys on jo saatu, nyt tarvitaan uudenlaista tukea. Tiedekuntia kuullen löytyisi konsepti sille, miten opetuksen tukipalvelut tulevaisuudessa järjestetään.

Biotieteellisen tiedekunnan edustajien mielestä opetuksen kehittämistukea tarvitaan sekä laitos- ja tiedekuntatasolla että kampus- ja yliopistotasolla. VOK edustaa kampuksen koulutusta, YTY yliopistotasolta. Näissä on nykyisellään jonkin verran päällekkäisyyttä. Eri tasojen koulutuksen ja tuen pitäisi tukea toisiaan, ei kilpailla keskenään. Rahoituskuviot nähtiin ongelmina.

Eläinlääketieteellisen tiedekunnan edustajat painottivat pedagogisten yliopistonlehtoreiden ja kampuksen yhteistyön tärkeyttä. He kokivat saaneensa VOK-hankkeelta selvästi tukea. Koulutuksessa tulee olla useita tasoja ja YTY:ä tulee hyödyntää yleispedagogiikassa, mutta kampuksen täsmäkoulutusta ja räätälöityä koulutusta yhdessä pedagogisten yliopistonlehtoreiden kanssa tarvitaan sen lisäksi. Pieni tiedekunta ei kykene hoitamaan yksikseen ko. tehtävää, vaan näkee, että pedagogiikan opetus tulee antaa ammattilaisten hoitoon, esimerkiksi käyttäytymistieteellisessä tiedekunnassa. Kampuksella tarjotaan sitten omien tieteidenalojen tarvitsemää koulutusta ja tukea.

Erään haastatellun opiskelijan näkemys on, että opetuksen kehittämistoimintaa kampuksella tarvitaan edelleen ja rahoituksen tulisi jatkossakin olla tiedekunnista riippumatonta.

Biotekniikan instituutin edustajilla oli edellisistä poikkeava näkökulma: Instituutin tarpeita VOK-hankkeen tarjonta ei ole kohdannut. Biotekniikan instituutti suhtautuu opetuksen kehittämiseen myönteisesti, mutta ei pidä VOK-hankkeen kaltaista tapaa organisoida näitä palveluja oikeana tai tehokkaana. Instituutin kanta on se, että keskitetysti hoidetut opetuksen kehittämisspalvelut kykenevät turvaamaan laadukkaamman ja palvelujen aitoa tarvetta heijastavan toiminnan sekä sellaisen toiminnan, joka palvelee yliopiston perustehtäviä eli tutkimusta ja siihen perustuvaa opetusta. Näin ollen instituutti ei aio osallistua hankkeen rahoitukseen jatkossa eikä puolla vastaavanlaisen hankkeen jatkamista kampuksella.

VOK-tiimin johtajan mielestä opetuksen laatua ja opetuksen pedagogiikan kehittämistä ei voida sivuuttaa. Hän näkee, että ohjausryhmässä on mahdollisuus esittää omia koulutustarpeita – myös tutkijakoulujen tarpeita. Opetuksen kehittämisen organisoiminen nykyinen malli ei ole kaikkein paras mahdollinen. Yliopistotasolla tulisi selvittää rajapinnat ja vastuut - tulisiko YTY:n toimia keskitetysti ja satelliittien avulla. Mikäli VOK in kaltainen toiminta jatkuu, tulisi miettiä uudestaan ohjausryhmän kokoonpano ja työskentelyn tavoitteet. Jatkossa kampuksen tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön tukihenkilöt, pedagogiset yliopistonlehtorit ja VOK-tiimin jäsenet voisivat tehdä entistä tiiviimmin koordinoitua yhteistyötä. Opetuksen kehittämisen asiantuntijoita tarvitaan edelleen tiedekunta-, kampus- ja yliopistotasolla (kuten YTY). Olisi tärkeä määritellä yhdessä eri toimijoiden toimenkuvat päällekkäisen työn välttämiseksi ja synergiaetujen hyödyntämiseksi.

Asiantuntijoiden ja hallinnon piiristä nostettiin ajatus, että VOK-hanke tulisi hajottaa tiedekuntiin. Tällöin pedagogiset yliopistonlehtorit olisivat hankkeen jä-

seniä ja toimisivat tiedekunnissa myös substanssin opettajina. Kaikki eivät kuitenkaan usko, että tällainen toimisi Viikissä.

10 Ulkoisen arvioinnin analyysi VOK-hankkeesta ja johtopäätökset

10.1 Yleishavainnot

VOK-hankkeen yhtenä tärkeänä lähtökohtana oli Helsingin yliopiston kansainvälinen tutkintojen ja koulutuksen arviointi. Se nosti keskeisimmiksi kehittämiskohteiksi seuraavat teemat:

1. Opetustoiminnan johtaminen ja laadunarviointi
2. Opetussuunnitelmatyö
3. Henkilöstön osaaminen ja jaksaminen
4. Opiskelijakeskeisyys

Nämä aiheet on sittemmin kirjattu myös yliopiston opetuksen ja opintojen kehittämisohjelmaan. Näistä VOK-hankkeen tavoitteiksi on otettu lähinnä kohdat 2 ja 3. Hanke tuki selvästi yliopiston ja kampuksen tiedekuntien strategioiden ja ohjelmien toteuttamista sekä kansainvälisen evaluoinnin em. kehittämisehdotuskohdientoteuttamista. Hanke tuki merkittävästi myös meneillään olleen tutkinnonuudistuksen periaatteiden toteuttamista, vaikka tutkinnonuudistuksen läpivieminen verotti varmasti opettajien intoa ja mahdollisuuksia osallistua täysipainoisesti VOK-toimintaan. Uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen prosessin käynnistyminen on varmasti vienyt johtajien voimia ja mahdollisuuksia paneutua aktiivisesti pedagogiseen johtamiseen.

Hankkeella on koko sen toiminnan ajan ollut ohjausryhmä, jossa on jäseniä kaikkien tiedekuntien, tiedekirjaston ja instituutin henkilökunnista ja opiskelijoista. Ohjausryhmä on kokoontunut useita kertoja vuodessa ja se on hyväksynyt vuosittaisen toimintasuunnitelman ja toimintakertomuksen. Myös budjetit ja tilinpäätökset ovat kulkeneet ohjausryhmän kautta. Näin ohjausryhmä - ja sitä kautta kampuksen kaikki tiedekunnat, laitokset ja yksiköt - on ollut periaatteessa koko ajan tietoinen hankkeen etenemisestä.

Hankkeen koulutuksissa on toukokuun loppuun 2005 mennessä ollut itsearvioinnin (3) mukaan yhteensä 2528 osallistujaa, kaikkiaan 987 eri henkilöä. Yksittäisiä tilaisuuksia on järjestetty 108 ja pitkäkestoisia koulutuksia 14. Koulutukset ja muut tilaisuudet ovat olleet aiheiltaan relevantteja ja järjestelyiltään hyviä. Opettajat ja ohjaajat ovat olleet asiansa osaavia ja helposti lähestyttäviä. Hanke on ollut luomassa opetuksen kehittämislle suotuisaa asennetta ja ilmapiiriä koko kampukselle.

Kehittämishanke on aina luonteeltaan kertaluonteinen ja määräaikainen, siksi hankkeessa tulee keskittyä muutamaan ydinasiaan eikä muutaman vuoden mittainen hanke voi yksinään ratkaista kaikkia kehittämistarpeita.

Voidaan todeta, että VOK-hankkeen tavoitteet

- § opetus- ja tutkimushenkilöstön pedagogisen osaamisen kehittäminen
- § opetukseen ja oppimiseen liittyvän asiantuntijatiedon ja hyvien käytänteiden levittäminen
- § opetus- ja oppimiskulttuurin edistäminen kampuksella
- § opetusyhteistyön edistäminen yli tiedekuntarajojen
- § opiskelijoiden oppimisen laadun edistäminen

saavutettiin kokonaisuudessaan hyvin. Opiskelijajäsenen (viimekäden asiakkaan) kanta:

"Olen opiskellut kahdella kampuksella ja voin sanoa vilpittömästi, että Viikissä asiat ovat hyvin!"

VOK-hankkeella on ollut jopa tavoitteiden yli meneviä vaikutuksia - haastatteluisa tuli useampaankin kertaan esille, että uuden kampuksen toiminnan kaikinainen yhteinen kehittäminen on saanut selvästi vauhtia VOK-toiminnan kautta ja yhteinen keskustelukulttuuri on kehittynyt eli opetuksen kehittäminen kampuksella jatkuu ja kampustaminen vahvistuu.

Opetustoiminnan johtaminen ja laatutyö ovat jääneet heikommalle eli ei ole otettu pedagogista johtamista ja johtajakoulutusta osaksi koulutustarjontaa. Tiedekunnilta ja ainelaitoksilta ei ole edellytetty opetus- ja opiskeluprosessin asiakastarpeiden eikä laadun määrittelyä eli mitä on hyvä oppiminen ja osaaminen, miten opetus voi sitä parhaiten tukea ja miten VOK voisi parhaiten vastata em. määrittelmistä nouseviin koulutustarpeisiin. VOK-hankkeen tavoitteet lähtevät opettajakeskeisesti siitä, mitä opettajat odottavat. Laitoksien ja tiedekuntien kokonaisosaamistarvetta tai koko opetus- ja opiskeluprosessien kriittisiä pisteitä (eli 'heikoimpia lenkkejä') ei ole kartoitettu laitoksilla eikä tiedekunnissa eikä VOK-tiimikään ole sitä tehnyt. Nämä opetuksen ja opiskelun kannalta heikoimmat lenkithän saattavat olla jotain aivan muutakin kuin opettajan vajavaiset pedagogiset taidot - vaikkapa heikosti koordinoitu lukujärjestys, puutteelliset kirjasto- ja informaatiopalvelut, heikko mikrotuki, opintoasioiden osaston toimimattomuus, väärä rekrytointipolitiikka - vain eräinä esimerkkeinä.

Tämän määrittelyn pois jättäminen näkyy mielestämme esimerkiksi siinä, että

- § tiedekuntien/laitosten ja VOK-tiimin välille ei aina syntynyt hyvää yhteistyötä, kun tiedekunnat/ laitokset eivät tienneet mitä opetuksen tukipalvelua itse asiassa kipeimmin olisivat tarvinneet
- § ohjausryhmän jäsenet eivät löytäneet rooliaan
- § arviointiryhmän ja VOK-tiimin arviointikäsitteet eivät käyneet aina yksiin.

Nämä vastaavat havainnot ovat varmasti tehtävissä ainakin jossain määrin kaikissa yliopistoissamme. Toisaalta yksittäisten opettajien innostuminen opetuksen kehittämiseen, varsinkin kun heitä on samalla kampuksella ja sen tiedekunnissa ja laitoksilla niinkin paljon kuin tässä VOK-hankkeessa, vaikuttaa varmasti myös laajempaan opetuksen kehittämiseen pikkujalaa.

Toisaalta tuntuu suorastaan siltä, että nyt käytetty lähestymistapa on tuottanut jopa parempaa tulosta, kuin jos olisi lähdetty liikkeelle pedagogisten johtajien koulutuksesta - tätä tarvetta ei ehkä olisi lainkaan tunnustettu hankkeen alkuvaiheessa eikä hanke ehkä olisikaan saanut aikaan nykyisen kaltaista innostuneisuutta.

Myöskään opiskelijakeskeisyyteen ei suoranaisesti ole kiinnitetty huomiota, joskin yhteistoiminnallisten opetusmenetelmien kautta asia nousi mukaan hankkeeseen ja opiskelijoillekin järjestettiin muutama lyhyt koulutus.

Tarkastelemme seuraavassa tarkemmin Viikin kampuksen tilannetta hankeaikana, analysoimme tarkemmin hankkeen onnistumista eri näkökulmista ja esitämme joitakin kehittämissideoita tai jatkotoimia.

10.2 Viikin kampuksen tilanne

Kampusrakenne ja kampushallinto ovat varsin uusia Helsingin yliopistossa. Toiminta ja käytännöt eivät ole vielä vakiintuneet, vastuut ja toimintarajat (kampus/tiedekunnat/laitokset/toimintayksikkö) eivät ole kaikin osin vielä hahmottuneet. Viikin kampuksen tiedekunnat edustavat kaikki perus- tai soveltavia luonnontieteitä mutta ovat keskenään hyvin erilaisessa kehitysvaiheessa:

Biotieteellinen tiedekunta on uusi, vasta 1.1.2004 toimintansa aloittanut, eri tiedekunnista tulevista laitoksista muodostettu yksikkö. Sen sisäiset rakenteet, toimintakulttuuri ja oma identiteetti ovat vielä osin selkiintymättä. Tiedekunnan eheyttämiseen ja toiminnan yhtenäistämiseen kuluu vielä runsaasti energiaa. Tiedekunnassa on myös paljon tiedekunnan omista tarpeista lähtevää pedagogisen yliopistonlehtorin järjestämää opetuksen kehittämistä ja opettajien koulutusta, joten VOK-hankkeen toiminta ei ole ollut korvaamatonta.

Farmasian tiedekunta on sinänsä vanha itsenäinen ja kompakti yksikkö, mutta vasta saanut tiedekuntastatuksen (1.1.2004). Tiedekunta on saanut vasta syksyllä 2005 oman pedagogisen yliopistonlehtorin. Tiedekunta on ollut hyvin innostunut VOK-hankkeesta ja opettajat ovat varsin motivoituneesti ja runsaslukuisesti osallistuneet koulutuksiin ja sen luomiin kehittämishakkeisiin. Myös tiedekunnan johto tuntuu sitoutuneen tähän kehittämistyöhön vahvasti.

Eläinlääketieteellinen tiedekunta on varsin pieni, kompakti ja homogeeninen tiedekunta, sinänsä vanha, mutta vasta äskettäin liitetty Helsingin yliopistoon tiedekuntana. Osa sen toiminnoista on edelleen Hämeenkadun varrella - tämä aiheuttaa jonkin verran hajanaisuutta. Tiedekunnassa on VOK-hankkeen myötä herätty pedagogiseen keskusteluun ja opettajat ovat innostuneet omasta työstään uudella tavalla. Pedagogiset yliopistonlehtorit ovat olleet aktiivisia ja asian-tuntevia verkoston jäseniä.

Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta on Viikin ”kanta-asukas”, tiedekuntana jo vanha kampuksen muihin tiedekuntiin verrattuna. Sillä on myös varsin ”pitkät” perinteet opettajien pedagogisessa kouluttamisessa - esimerkiksi laaja opettajien osaamisen ja opetuksen kehittämisen Juonto-hanke oli alkanut jo 1998. Tiedekunnassa on siis myös perinteitä syvällisestä ja laajasta opetuskeskustelusta.

Kun sisäiset rakenteet ovat kunnossa, on jaksettu olla aktiivisesti mukana myös VOK-hankkeessa. Tiedekunnan pedagoginen yliopistonlehtori/tutkijalehtori oli alun perin ideoimassa kampuksen yhteisten tukipalveluiden hankehakemusta.

Biotekniikan instituutti on tutkimuspainotteinen lähinnä jatkotutkintokoulutukseen keskittynyt yksikkö, jossa opiskelijat pääsääntöisesti opiskelevat ja työskentelevät tutkimusryhmissä. Instituutti ei näe varsinaisesti tarvetta panostaa perusopetuksen kehittämiseen. Se ei vastusta opetuksen kehittämistä sinänsä, mutta ei halua sitoa VOK-hankkeeseen resursseja eikä jatkossa motivoida opettajaan osallistumaan sen toimintaan.

Viikin tiedekirjasto perustettiin vuonna 1999. Se on kehittänyt toimintaansa koko kampusta monipuolisesti palvelevana yksikkönä. Tästä on yhtenä osoituksena tuki ja resursointi, jota se on tarjonnut VOK-hankkeen toiminnalle sekä fyysisten tilojen että erilaisten tukitoimien muodossa.

Arvioijille muodostui selkeä tunne siitä, että opetuksen kehittämisen tärkeys on sisäistetty kaikissa tiedekunnissa ja yksiköissä ja että opetusansiot otetaan nykyisin selkeästi huomioon virantäytöissä. Kukaan haastatelluista ei kyseenalaistanut opetuksen kehittämisen tarvetta. Biotekniikan instituutin tutkijat ja johto olivat selvästi heikoimmin sitoutuneita - tutkijakoulutus on heille tärkeintä. Tutkijoiden ja tutkijakoulutuksen tarpeita VOK-hanke ei ole vielä saanut tyydytettyä. Tutkijoiden hyödyntäminen yliopistojen perusopetuksessa kaipaava laajempaa uudelleenarviointia.

10.3 VOK-toiminnan vahvuudet ja saadut hyödyt

Tietoisuus opetuksen kehittämisen tärkeydestä on herännyt - paluuta ei enää ole. Opetuskeskustelu on virinnyt, kehittynyt ja lisääntynyt – monet hankkeet ovat yhdessä vieneet tähän suuntaan. Enemmistö haastatelluista haluaisi jatkaa opetuksen kehittämistä kampustasolla - kyse on vain miten ja millä resursseilla.

Opettajat kokevat saaneensa äänensä kuuluville, työnsä näkyväksi ja arvostetuksi. He ovat saaneet lisää itsetuntoa, innostuneet oman työnsä kehittämisestä ja itsensä kouluttamisesta. Opetuksen ammattimaisuus on hyväksytty. Opetuksen kehittäminen koetaan usein ammatti-identiteetin kehittämiseksi. Voimautuminen ja työssä jaksaminen on parantunut, opetuksesta on tullut yhteisöllisempää toimintaa. Kampuksella annettu koulutus on koettu erittäin positiivisena ja yhteisöllisyyttä lisäävänä.

VOK-tiimiä ja muita VOK-toimijoita kiitetään. Opettajat ja kouluttajat ovat olleet erittäin pidettyjä. VOK-tiimi on seurannut yliopisto-opetuksen kansainvälisten trendien kehittymistä ja toiminut tutkimuksellisesti. Pedagogiset yliopistonlehtorit ja VOK ovat olleet hyvä kombinaatio yleensä - osittain yhteistyö olisi voinut olla tehokkaampaa ja vastuultaan selkeämmin määriteltyä. Myös yhteistyö opetus-tekniakeskuksen kanssa on ollut hedelmällistä.

Yksiköiden ja laitosten yhteyshenkilöverkoston luominen ja verkko-opetuksen tukihenkilöiden kanssa tehty yhteistyö on ollut merkittävä saavutus. Tutkimus- ja ammattieteen kokonaisuuden toteuttaminen on ollut hyvä päänavaus tutkijoiden

mukaan saamiseksi. Opiskelijat ovat tulleet hieman tietoisemmiksi omista oikeuksistaan ja opetuksen kehittämistyöstä.

10.4 VOK:n toiminnan heikkouksia

Nykytilakartoitus Osa B (5) toteaa, että

”Kansainvälisen tutkintojen ja koulutuksen arvioinnin mukaan keskeisimpiä kehittämiskohteita Helsingin yliopistossa on opetustoiminnan johtaminen ja laadunvarmistus.”

ja että

”Opetuksen kehittämisen on myös oltava tiedeyhteisöllistä toimintaa ja sitä tulee laitosten johtajien myös johtaa.”

Tähän VOK ei ole tähän mennessä täysin vastannut.

Kuten edellä jo todettiin, on pedagoginen keskustelukulttuuri kampuksella vielä nuorta ja varsinaisesti pedagogista johtamista ei ole vielä tunnustettu. Tiedekunnat eivät tunnu osaavan vielä sanoa mitä odottavat – ehkä siksi, että eivät ole tehneet sisällään itselleen selväksi mitä on laadukas opetus ja oppiminen. Eli esimerkiksi, mitä sillä tavoitellaan ja mikä on paras mahdollinen tulos olemassa olevilla resursseilla. Selkeät konkreettiset tavoitteet puuttuivat - näin myös indikaattorit – ja sitä kautta myös selkeä seuranta. Toiminnan arviointi ei ole vielä kattavaa – selkeää tiedon keruuta tarvitaan lisää.

Joidenkin **haastateltavien** mielestä VOK-toiminnassa ei ole kyllin selvästi sisäistetty hankkeen palveluluonnetta, vaan on lähdetty kehittämään toimintaa pedagogiikan omasta viitekehystä eikä kampuksen ja sen tiedekuntien todellisista tarpeista käsin. Kouluttajista on saatu pelkästään hyvää palautetta. Näiden haastateltavien mielestä johtaja hakee liikaa asemaa akateemisena henkilönä, ei palvelun tuottajana.

Arvioijien mielestä tässä yhteydessä on kuitenkin muistettava, että johtajan rekrytointi on tapahtunut samoin kuin akateemisten henkilöiden rekrytointi yleensä. Johtajalta on mm. edellytetty tohtorin tutkintoa. Hakuprosessi ohjasi mitä ilmeisimmin akateemisen uran ajatteluun. Hallinnon palvelukonseptin täyttäjäksi olisi voitu hakea henkilö toisin periaattein esim. soveltaen ”head hunting” toimintaa. Samoin on muistettava, että kun varsinaista tarvekartoitusta ei hankkeen käynnistyessä tehty ja kun tiedekuntien ja laitosten pedagoginen johtajuus oli heikkoa, niin VOK-tiimin oli varsin perusteltua toimia oman visionsa varassa. Itsearviointin mukaan (3)

”Tarve- ja resurssikartoitustyön tavoitteena on hankkeeseen osallistuvien yksiköiden tarpeiden ja kampuksella toimivien opettajien osaamisen ja asiantuntemuksen kartoittaminen.”

Mutta laitosten opettajien osaamistarvetta ei ilmeisesti ole varsinaisesti kartoitettu. Tästä johtuen ohjausryhmäkään ei ilmeisesti ole oikein osannut viestittää

tiedekuntien ja laitosten tarpeita VOK-tiimille. Ohjausryhmä ei ole onnistunut toimimaan linkkinä taustaryhmiensä ja VOK-hankkeen välillä.

Ainedidaktiikka-tyyppistä eriytyvää koulutusta on toivottu, biotieteellisen tiedekunnan pedagoginen yliopistonlehtori on järjestänyt näitä omassa tiedekunnassaan, mutta VOK-tiimi ei ilmeisesti ole ollut mukana.

10.5 Ehdotuksia hankkeen viimeiselle vuodelle ja sen jälkeen

1. Olisi tärkeää käydä koko yliopistotasolla keskustelua kampusrakenteista ja opetuksen kehittämisen vastuunjaosta (yliopisto/kampus/tiedekunnat) sekä opetustoiminnan johtamisesta. Opetuksen kehittämisessä on paljon toimijoita, OTK, YTY ja pedagogiset yliopistonlehtorit jne. Näiden vastuunjako olisi selvitettävä.
2. VOK-hanke on avannut pedagogisen keskustelun ja luonut kampukselle opetuksen kehittämiseksi myönteisen ilmapiirin sekä lisännyt opettajien työmotivaatiota ja yhteisöllisiä toimintatapoja. Olisi erittäin tärkeää turvata tämän myönteisen kehityksen jatkuminen tavalla tai toisella ja saada nämä hyvät käytännöt leviämään muillekin kampuksille.
3. Opetustoiminnan johtaminen on oleellista - laitosjohtajille ja dekaaneille tulisi tarjota pedagogisen johtamisen koulutusta (he valitsevat opettajat, perehdyttävät, vastaavat yksikkönsä arvokeskustelusta, antavat esimerkin omalla toiminnallaan, luovat jatkuvuutta, tekevät pedagogisia valintoja...).
4. Olisi määritettävä, mitä hyvä ja syväsuuntautunut oppiminen on eri koulutusohjelmissa ja -aloilla, ja millainen on hyvä opiskeluprosessi sekä löydettävä indikaattorit näille.
5. Opetuksen ja opiskelun koko prosessien kriittisten pisteiden kartoittaminen olisi myös tärkeää. Eli mikä opetuksessa ja oppimisessä sujuu kaikkein heikoimmin, mitkä seikat estävät/ eivät tue hyvää ja syväsuuntautunutta oppimista. Olisi keskityttävä näiden ongelmien ratkaisemiseen.
6. Olisi määriteltävä opetus- ja opiskeluprosessin asiakkaat ja tunnistettava asiakastarpeet. Eli on kysyttävä ainakin, mitä taitoja opettajat tarvitsevat ja mitä taitoja tulevaisuuden asiantuntijoilta odotetaan sekä tehtävä tähän perustuva taitojen, tietojen ja kelpoisuuksien määrittely. Opiskelijoiden tarpeet olisi otettava laajemmin ja syvemmin huomioon. Hyvä/tehokas/syvällinen oppiminen ja oppimisen soveltaminen käytäntöön on kuitenkin opetuksen perimmäinen - ensimmäinen ja viimeinen - tarkoitus.
7. Monikulttuuristen ryhmien ohjaaminen ja luonnontieteen opetuksen erityispiirteiden huomioiminen tulisi ottaa tarkasteluun. Esimerkiksi, millaista on kokeellisten töiden didaktiikka tai miten organisoidaan tehokkaiden laskuharjoitusten yms. järjestäminen? Miten kartoitetaan eri tieteenalojen vaikeimmat teoriat ja kuinka ne saadaan parhaiten opetettua.

8. Pedagogisten yliopistonlehtoreiden toimintaa kiitettiin haastatteluissa moneen kertaan. Olisi varmasti perusteltua pyrkiä jatkamaan tämän toiminnan resursointia.
9. Hankkeen lopussa tulisi tehdä huolellinen ja kattava hankekuvaus ja palautekysely sekä kriittinen ja analyttinen itsearviointi.
10. VOK-tiimin ja ohjausryhmän tulisi ottaa kampusneuvottelukunnan ja tiedekuntien kanssa kantaa siihen, miten opetuksen kehittämistä tulisi kampuksella jatkossa tukea. Tästä tulisi työstää yhteinen perusteltu jatkosuunnitelma kustannuslaskelmineen. Siitä olisi varmaan hyötyä yliopistotason keskustelun pohjana.
11. Systemaattinen opetuksen laatutyö tulisi käynnistää ja resursoida.
12. Keskustelua yliopistopedagogiikan tarjonnan ja perusopetuksen ja huippututkimuksen tarpeiden kohtaamisesta tulisi jatkaa. Yhteisiä kehittämistarpeita tuntuisi olevan ja ne pitäisi "löytää".

Lähteet

- (1) Tuomi, O. & P. Pakkanen 2002. Koulutuksen ja tutkintojen laatu Helsingin yliopistossa. Kansainvälisen arvioinnin loppuraportti. Helsingin yliopiston arviointihankkeita 9.
<www.helsinki.fi/arviointi/koulutuksenarviointi/loppuraporttien%20pdfversiot/pdfversiot/arviointihankkeita_9_2003.pdf>.
- (2) Helsingin yliopiston opetuksen ja opintojen kehittämisohjelmat 2001–2003 ja 2004–2006. Kuluva kauden ohjelma osoitteessa
<www.helsinki.fi/opintoasiainosasto/opintojen_kehittamisyksikko/kehittamisohjelma2.html>.
- (3) Toiminnan yhteenveto ja itsearviointiraportti 2005. Viikin opetuksen kehittämispalvelut (VOK). Julkaisematon moniste.
- (4) Palautekysely, elokuu 2005 – koulutukset ja tilaisuudet sekä konsultointi ja asiantuntijatyö. Julkaisematon moniste.
- (5) VOK - Nykytilan kartoitus Osa A ja Osa B 2003.
www.helsinki.fi/vok/dokumentit/index.htm
- (6) VOK hanke-esitys 2001. Moniste. Ks. esim.
<www.helsinki.fi/vok/dokumentit/VOK_raportti2002.pdf>.
- (7) VOK toimintasuunnitelma 2003. Julkaisematon moniste.
- (8) VOK toimintasuunnitelma 2004. Julkaisematon moniste.
- (9) VOK toimintasuunnitelma 2005. Julkaisematon moniste.
- (10) VOK toimintakertomus 2003. Julkaisematon moniste.
- (11) VOK toimintakertomus 2004. Julkaisematon moniste.
- (12) Pirnes, K. 2003. ”Tuen tarve ja odotukset”. Viikin kampuksen opetushenkilöstön näkemyksiä tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytöstä ja siihen liittyvästä tukipalvelutarpeesta. Raportti haastattelututkimuksesta. Helsingin yliopisto, Viikin opetuksen kehittämispalvelut (VOK).
<www.helsinki.fi/vok/dokumentit/tuen_tarve03282003.pdf>.

Lisäksi arvioitsijoiden käytettävissä oli kaksi kansiota, joihin oli kerätty dokumentteja VOK-hankkeen toiminnasta ja erilaisista tilaisuuksista saaduista palautteista.

Viihin opetuksen kehittämispalvelut – hankkeen arviointi
Lena M. Levander ja Anu Liukkonen (toim.)
Viihin opetuksen kehittämispalvelut, julkaisu 1/2006
ISBN 952-10-3279-0